

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

Πτυχιακή Εργασία

**Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση**

Υποψήφια: Αγγελική Κουρνέτα, (Π2017019)

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αγγελική Τσώχου

Σεπτέμβριος 2022, Κέρκυρα

Πτυχιακή Εργασία

Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η πτυχιακή εργασία εγκρίθηκε από την τριμελή επιτροπή:

Χριστόφορος Νταντογιάν, Επίκουρος καθηγητής, Τμήμα Πληροφορικής, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ελένη Χριστοπούλου, Μέλος ΕΔΙΠ, Τμήμα Πληροφορικής, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Αγγελική Τσώχου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Πληροφορικής, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ευχαριστίες

Η πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στη Σχολή Επιστήμης της Πληροφορίας και Πληροφορικής του Τμήματος Πληροφορικής του Ιονίου Πανεπιστημίου στην Κέρκυρα. Η υπόδειξη του θέματος έγινε από την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τσώχου Αγγελική και την οποία θα ήθελα να ευχαριστήσω για την καθοδήγηση και βοήθεια, που μου πρόσφερε, καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της προσπάθειας, μέχρι την ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας.

Στο ίδιο πλαίσιο ευγνωμοσύνης, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τον βοηθό της επιβλέπουσας καθηγήτριας και Υποψήφιο Διδάκτορα του Τμήματος Πληροφορικής, Θάνο Παπαϊωάννου, για την εξίσου σημαντική βοήθεια, ώστε να καταφέρω να φέρω εις πέρας την εργασία.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμμετέχοντες της έρευνας της πτυχιακής εργασίας για την πρακτική προσπάθεια και βοήθεια, που συνέβαλαν. Τους ευχαριστώ όλους έναν-έναν για την συμμετοχή και τον διαμοιρασμό του ερωτηματολογίου σε φίλους και γνωστούς.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους τους φίλους, αλλά και στην οικογένειά μου, και ιδιαίτερα στους γονείς μου, που ήταν δίπλα μου όλα αυτά τα φοιτητικά χρόνια, και με βοήθησαν με κάθε τρόπο να ολοκληρώσω με επιτυχία τις σπουδές μου και να εκπληρώσω τους στόχους μου.

Περίληψη

Εισαγωγή: Η ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας οδήγησε σε σημαντική αύξηση των απειλών της προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικά δεδομένων, επηρεάζοντας καθημερινά το τρόπο ζωής μας. Μέσα από τις διαχρονικές νομοθετικές ρυθμίσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη, καθίσταται αναγκαία η εφαρμογή ενός νέου ασφαλούς δικαίου για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προσαρμοσμένου στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής. Η εφαρμογή αυτού του δικαίου επέφερε αλλαγές στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς καθίστανται να συμμορφωθούν.

Σκοπός: Η παρούσα πτυχιακή εργασία επιχειρεί στην εκπαίδευση των μαθητών, των σχολικών μονάδων Γυμνασίου και Λυκείου, σε θέματα προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων και η εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων στο χώρο αυτό.

Μεθοδολογία και Υλικό: Η πτυχιακή εργασία βασίστηκε στη μελέτη ανάλυσης της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, όπως είναι για παράδειγμα βιβλία, άρθρα, διπλωματικές εργασίες και ούτω καθεξής. Παράλληλα, περιλαμβάνει και τη μελέτη νομοθετικών διατάξεων, των οποίων τίθενται ακόμα σε εφαρμογή ή έχουν καταργηθεί. Τέλος, για τη μελέτη του ερευνητικού υλικού, εφαρμόστηκε ποσοτική ανάλυση, με τη βοήθεια ερωτηματολογίου, πάνω σε θέματα προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων, καθώς και κατά πόσο είναι σε θέση να τα προστατεύουν.

Σημαντικά ευρήματα: Οι συμμετέχοντες της έρευνας έδειξαν ότι γνωρίζουν να προστατεύουν τα προσωπικά τους δεδομένα, ακόμα, και αν αντιληφθούν κάποιο κίνδυνο έκθεσης των προσωπικών τους πληροφοριών, η αντίδρασή τους είναι τις περισσότερες φορές σωστή. Από την άλλη πλευρά, οι υπόλοιποι ερευνητικοί στόχοι της έρευνας δεν επιτεύχθηκαν με επιτυχία, διότι εντοπίστηκαν προβλήματα. Ένα από τα εντονότερα προβλήματα είναι ότι τα παιδιά δεν έχουν γνώση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων και των δικαιωμάτων, που τους παρέχει.

Συμπεράσματα: Η εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων στην πράξη δείχνει κατά πόσο αντιμετωπίζεται το θέμα της παραβίασης των δεδομένων, πόσο ανταποκρίνεται στις ανησυχίες της κοινωνίας προς αυτό, καθώς και κατά πόσο μπορεί να είναι λειτουργικός ακόμα και εκτός των φυσικών ορίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, πρέπει να επικεντρωθεί στα ανήλικα παιδιά, δεδομένου ότι είναι μια ευάλωτη

ομάδα και οφείλουμε να τα προστατέψουμε από τους κινδύνους που ελλοχεύουν στο διαδίκτυο. Από την άλλη, τα σχολεία χειρίζονται μεγάλο αριθμό προσωπικών δεδομένων συμπεριλαμβανομένων ευαίσθητων δεδομένων, σε απλή ή, όλο και περισσότερο, σε ψηφιακή μορφή. Επομένως, το σχολείο καλείται να διαμορφώσει μια σαφή και κατανοητή πολιτική χειρισμού και προστασίας των προσωπικών δεδομένων, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος παραβίασης τους.

Λέξεις κλειδιά: προστασία, ιδιωτικότητα, προσωπικά δεδομένα, δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σχολείο, ΓΚΠΔ, προστασία ανηλίκου, εφαρμογή κανονισμού στο σχολείο.

Abstract

Introduction: The rapid development of technology has led to a significant increase in the threats of privacy and personal data, affecting our lifestyle daily. Through timeless legislation in Greece and Europe, it is necessary to apply a new safe law to protect personal data, adapted to the demands of the modern age. The application of this law has brought about changes to educational institutions as they are made to comply.

Purpose: This thesis attempts to educate students, Middle and High School units, in issues of privacy and personal data and the application of the General Data Protection Regulation in this area.

Methodology and Tools: The graduate thesis was based on the study of the analysis of existing literature, such as books, articles, diplomatic work and so on. At the same time, it also includes the study of legislative provisions, which are still implemented or abolished. Finally, for the study of research material, a quantitative analysis, with the help of a questionnaire, was applied to the privacy and personal data of minor students, and whether they are able to protect them.

Important findings: Research participants have shown that they know how to protect their personal data, even if they realize a risk of exposure of their personal information, their reaction is most often correct. On the other hand, the other research goals of the research were not successfully achieved, because problems were identified. One of the most intense problems is that children do not have the knowledge of General Data Protection Regulation and the rights it provides them.

Conclusions: The implementation of the General Data Protection Regulation, in practice, shows whether the issue of data breach is addressed, how much it responds to society's concerns to it, and whether it can be functional even outside the natural boundaries of the European Union. In particular, it has to focus on minor children, as it is a vulnerable group and we have to protect them from the dangers of the internet. On the other hand, schools handle a large amount of personal data including sensitive data, in simple or, more so in digital form. Therefore, the school is called upon to form a clear and understandable policy of manipulating and protecting personal data, in order to minimize the risk of breach.

Keywords: protection, privacy, personal data, secondary education, school, GDPR, minor protection, applying regulation to school.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	2
Περίληψη	3
Abstract	5
Λίστα Διαγραμμάτων	8
Λίστα Συντομογραφιών	9
Εισαγωγή	12
Μέρος Α - Νομοθετικό και Θεωρητικό Υπόβαθρο	15
Κεφάλαιο 1ο - Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή	15
1.1. Ορισμός της ιδιωτικότητας	15
1.2. Νομοθετικές ρυθμίσεις σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό επίπεδο	17
1.3. Η προστασία της ιδιωτικότητας σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα	18
Κεφάλαιο 2ο - Η προστασία των προσωπικών δεδομένων	20
2.1. Νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων στον Ευρωπαϊκό χώρο	20
2.2. Νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στην Ελλάδα	22
2.2.1. Ο Νόμος 2472/97	22
2.2.2. Το Σύνταγμα στην Ελλάδα	23
2.2.3. Ο Νόμος 3471/06	23
2.2.4. Ο Νόμος 4624/19	24
2.3. Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα	24
2.4. Η έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	25
Κεφάλαιο 3ο - Εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων	28
3.1. Εισαγωγή	28
3.2. Βασικές έννοιες	29
3.3. Βασικές αρχές επεξεργασίας δεδομένων	31
3.4. Η έννοια της συγκατάθεσης	34
3.5. Τα δικαιώματα του υποκειμένου δεδομένων	35
Κεφάλαιο 4ο - Η προστασία των προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων πριν και μετά τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679	40
4.1. Εισαγωγή στο πρόβλημα	40
4.2. Μέτρα προστασίας προσωπικών δεδομένων ανηλίκων	43
4.3. Πλαίσιο αντιμετώπισης προβλήματος	46

4.3.1.	Νομοθετικό πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων ανηλίκων στην Ελλάδα	46
4.3.2.	Νομοθετική προστασία προσωπικών δεδομένων ανηλίκων στην Ευρώπη	49
4.3.3.	Νομοθετική προστασία προσωπικών δεδομένων ανηλίκων σύμφωνα με το ΓΚΠΔ	51
Κεφάλαιο 5ο - Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων και η εφαρμογή του στον χώρο της εκπαίδευσης		54
5.1.	Τηρούμενα αρχεία στο σχολείο σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή	54
5.2.	Τηρούμενα προσωπικά δεδομένα μαθητών στο σχολείο	57
5.3.	Οι αλλαγές στις σχολικές μονάδες μετά την εφαρμογή του ΓΚΠΔ	59
5.4.	Αρμοδιότητες σύμφωνα με το ΓΚΠΔ στο σχολείο	60
5.5.	Εφαρμογή Πολιτική Προστασίας Δεδομένων	63
Μέρος Β - Ερευνητική Μεθοδολογία		65
Κεφάλαιο 6ο - Μεθοδολογία		65
6.1.	Εισαγωγή Έρευνας	65
6.2.	Δείγμα	65
6.3.	Ερευνητική Μέθοδος	68
6.4.	Σχεδιασμός Ερωτηματολογίου	69
Κεφάλαιο 7ο - Αποτελέσματα Έρευνας		73
7.1.	Αναλυτική παρουσίαση αποτελεσμάτων	73
7.2.	Κυριότερα ευρήματα	84
Κεφάλαιο 8ο - Τελικά Συμπεράσματα		89
8.1.	Ανακεφαλαίωση	89
8.2.	Συζήτηση/Συμπεράσματα της έρευνας	90
8.3.	Προβλήματα και Περιορισμοί της έρευνας	91
Βιβλιογραφία		93
Παράρτημα Ι - Ερωτήσεις Ερωτηματολογίου		102
Παράρτημα ΙΙ - Προβολή Βαθμολογίας		109
Παράρτημα ΙΙΙ - Έντυπο Παροχής Ενημερωμένης Συγκατάθεσης		119
Παράρτημα ΙV - Σύνοψη Αποτελεσμάτων Ερωτηματολογίου		126
Παράρτημα V - Διαγράμματα Συνδυαστικών Ερωτήσεων		133

Λίστα Διαγραμμάτων

Στον παρακάτω πίνακα διαγραμμάτων παρουσιάζονται τα συνολικά διαγράμματα, τα οποία απεικονίζουν τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Ο πρώτος αριθμός, στη στήλη Κεφάλαιο Διαγράμματος, που ακολουθεί μετά τη λέξη Διάγραμμα, είναι δηλωτικός του κεφαλαίου, στο οποίο βρίσκεται αυτό, ενώ ο δεύτερος αριθμός μας δείχνει πόσα διαγράμματα υπάρχουν στο κεφάλαιο. Στη δεύτερη στήλη εμφανίζονται τα ονόματα των αντίστοιχων διαγραμμάτων και, στη τελευταία στήλη, η σελίδα στην οποία βρίσκεται.

Κεφάλαιο Διαγράμματος	Όνομα Διαγράμματος	Σελίδα
Διάγραμμα 7.1.	Ερώτηση 1 του ερωτηματολογίου.	74
Διάγραμμα 7.2.	Ερώτηση 2 του ερωτηματολογίου.	74
Διάγραμμα 7.3.	Ερώτηση 3 του ερωτηματολογίου.	75
Διάγραμμα 7.4.	Ερώτηση 4 του ερωτηματολογίου.	75
Διάγραμμα 7.5.	Ερώτηση 5 του ερωτηματολογίου.	76
Διάγραμμα 7.6.	Ερώτηση 6 του ερωτηματολογίου.	77
Διάγραμμα 7.7.	Ερώτηση 7 του ερωτηματολογίου.	77
Διάγραμμα 7.8.	Ερώτηση 8 του ερωτηματολογίου.	78
Διάγραμμα 7.9.	Ερώτηση 9 του ερωτηματολογίου.	79
Διάγραμμα 7.10.	Ερώτηση 10 του ερωτηματολογίου.	79
Διάγραμμα 7.11.	Ερώτηση 11 του ερωτηματολογίου.	80
Διάγραμμα 7.12.	Ερώτηση 12 του ερωτηματολογίου.	80
Διάγραμμα 7.13.	Ερώτηση 13 του ερωτηματολογίου.	81
Διάγραμμα 7.14.	Ερώτηση 14 του ερωτηματολογίου.	82
Διάγραμμα 7.15.	Ερώτηση 15 του ερωτηματολογίου.	82

Διάγραμμα 7.16.	Ερώτηση 16 του ερωτηματολογίου.	83
Διάγραμμα 7.17.	Ερώτηση 17 του ερωτηματολογίου.	84
Διάγραμμα 7.18.	Ερώτηση 18 του ερωτηματολογίου.	84
Διάγραμμα 7.19	Insights	85
Διάγραμμα 7.20	Συνδυαστική Ερώτηση 1	86
Διάγραμμα 7.21.	Συνδυαστική Ερώτηση 2	86
Διάγραμμα 7.22.	Συνδυαστική Ερώτηση 3	87
Διάγραμμα 7.23.	Συνδυαστική Ερώτηση 4	87
Διάγραμμα 7.24.	Συνδυαστική Ερώτηση 5	88
Διάγραμμα 7.25.	Συνδυαστική Ερώτηση 6	89

Λίστα Συντομογραφιών

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι συντομογραφίες ή ακρωνύμια, που χρησιμοποιούνται στην παρούσα εργασία. Στην πρώτη στήλη είναι οι συντομογραφίες, που παρουσιάζονται μέσα στο κείμενο της πτυχιακής εργασίας, ενώ στη δεύτερη στήλη είναι ολόκληρη η σημασία τους. Για την εύκολη εύρεση και διευκόλυνση του αναγνώστη, τα ακρωνύμια παραθέτονται εδώ με αλφαβητική σειρά.

ΑΠΔΠΧ ή Αρχή	Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
ΓΚΠΔ	Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων
Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή Δεδομένα	Προσωπικά δεδομένα
ΕΑΕ	Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευση
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.ΕΕΚ.	Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
Εκτελών ή Εκτελούντα	Εκτελών την Επεξεργασία
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
Κανονισμός	Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία δεδομένων αυτών.
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΣΔ	Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο

Υποκείμενο	Υποκείμενο των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
Υπεύθυνος	Υπεύθυνος Επεξεργασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
Χάρτης	Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ
GDPR	General Data Protection Regulation
§	παράγραφος

Εισαγωγή

Η ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας οδήγησε σε σημαντική αύξηση των απειλών της προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων, σε διάφορους τομείς. Έχει παρατηρηθεί ότι, μέσα σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα, διάφορα στοιχεία μπορούν να αντληθούν, καθώς αναφέρονται στην προσωπική, οικονομική ή/και κοινωνική κατάσταση ορισμένων ανθρώπων. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι αυτά τα στοιχεία μπορούν να συνδυαστούν με άλλες πηγές πληροφοριών, ώστε να οδηγήσουν σε μια ολοκληρωμένη κάλυψη της προσωπικότητας του ατόμου. Υπό αυτές τις συνθήκες, προέκυψε η ανάγκη για την προστασία του ατόμου από την ανεξέλεγκτη επεξεργασία πληροφοριών.

Ειδικότερα, στον χώρο της εκπαίδευσης, με την πολυμορφία των υπηρεσιών του και το γεγονός ότι συγκεντρώνεται ένας μεγάλος αριθμός δεδομένων ανηλίκων, μας φανερώνει την απολύτως αναγκαία προστασία της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων των ανήλικων μαθητών. Στη συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία, επιχειρείται η εκπαίδευση των μαθητών σε θέματα προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων και η εφαρμογή του ΓΚΠΔ στην εκπαιδευτική κοινότητα. Η εργασία περικλείεται γύρω από το χώρο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς τα ανήλικα παιδιά αδυνατούν να προστατεύσουν την ιδιωτικότητά τους, λόγω της ανωριμότητας της ηλικίας, της έλλειψης εμπειρίας και του αυθορμητισμού τους. Συνεπώς, τα ανήλικα παιδιά μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τον εαυτό τους κοινοποιώντας ή διαδίδοντας τα προσωπικά τους δεδομένα. Θεωρείται ως μια ευάλωτη ομάδα και οφείλουμε να τους προστατεύσουμε και να τους εκπαιδεύσουμε από τους κινδύνους που ελλοχεύουν.

Παρατηρείται ότι, πριν την εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, όπως είναι ευρέως γνωστός και ως GDPR, η προστασία της ιδιωτικής σφαίρας και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των ανηλίκων δεν στηρίζονται έμπρακτα σε ιδιαίτερα και σημαντικά νομοθετικά κείμενα, ωστόσο αφορούν γενικά την προστασία του πληθυσμού. Μετέπειτα, όμως, με την εφαρμογή και υλοποίηση του GDPR, έγινε προσθήκη σαφών διατάξεων. Οι διατάξεις αυτές αφορούν την προστασία των προσωπικών δεδομένων των ανήλικων χρηστών, οι οποίες, με τη σειρά τους, επηρέασαν το τρόπο λειτουργίας των σχολικών μονάδων.

Παρόλα αυτά, ο GDPR αναφέρεται σε αυτή την προστασία σε πολλές αιτιολογικές σκέψεις και διατάξεις, άλλοτε ρητά και άλλοτε πιο σιωπηρά. Ποια δικαιώματα παρέχει ο ΓΚΠΔ στα ανήλικα παιδιά ως προς την επεξεργασία των δεδομένων τους; Ποιους κινδύνους πρέπει να αποφεύγουν για να μην εκθέσουν τα προσωπικά δεδομένα τους; Με ποιόν τρόπο

τα ίδια τα παιδιά μπορούν να υπερασπίζονται την ιδιωτική τους ζωή και τα προσωπικά τους δεδομένα; Ποιά δεδομένα συλλέγει το σχολείο; Πόσο σημαντική είναι η εφαρμογή μιας Πολιτικής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων στα σχολεία;

Η πτυχιακή εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται το νομοθετικό και θεωρητικό υπόβαθρο περί ιδιωτικότητας και προσωπικών δεδομένων σε Ελλάδα και Ευρώπη. Πιο αναλυτικά, η ανάγκη προστασίας της ιδιωτικότητας και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα οδήγησαν, όχι μόνο σε μια γενική διατύπωση κανόνων, αλλά και στη νομιμοποίηση διατάξεων σε διεθνές και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Έτσι, στα πρώτα δύο κεφάλαια της εργασίας γίνεται η επισκόπηση και η καταγραφή στις απαραίτητες έννοιες και ρυθμίσεις, οι οποίες σχετίζονται με το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Στο επόμενο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στο Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων. Αρχικά, εξετάζονται οι αλλαγές, που επέφερε η εφαρμογή του Κανονισμού. Κατόπιν, μέσα από τα άρθρα του GDPR, αναλύονται και παρουσιάζονται οι βασικές έννοιες, οι αρχές που διέπουν την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, η έννοια της συγκατάθεσης των υποκειμένων και τα δικαιώματα που τους διέπουν, σύμφωνα πάντα με τον Κανονισμό.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εστιάζεται περισσότερο η προσοχή στην προστασία προσωπικών δεδομένων των ανήλικων παιδιών. Μέσα σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται ανάλυση των κινδύνων, που εγκυμονούν κατά την έκθεση των προσωπικών δεδομένων των παιδιών στο διαδίκτυο, τα μέτρα προστασίας που υπάρχουν, καθώς και το πλαίσιο αντιμετώπισης του συγκεκριμένου προβλήματος σε Ελλάδα και Ευρώπη, πριν και μετά την εφαρμογή του GDPR.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο, του πρώτου μέρους της πτυχιακής, επισημαίνεται η εφαρμογή του ΓΚΠΔ στο χώρο της εκπαίδευσης. Στόχος του κεφαλαίου είναι διερεύνηση των σχετικών αλλαγών, που παρατηρήθηκαν στις σχολικές μονάδες, μετά την εφαρμογή του ΓΚΠΔ. Στην αρχή του κεφαλαίου, επισημαίνονται τα τηρούμενα αρχεία που διατηρούνται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, σύμφωνα με όσα ισχύουν στην υπουργική απόφαση. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται και αναλύονται τα προσωπικά δεδομένα των ανήλικων μαθητών έχοντας ως γνώμονα τις υπουργικές αποφάσεις, αλλά και τα πληροφοριακά συστήματα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται μια αναζήτηση για το αν είναι αναγκαίο το κάθε σχολείο να έχει θεσπίσει μια Πολιτική Προστασίας Δεδομένων.

Εν συνεχεία, στο δεύτερο μέρος της πτυχιακής εργασίας, παρουσιάζεται μια ποσοτική έρευνα με θέμα «Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση», η οποία γίνεται με την βοήθεια ενός ερωτηματολογίου. Η έρευνα αποσκοπεί στην εκπαίδευση των ανήλικων σε θέματα προστασίας της ιδιωτικής σφαίρας και των προσωπικών δεδομένων τους, καθώς και κατά πόσο είναι σε θέση να τα προστατεύουν. Το ερωτηματολόγιο διαμοιράστηκε στις σχολικές βαθμίδες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του δήμου Ανδραβίδας - Κυλλήνης, καθώς και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Facebook και Instagram). Στόχος της έρευνας ήταν η επίτευξη των κάτωθι ερευνητικών ερωτημάτων:

1. Τα παιδιά έχουν τη σχετική γνώση των όρων ιδιωτικότητα και προσωπικά δεδομένα;
2. Έχουν επίγνωση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων;
3. Γνωρίζουν την σημαντικότητα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα;
4. Αν τα παιδιά αντιλήφθηκαν κάποιο κίνδυνο έκθεσης των προσωπικών τους πληροφοριών, ποια ήταν η αντίδρασή τους;
5. Πώς τα ίδια τα παιδιά γνωρίζουν να προστατεύουν τα δεδομένα τους;

Μετέπειτα, γίνεται αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου και παραθέτονται τα κυριότερα ευρήματα. Τα αποτελέσματα της έρευνας απεικονίζονται σε διαγράμματα, τα οποία μας προσφέρουν οι Φόρμες της Google, αλλά και τα Υπολογιστικά Φύλλα της Google. Τα διαγράμματα αυτά παρουσιάζονται αναλυτικά και διαδραστικά.

Στο 8ο, και τελευταίο, κεφάλαιο παραθέτονται τα τελικά συμπεράσματα της πτυχιακής εργασίας αναφέροντας, μάλιστα, και τα συμπεράσματα/συζητήσεις των ευρημάτων της έρευνας. Επίσης, γίνεται αναφορά στα προβλήματα και στους περιορισμούς, που συναντήσαμε, κατά τη διάρκεια συλλογής/συγκέντρωσης των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου.

Μέρος Α - Νομοθετικό και Θεωρητικό Υπόβαθρο

Κεφάλαιο 1ο - Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή

1.1. Ορισμός της ιδιωτικότητας

Ως αποτέλεσμα των σύγχρονων τεχνολογικών εξελίξεων, δημιουργήθηκε η ανάγκη για διεύρυνση της προστασίας της ατομικής ιδιωτικής ζωής, τα στατικά αντικείμενα, που περιβάλλουν το άτομο, όπως είναι το οικιακό περιβάλλον, η οικογενειακή ζωή. Η έννοια αυτή έχει εμπλουτιστεί με επιμέρους δικαιώματα, όπως το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής, ο περιορισμός της προσβασιμότητας, ο αποκλειστικός έλεγχος της πρόσβασης στον ιδιωτικό χώρο (ή άσυλο της κατοικίας), η προσδοκία της εχεμύθειας και το δικαίωμα στο απόρρητο.

Για τον προσδιορισμό της έννοιας της ιδιωτικότητας, παρατηρήθηκαν αναφορές^{1 2} στη βιβλιογραφία για επτά (7) βασικές κατηγορίες της ιδιωτικότητας, οι οποίες, ανάλογα με το τομέα ενδιαφέροντός του, μας βοηθούν να κατανοήσουμε περισσότερο το περιεχόμενο της έννοιας. Αυτές οι κατηγορίες είναι:

- Η ιδιωτικότητα του ατόμου, περιλαμβάνει το δικαίωμα του ατόμου να διατηρεί ιδιωτικές τις λειτουργίες του σώματος και τα χαρακτηριστικά του σώματος (όπως γενετικοί κώδικες και βιομετρικά στοιχεία). Η ιδιωτικότητα του ατόμου θεωρείται ότι ευνοεί τα ατομικά αισθήματα ελευθερίας και βοηθά στην υποστήριξη μιας υγιούς, καλά προσαρμοσμένης δημοκρατικής κοινωνίας.
- Η ιδιωτικότητα της συμπεριφοράς και της δράσης, περιέχει ευαίσθητα ζητήματα, όπως είναι οι σεξουαλικές προτιμήσεις, οι πολιτικές δραστηριότητες και θρησκευτικές πρακτικές.
- Η ιδιωτικότητα της επικοινωνίας αποσκοπεί στην αποφυγή της παρακολούθησης επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης αλληλογραφίας, μικροφώνων, τηλεφωνικής ή ασύρματης παρακολούθησης ή εγγραφής επικοινωνίας και πρόσβασης σε μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- Η ιδιωτικότητα δεδομένων και εικόνας περιλαμβάνει ανησυχίες σχετικά με τη διασφάλιση ότι τα δεδομένα ατόμων δεν είναι αυτόματα διαθέσιμα σε άλλα άτομα

¹Αικατερίνη Βουνίσσιου (2017). *Παρακολούθηση - Δικαίωμα στην Ιδιωτικότητα και Εθνική Ασφάλεια στο Διεθνές Δίκαιο* (Διπλωματική Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Νομική Σχολή, Τομέας Διεθνών Σπουδών. <http://ikee.lib.auth.gr/record/298289/files/GRI-2018-21712.pdf>

²Friedewald M., Finn R. L., Wright D. (2013). *European Data Protection: Coming of Age, Chapter: Seven Types of Privacy*. Publisher: Springer and Editors: Serge Gutwirth, Ronald Leenes, Paul de Hert, Yves Poullet, (pp. 3-32). https://www.researchgate.net/publication/258892458_Seven_Types_of_Privacy

και οργανισμούς και ότι οι άνθρωποι μπορούν να ασκήσουν σημαντικό βαθμό ελέγχου των δεδομένων αυτών και της χρήσης τους.

- Η ιδιωτικότητα των σκέψεων και των συναισθημάτων των ατόμων. Οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να μην μοιράζονται σκέψεις ή τα συναισθήματά τους ή να αποκαλύπτονται αυτές οι σκέψεις ή τα συναισθήματά τους. Τα άτομα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να σκέφτονται ό,τι θέλουν. Αυτή η ελευθερία ωφελεί την κοινωνία επειδή σχετίζεται με την ισορροπία δυνάμεων μεταξύ του κράτους και του ατόμου. Αυτή η μορφή της ιδιωτικής ζωής μπορεί να αποτελέσει, στο άμεσο μέλλον, τη δημιουργία νέων και αναδυόμενων τεχνολογιών.
- Η ιδιωτικότητα της τοποθεσίας και του χώρου περικλείει τα άτομα που έχουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν σε δημόσιο ή κοινόχρηστο χώρο, χωρίς να εντοπίζονται, να παρακολουθούνται ή να κατασκοπεύονται. Αυτή η αντίληψη της ιδιωτικής ζωής περιλαμβάνει το δικαίωμα στη μοναξιά και το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα σε χώρους όπως το σπίτι, το αυτοκίνητο ή το γραφείο.
- Η ιδιωτικότητα της συσχέτισης (συμπεριλαμβανομένου του ομαδικού απορρήτου), η οποία αφορά το δικαίωμα των ανθρώπων να συναναστρέφονται με όποιον επιθυμούν, χωρίς να παρακολουθούνται.

Τα ζητήματα της ιδιωτικότητας έχουν από καιρό απασχολήσει διάφορους επιστήμονες, από διαφορετικούς χώρους της επιστημονικής κοινότητας, οι οποίοι έδωσαν το δικό τους παρών στη διαμόρφωση της έννοιας της ιδιωτικότητας. Συγκεκριμένα, ο Alan Westin ανέφερε ότι η ιδιωτικότητα είναι *«Η αξίωση των ατόμων, των ομάδων και των οντοτήτων να αποφασίζουν από μόνοι τους για το πότε, πώς και μέχρι ποιο σημείο οι πληροφορίες, που αφορούν αυτούς, θα διαβιβάζονται σε άλλους»*⁴. Ο David Calcutt όρισε το ιδιωτικό περιβάλλον ως *«Το δικαίωμα του ατόμου να προστατεύεται ενάντια στην εισβολή στην προσωπική του ζωή ή στις υποθέσεις του, ή εκείνες της οικογένειάς του με άμεσα φυσικά μέσα ή με δημοσίευση προσωπικών πληροφοριών»*⁴. Επίσης, ο Robert Ellis Smith εξέφρασε την ιδιωτικότητα ως *«Την επιθυμία καθενός μας για ένα φυσικό χώρο στον οποίο είμαστε ελεύθεροι κάθε διακοπής, εισβολής, ενόχλησης ή ευθύνης»*, καθώς και ως *«την προσπάθεια να ελέγξουμε το χρόνο και το τρόπο των δημοσιεύσεων των προσωπικών μας πληροφοριών»*³. Τέλος,

³Παναγιώτα Μαλλιαρού (2018). *Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ανηλίκων, με έμφαση στην διαχείρισή τους από το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο και συναφή πληροφοριακά συστήματα - Νομικές πτυχές* (Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής.
<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/18882/6/MalliarouPanagiotaMsc2016.pdf>

Αμερικανικοί δικαστές S. Warren και L. Brandeis όρισαν την ιδιωτική σφαίρα ως «...το δικαίωμα των πολιτών σε μια ανενόχλητη ιδιωτική ζωή»⁴.

Στη σύγχρονη εποχή στην οποία ζούμε, η έννοια της ιδιωτικότητας βρίσκεται σε νόμους περί προστασίας προσωπικών δεδομένων, οι οποίοι την τοποθετούν στο πλαίσιο της διαχείρισης των προσωπικών δεδομένων. Ωστόσο, οι αναφορές αυτές δεν μας ορίζουν με ακρίβεια τον ορισμό της ιδιωτικότητας, καθώς είναι καλύτερο να την υπερασπιστεί κανείς ως αξίωμα, παρά να την ορίζει. Επιπλέον, ο ορισμός της ιδιωτικότητας παρουσιάζει ανεπάρκειες και ελλείψεις ως προς την πραγματική ουσία της έννοιας. Αυτό το γεγονός οφείλεται στο ότι η έννοια της ιδιωτικής ζωής μεταβάλλεται από κράτος σε κράτος, αλλά και από τους πολίτες αυτών, καθώς αποκτούν μεγαλύτερη εξοικείωση και επαφή με τη τεχνολογία, που μπορεί να εισβάλλει σε τομείς που αφορούν την ιδιωτική σφαίρα του κάθε ανθρώπου.

1.2. Νομοθετικές ρυθμίσεις σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό επίπεδο

Η ιδιωτικότητα έχει αναδειχθεί ως ένα από τα πιο σημαντικά ανθρώπινα δικαιώματα της σύγχρονης εποχής. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί πρωταρχικής σημασίας ανθρώπινο δικαίωμα, μέσα από το οποίο ενισχύεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αλλά και άλλες αξίες, λόγου χάριν η ελευθερία του λόγου, η ελευθερία σκέψης και η ελευθερία της επικοινωνίας.

Η ιδιωτικότητα αναγνωρίζεται και προστατεύεται από την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Ειδικότερα, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και για πρώτη φορά, ο ΟΗΕ τον Δεκέμβρη του 1948, έχοντας ως σκοπό τη βελτίωση της ζωής και της αξιοπρέπειας των ανθρώπων, αναφέρει στο Άρθρο 12 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ότι «Κανείς δεν επιτρέπεται να υποστεί αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία του, ούτε προσβολές της τιμής και της υπόληψης του. Καθένας έχει το δικαίωμα να τον προστατεύουν οι νόμοι από επεμβάσεις και προσβολές αυτού του είδους»⁵.

Στη συνέχεια, το Νοέμβριο του 1950, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ήταν το πρώτο μέσο, το οποίο έδωσε οριστική μορφή και δεσμευτικό αποτέλεσμα στα δικαιώματα, τα οποία κατοχυρώθηκαν στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Σύμφωνα με την ΕΣΔΑ, τα δικαιώματα είναι πλήρως διαπιστωμένα ότι δεν

⁴Λαμπρινουδάκης Κ., Μήτρου Λ., Γκρίτζαλος Σ., Κάτσικας Σ. (2010). *Προστασία της Ιδιωτικότητας και Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών - Τεχνικά και Νομικά Θέματα*. Μια επισκόπηση Τεχνολογιών Ενίσχυσης της Ιδιωτικότητας: Ιδιωτικότητα και Ανωνυμία (σ. 6). Αθήνα. Εκδόσεις: Παπασωτηρίου.

⁵Άρθρο 12. Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Δημοσιεύτηκε από την ιστοσελίδα Amnesty. <https://www.amnesty.gr/universal-declaration-of-human-rights>

μπορούν ποτέ να παραβιαστούν από τα κράτη-μέλη, όπως είναι χαρακτηριστικά το δικαίωμα στη ζωή ή την απαγόρευση των βασανιστηρίων, και προστατεύει ορισμένα δικαιώματα και ελευθερίες, που μπορούν να περιοριστούν από το νόμο μόνο όταν είναι απαραίτητο σε μια δημοκρατική κοινωνία, όπως είναι το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια. Το Άρθρο 8, λοιπόν, και στην § 1, επισημαίνεται το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, αναφέροντας ότι *«Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του»*⁶.

Τέλος, το Δεκέμβρη του 1966, το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (International Covenant of Civil and Political Rights), της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, ορίζει στο Άρθρο 17 ότι *«Κανείς δεν υπόκειται σε αυθαίρετες ή παράνομες παρενοχλήσεις της ιδιωτικής ζωής, της οικογένειας, της κατοικίας ή της αλληλογραφίας του, ούτε σε παράνομες προβολές της τιμής και της υπόληψής του»*⁷. Η απόφαση αυτή θεωρείται ως ένα από τα σημαντικότερα κείμενα, που αφορούν το θέμα των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μέσω της χρήσης ηλεκτρονικών μέσων, της ανάπτυξης της τεχνολογίας και της οριοθέτησής της.

1.3. Η προστασία της ιδιωτικότητας σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα

Στη χώρα μας η ιδιωτική ζωή προστατεύεται ως ατομικό δικαίωμα. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδας και κατά το Άρθρο 9 § 1 *«Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας»*⁸. Ειδικότερα, η προστασία της ιδιωτικής ζωής αναφέρεται ιδιαίτερα στις επεμβάσεις, που παρουσιάζονται στο ιδιωτικό περιβάλλον, υπερβαίνοντας την κλασική προστασία του ασύλου της κατοικίας. Παραδείγματος χάριν, οι πιο σύγχρονες μορφές προσβολής της ιδιωτικής ζωής περιλαμβάνουν την οπτικοακουστική παρακολούθηση ή την υποχρέωση παροχής πληροφοριών. Η αναφορά στην απaráμιλλη ιδιωτική ζωή δηλώνει ότι κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να διατηρεί μια βασική περιοχή

⁶Άρθρο 8, Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Από την ιστοσελίδα European Court of Human Rights. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf

⁷Άρθρο 17. Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και Προαιρετικά Πρωτόκολλα. Δημοσιεύτηκε στις 6 Φεβρουαρίου 2017 από την ιστοσελίδα Lawspot. <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-2462-1997/diethnes-symfono-gia-ta-atomika-kai-poli-tika-dikaiomata>

⁸Σύνταγμα της Ελλάδος (1986) - ΦΕΚ Α23/14-03-1986. Δημοσιεύτηκε 18 Ιανουαρίου 2016 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. <https://www.e-nomothesia.gr/syntagma/syntagma-ellados-1986.html>

στη ζωή του, με την οποία αυτός και μόνο κυβερνά και δεν μπορεί να διεισδύει το κράτος, καθώς και ότι απαγορεύεται να αποκαλύπτονται πληροφορίες από την ιδιωτική ζωή του ατόμου⁹.

Αργότερα, η αλματώδη εξέλιξη της τεχνολογίας, σε συνδυασμό με τη χρήση αυτοματοποιημένης συλλογής, διαχείρισης, επεξεργασίας και μετάδοσης πληροφοριών, οδήγησαν την χώρα μας σε αναγκαίες νομικές ρυθμίσεις. Και τούτο διότι, πριν την συνταγματική αναθεώρηση και λόγω του Άρθρου 9 § 1, δεν προσέφερε ένα επαρκές, παρά ένα ελάχιστο, συνταγματικό θεμέλιο. Η συνταγματική θεμελίωση αναζητήθηκε και σε άλλες διατάξεις, όπως αυτές του άρθρου 5 § 1, του άρθρου 2 § 1 και του άρθρου 19 κατά το ελληνικό Σύνταγμα. Ο συνδυασμός αυτών των διατάξεων και όσον αφορά του άρθρου 9 § 1 του Συντάγματος, θεωρήθηκε ότι διασφάλιζε και οργάνωνε ένα συνεκτικό πλαίσιο προστασίας της ιδιωτικής ζωής.

Στο νέο Σύνταγμα (1975/1986/2001/2008) περιλαμβάνεται ειδική κατοχύρωση για το δικαίωμα προστασίας του ατόμου όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αναλυτικότερα, η διάταξη του Άρθρου 9Α αναφέρει ότι *«Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει»*¹⁰. Ο νόμος αυτός ορίζει την προστασία της ιδιωτικής σφαίρας και των προσωπικών δεδομένων, που πηγάζουν από αυτή, από κάθε άμεση ή έμμεση εξωτερική προσβολή. Ως συνέχεια αυτού, στο Άρθρο 19 εξασφαλίζεται η μυστικότητα των αλληλογραφιών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή της κάθε μορφής επικοινωνίας. Με αυτό τον τρόπο, η ελεύθερη ιδιωτική επικοινωνία είναι εγγυημένη και προστατεύεται από οποιαδήποτε δημόσια, κρατική ή ιδιωτική παρέμβαση.

⁹Ιγγλεζάκης Ι. (2018). *Δίκαιο πληροφορικής. Το συνταγματικό πλαίσιο της προστασίας προσωπικών δεδομένων*, (pp. 278-281). 3η Έκδοση. Αθήνα. Εκδόσεις Σάκκουλα.

¹⁰Σύνταγμα της Ελλάδος (2008) - ΦΕΚ Α120/27-06-2008. Δημοσιεύτηκε στις 17 Ιανουαρίου 2021 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. <https://www.e-nomothesia.gr/syntagma/suntagma-ellados-2008.html>

Κεφάλαιο 2ο - Η προστασία των προσωπικών δεδομένων

2.1. Νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων στον Ευρωπαϊκό χώρο

Στην Ευρώπη, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο, καταγράφονται δεσμευτικές και κανονιστικές ρυθμίσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Συγκεκριμένα, η πρώτη και σημαντική προσπάθεια της Ευρώπης, η οποία σχετίζεται με την προστασία των προσωπικών δεδομένων, πραγματοποιήθηκε με την Οδηγία 95/46/EK. Η Οδηγία αυτή έθεσε ως στόχο την εξασφάλιση της προστασίας των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων από τα κράτη-μέλη, έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κυρίως όσων επισημαίνονται στην ιδιωτική ζωή¹¹. Εντός των άλλων, η Οδηγία απαιτεί από τα κράτη-μέλη να δημιουργήσουν ένα ανεξάρτητο εθνικό οργανισμό, με ρόλο εποπτικό και ελεγκτικό, ώστε να εξασφαλίσουν όλες τις παρόμοιες δραστηριότητες, που ενδέχεται να σχετίζονται με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

Ταυτόχρονα, ένα άλλο ρυθμιστικό εργαλείο, το οποίο ρυθμίζει την προστασία των φυσικών προσώπων σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας, σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, αποτελεί ο Κανονισμός 45/01/EK. Στόχος του Κανονισμού 45/01/EK είναι η εξασφάλιση των κρατών-μελών της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των φυσικών προσώπων και, κυρίως, της ιδιωτικής τους ζωής, σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Επιπλέον, τα κράτη-μέλη δεν περιορίζουν ούτε απαγορεύουν την ελεύθερη κυκλοφορία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ τους ή προς αποδέκτες, οι οποίοι υπόκεινται στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών που εφαρμόζουν την Οδηγία 95/46/EK¹². Προκειμένου να καταργηθούν τα εμπόδια στη μεταφορά προσωπικών δεδομένων, πρέπει να προστατεύονται τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των ατόμων έναντι της επεξεργασίας τέτοιων δεδομένων, στον ίδιο βαθμό σε όλα τα κράτη μέλη.

¹¹Οδηγία 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Δημοσιεύτηκε στις 19 Φεβρουαρίου 2018 από την ιστοσελίδα Lawspot.

<https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/odigia-95-46-ek-toy-eyropaikoy-koinovoylioy-kai-toy-symvolylioy-tis>

¹²Κανονισμός 45/2001/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2000, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Δημοσιεύτηκε στις 23 Φεβρουαρίου 2018 από την ιστοσελίδα Lawspot. <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/kanonismos-45-2001-ek-toy-eyropaikoy-koinovoylioy-kai-toy-symvolylioy>

Παράλληλα, με την Οδηγία 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹³ και του Συμβουλίου εναρμονίζονται διατάξεις κρατών-μελών σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων, όσον αφορά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Με την παρούσα Οδηγία προσαρμόζονται διατάξεις των κρατών-μελών, οι οποίες απαιτούνται για να διασφαλίζεται ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, κυρίως του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής, όσον αφορά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Ακόμα, η Οδηγία διασφαλίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των προσωπικών δεδομένων και των εξοπλισμών και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Σημειώνεται ότι η Οδηγία δεν εφαρμόζεται σε δραστηριότητες, οι οποίες αφορούν τη δημόσια ασφάλεια, την εθνική άμυνα, την ασφάλεια του κράτους και στις δραστηριότητες του κράτους σε τομείς του ποινικού δικαίου.

Ακολούθως, με την Οδηγία 2006/24/EK, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο τροποποίησαν την παραπάνω οδηγία. Η παρούσα Οδηγία αποβλέπει στην εναρμόνιση των διατάξεων των κρατών-μελών σχετικά με τις υποχρεώσεις των διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίου δικτύου επικοινωνιών, αναφορικά με τη διατήρηση ορισμένων δεδομένων, που παράγονται ή υφίστανται επεξεργασία από αυτούς, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα δεδομένα καθίστανται διαθέσιμα για τους σκοπούς της διερεύνησης, διαπίστωσης και δίωξης σοβαρών ποινικών αδικημάτων, όπως ορίζονται βάσει του εθνικού δικαίου των κρατών μελών¹⁴. Επίσης, η Οδηγία εφαρμόζεται σε δεδομένα κίνησης και θέσης, στις νομικές οντότητες και στα φυσικά πρόσωπα και στα συναφή δεδομένα, που απαιτούνται για την αναγνώριση του συνδρομητή ή του καταχωρημένου χρήστη. Τέλος, η παρούσα Οδηγία δεν εφαρμόζεται στο περιεχόμενο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών στις οποίες η πρόσβαση πραγματοποιείται με τη χρήση δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Μετέπειτα, το Νοέμβριο του 2009, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και του Συμβούλιο της ΕΕ ανακοίνωσαν την Οδηγία 2009/136/EK ως τροποποίηση των δύο προηγούμενων

¹³Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποτελεί το εκλεγμένο κοινοβουλευτικό όργανο της ΕΕ, το οποίο εκλέγεται κάθε πέντε χρόνια με άμεσες, γενικές εκλογές που διεξάγονται την ίδια περίοδο στα κράτη-μέλη. Ο ρόλος που διακατέχει είναι η συμμετοχή στη νομοθετική διαδικασία, η κατάρτιση και έγκριση του κοινοτικού προϋπολογισμού και η άσκηση του δημοκρατικού ελέγχου πάνω στη δράση των κοινοτικών οργάνων, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. (Πηγή: <https://tinyurl.com/yhbf5kz7>)

¹⁴Οδηγία 2006/24/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/EK. Δημοσιεύτηκε στις 3 Μαΐου 2006 από την ιστοσελίδα EUR-Lex. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2006.105.01.0054.01.ELL

αναφερθέντων οδηγιών (2002/58/EK και 2006/24/EK). Με την συγκεκριμένη Οδηγία καθορίζονται τα δικαιώματα των χρηστών, καθώς και οι αντίστοιχες υποχρεώσεις των επιχειρήσεων, που παρέχουν διαθέσιμα στο κοινό δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Όσον αφορά την εξασφάλιση της παροχής καθολικής υπηρεσίας μέσα σε ένα περιβάλλον ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών, η Οδηγία ορίζει τη στοιχειώδη δέσμη υπηρεσιών καθορισμένης ποιότητας στις οποίες έχουν πρόσβαση όλοι οι χρήστες, λαμβάνοντας υπόψη των ειδικών εθνικών συνθηκών, σε προσιτή τιμή και χωρίς στρέβλωση του ανταγωνισμού. Η παρούσα οδηγία καθορίζει, επίσης, τις υποχρεώσεις όσον αφορά την παροχή ορισμένων υποχρεωτικών υπηρεσιών.

Τέλος, κρίθηκε αναγκαίο η ενίσχυση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, υπό το πρίσμα της εξέλιξης της κοινωνίας, της κοινωνικής προόδου και των επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων, έτσι ώστε να είναι πιο αισθητά σε ένα Χάρτη. Για αυτό το λόγο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή διακήρυξαν το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Επισημαίνεται στην νομολογία τόσο των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων όσο και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Σύμφωνα με αυτόν και κατά το Άρθρο 8 αναγνωρίζεται *«Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»*:

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.
2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στα συλλεχθέντα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους.
3. Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής»¹⁵.

2.2. Νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στην Ελλάδα

2.2.1. Ο Νόμος 2472/97

Η Ελλάδα ήταν η πρώτη χώρα, η οποία γνωστοποίησε την Οδηγία 95/46/EK στο εθνικό δίκαιο. Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων καθιερώθηκε από το συνταγματικό δικαίωμα της προστασίας προσωπικών

¹⁵Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2016). Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>

δεδομένων και είχε κατοχυρωθεί από τον, τότε, Νόμο 2472/97 (ΦΕΚ Α' 50/10.04.1997), ο οποίος πλέον δεν βρίσκεται σε ισχύ. Το αντικείμενο του Νόμου ήταν η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και κυρίως της ιδιωτικής ζωής.

Επιπλέον, ο Νόμος είχε ορίσει ως δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων την ενημέρωση τήρησης των δεδομένων του, τη συγκατάθεσή του, την πρόσβασή του σε αυτά τα δεδομένα, τη διόρθωση ή τη διαγραφή τους, την αντίρρηση στην επεξεργασία και τη δικαστική προστασία. Μάλιστα, οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται στην εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία, καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο. Αντίθετα, δεν εφαρμόζονται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο για την άσκηση δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών.

2.2.2. Το Σύνταγμα στην Ελλάδα

Όπως έχουμε προαναφέρει, κατά την αναθεώρηση του Ελληνικού Συντάγματος το 2001, καταχωρήθηκε και νομοθετήθηκε το Άρθρο 9Α. Σύμφωνα με αυτό, *«Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από την συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως ο νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από Ανεξάρτητη Αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει»*¹⁶.

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ενισχύεται και από άλλα άρθρα του Συντάγματος, όπως είναι το άρθρο 2 § 1 περί της προστασίας της ανθρώπινης αξίας, το άρθρο 9 για το άσυλο της κατοικίας και το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής, καθώς και το άρθρο 19 για το απόρρητο των επικοινωνιών. Με αυτό τον τρόπο, οι παραπάνω διατάξεις ανάγουν την προστασία της αξίας του ανθρώπου σε βασική υποχρέωση της πολιτείας να προστατεύει την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου, να διασφαλίζεται η οικογενειακή και ιδιωτική ζωή του και το απόρρητο των επικοινωνιών του.

¹⁶Άρθρο 9Α περί προσωπικών δεδομένων, σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδας <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf>

2.2.3. Ο Νόμος 3471/06

Τον Ιούνιο του 2006 ψηφίστηκε στην Βουλή των Ελλήνων ο Νόμος 3471/06, ο οποίος περιλαμβάνει την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών στον Ελλαδικό χώρο, ενσωματώνοντας την κοινοτική Οδηγία 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ο σκοπός και η εφαρμογή των διατάξεων των Άρθρων 1 έως 17, του παρόντος νόμου, είναι η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου, και, κυρίως, της ιδιωτικής ζωής, η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και τη διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών, στο πλαίσιο της παροχής διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε δημόσια δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Σύμφωνα με το Άρθρο 4 του Νόμου 3471/06, επισημαίνει την οποιαδήποτε χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, που παρέχονται μέσω δημοσίου δικτύου επικοινωνιών, διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφών δεδομένων κίνησης και θέσης, τα οποία προστατεύονται από το απόρρητο των επικοινωνιών. Τέλος, απαγορεύει την ακρόαση, την υποκλοπή, την αποθήκευση ή άλλο είδος παρακολούθησης ή επιτήρησης των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και των συναφών δεδομένων κίνησης και θέσης, εκτός αν προβλέπεται άλλως από το νόμο.

2.2.4. Ο Νόμος 4624/19

Τον Αύγουστο του 2019 τέθηκε σε ισχύ ο Νόμος 4624/19, σύμφωνα με τον οποίο καταργεί τον Νόμο 2472/97 περί προστασίας του ατόμου σε σχέση με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, για λόγους ασφάλειας, δικαίου, σαφήνειας και συνεκτικότητας ρυθμίσεων. Οι διατάξεις του παρόντος Νόμου εφαρμόζονται στους δημόσιους φορείς, με αυτόματο τρόπο στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, αλλά και με μη αυτόματη επεξεργασία τέτοιων δεδομένων, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε σύστημα αρχειοθέτησης.

Αντίθετα, στους ιδιωτικούς φορείς εφαρμόζονται οι διατάξεις, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, εντός της Ελληνικής Επικράτειας, ή εφόσον τα προσωπικά δεδομένα υποβάλλονται σε επεξεργασία στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων εγκατάστασης του υπεύθυνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, εντός της Ελληνικής Επικράτειας, ή μολονότι ο υπεύθυνος ή ο εκτελών την επεξεργασία δεν έχει εγκατασταθεί σε κάποιο κράτος-μέλος της ΕΕ ή σε

άλλο συμβαλλόμενο κράτος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ.

2.3. Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα¹⁷

Ο σεβασμός και η προστασία της ιδιωτικής ζωής και η ελεύθερης ανάπτυξη της προσωπικότητας αποτελούν πρωταρχικό και θεμελιώδες σκοπό της οποιαδήποτε δημοκρατικής κοινωνίας. Όμως, οι μεγάλες εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών, η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και ηλεκτρονικών συναλλαγών οδήγησαν με την πάροδο του χρόνου σε αυξημένη ζήτηση για προσωπικές πληροφορίες, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα. Η ανεξέλεγκτη καταχώρηση και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων σε ηλεκτρονικά και χειρόγραφα αρχεία υπηρεσιών, εταιρειών και οργανισμών μπορούν να προκαλέσουν προβλήματα στην ιδιωτική ζωή των πολιτών.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν τον βασικό άξονα για την δημιουργία της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ). Στην χώρα μας η Αρχή ιδρύθηκε με το Νόμο 2472/1997, ο οποίος είχε ενσωματώσει στο ελληνικό δίκαιο την ευρωπαϊκή Οδηγία 95/46/EK για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών.

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έχει ως αποστολή της την εποπτεία του Νόμου 3471/2006 αναφορικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, που αντίστοιχα ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο την ευρωπαϊκή Οδηγία 2002/58/EK. Ακόμα, η Αρχή είναι υπό παρακολούθηση του Νόμου 4624/2019, ο οποίος αναφέρεται στην εποπτική αρχή, δηλαδή στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, για τα μέτρα εφαρμογής ρυθμίσεων, τα οποία αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, καθώς και την ενάσκηση των αρμοδιοτήτων, που της ανατίθενται κάθε φορά¹⁸.

2.4. Η έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Σύμφωνα με τους ορισμούς του Άρθρου 44 της § 1 του Νόμο 4624/19¹⁹, ως δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα νοείται η *«κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο (»υποκείμενο των δεδομένων»): το ταυτοποιήσιμο φυσικό*

¹⁷Στην παρούσα εργασία έχει αναφερθεί πολλές φορές ως Αρχή και σε αυτή την ενότητα θα αναλυθεί.

¹⁸Κεντρική ιστοσελίδα της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. <https://www.dpa.gr/el>

¹⁹Αλλά και του Άρθρου 4 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, που θα δούμε σε επόμενο κεφάλαιο.

πρόσωπο είναι εκείνο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως μέσω αναφοράς σε αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας, όπως όνομα, σε αριθμό ταυτότητας, σε δεδομένα θέσης, σε επιγραμμικό αναγνωριστικό ταυτότητας ή σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω φυσικού προσώπου»²⁰.

Στο εδάφιο ιδ' του ίδιου νόμου ορίζονται, επίσης, και οι ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι οποίες *«αποτελούν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, γενετικά δεδομένα, βιομετρικά δεδομένα για την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση ενός φυσικού προσώπου, δεδομένα που αφορούν την υγεία, δεδομένα που αφορούν τη σεξουαλική ζωή ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό φυσικού προσώπου»*.

Κάθε τύπος δεδομένων αντιμετωπίζεται διαφορετικά και, όταν παραβιάζονται, υπόκειται σε διαφορετικά νομικά πλαίσια. Για αυτό τον λόγο, η διάκριση των προσωπικών δεδομένων θεωρείται ύψιστης σημασίας και χωρίζονται σε:

- Κοινά δεδομένα είναι τα δεδομένα, τα οποία, προκειμένου να διενεργηθεί η συλλογή και η επεξεργασία τους, είναι αρκετή η συγκατάθεση του υποκειμένου. Τυπικά παραδείγματα τέτοιου είδους δεδομένων είναι το ονοματεπώνυμο, το επάγγελμα, η διεύθυνση κατοικίας, το μορφωτικό επίπεδο, η περιουσιακή κατάσταση, η οικογενειακή κατάσταση, οι τραπεζικοί λογαριασμοί και το ύψος του μισθού.
- Ευαίσθητα δεδομένα ορίζονται τα δεδομένα, τα οποία προέρχονται από την προστασία της ιδιωτικής ζωής και προστατεύονται από το νόμο με αυστηρούς κανονισμούς, σε σύγκριση με απλά προσωπικά δεδομένα. Τέτοια δεδομένα περιλαμβάνουν θρησκευτικές πεποιθήσεις, σεξουαλικές προτιμήσεις, ποινικό μητρώο, γενετικά δεδομένα, υγεία και πολλά άλλα.
- Δημόσια δεδομένα είναι τα δεδομένα και οι πληροφορίες, τα οποία παράγονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς.

²⁰Νόμος 4624/2019 - ΦΕΚ 137/Α/29-8-2019 (Κωδικοποιημένος), Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις. Δημοσιεύτηκε στις 30 Αυγούστου 2019 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-dedomena-prosopikou-kharaktera/nomos-4624-2019-phek-137a-29-8-2019.html>

- Κυβερνητικά δεδομένα ονομάζονται τα δεδομένα και οι πληροφορίες, που προέρχονται ή εναντιώνονται από τις κυβερνήσεις ή από φορείς, οι οποίοι βρίσκονται υπό την επίβλεψη κυβερνήσεων.
- Ανοιχτά δεδομένα ορίζονται τα δεδομένα, σύμφωνα με τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ελεύθερα, να επαναχρησιμοποιηθούν και να αναδιανεμηθούν από οποιονδήποτε, με την προϋπόθεση να γίνεται αναφορά στους δημιουργούς και να διατίθενται, με τη σειρά τους, υπό τους ίδιους όρους.
- Ανοιχτά κυβερνητικά δεδομένα ονομάζουμε τα δεδομένα και οι πληροφορίες, οι οποίες προέρχονται ή ανατίθενται από τις κυβερνήσεις ή από φορείς, οι οποίοι βρίσκονται υπό την επίβλεψη κυβερνήσεων. Και αυτά τα δεδομένα μπορούν να χρησιμοποιηθούν, να επαναχρησιμοποιηθούν και να διαδοθούν από οποιονδήποτε, υπό την προϋπόθεση της πηγής και της διάδοσής της με τον ίδιο τρόπο.

Κεφάλαιο 3ο - Εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων

3.1. Εισαγωγή

Κάθε οργανισμός και επιχείρηση, τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου τομέα, που είναι εγκατεστημένα εντός ή εκτός ΕΕ και διαχειρίζονται, επεξεργάζονται, αποθηκεύουν και διακινούν προσωπικά δεδομένα, τα οποία αφορούν άτομα που είναι εντός της ΕΕ, είναι υποχρεωμένα να συνετίζονται πλήρως με τις νέες διατάξεις του νέου Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (General Data Protection Regulation - GDPR), ο οποίος ψηφίστηκε στις 27 Απριλίου του 2016 και τέθηκε σε εφαρμογή στις 25 Μαΐου του 2018.

Ο νέος Κανονισμός ήρθε να αλλάξει το τοπίο στο τομέα της προστασία των προσωπικών δεδομένων. Βέβαια, είναι ένα κείμενο που στηρίζεται στην Οδηγία 95/46/EK, διατηρώντας τις ρυθμίσεις της, ωστόσο, προχωράει σε ένα βήμα παραπάνω, εισάγοντας νέες έννοιες, συλλήψεις, αλλά και νέα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στη λήθη και το δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων, επιβάλλοντας υποχρεώσεις στον υπεύθυνο επεξεργασίας και στον εκτελούντα την επεξεργασία. Στόχος του Κανονισμού είναι το επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των φυσικών προσώπων, σε σχέση με την επεξεργασία των εν λόγω προσωπικών δεδομένων, να είναι ισοδύναμο σε όλα τα κράτη-μέλη.

Μέσα στα πλαίσια εφαρμογής του νέου Κανονισμού, καταργήθηκε η Οδηγία 95/46/EK, η οποία, έως τότε, ήταν στην Ευρώπη το βασικό νομικό πλαίσιο για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η κατάργηση αυτή οριοθέτησε τον νέο Κανονισμό να αποτελεί μια κανονιστική εξέλιξη στο ρυθμιστικό περιβάλλον. Δύο ήταν οι κύριες παράμετροι από τις οποίες προήλθε αυτή η εξέλιξη:

1. Η τεχνολογική ανάπτυξη, όπως είναι για παράδειγμα το διαδίκτυο, η κινητή τηλεφωνία και άλλα, τα οποία έκαναν την Οδηγία να μην ανταποκρίνεται στα σύγχρονα δεδομένα.
2. Η ασυμμετρία εφαρμογής της Οδηγίας 95/46/EK από τα κράτη-μέλη, εξαιτίας της οποίας προέκυψε η έλλειψη προστασίας της ιδιωτικότητας.

Με αυτό τον τρόπο, ο GDPR γίνεται προσπάθεια εξισορρόπησης ανάμεσα στο δικαίωμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και στο δικαίωμα της πληροφόρησης, της διαφάνειας και της δημόσιας ασφάλειας. Ο τρόπος αυτής της εξισορρόπησης προωθεί την οικονομική ανάπτυξη και την επιχειρηματική δραστηριότητα.

Τι ήταν αυτό, όμως, που άλλαξε τα δεδομένα μετά την εφαρμογή του GDPR; Μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι ο Κανονισμός αποτελεί ένα κοινό πλαίσιο ρυθμίσεων των προσωπικών δεδομένων των πολιτών της ΕΕ, τα οποία συλλέγονται, επεξεργάζονται, φυλάσσονται, διακινούνται, αξιοποιούνται, αλλά και καταστρέφονται, καθώς ισχύει για όλες τις εταιρείες, που επεξεργάζονται τα προσωπικά δεδομένα των υποκειμένων, των οποίων κατοικούν στην ΕΕ, τόσο σε ηλεκτρονική όσο και σε φυσική μορφή. Τούτέστιν, αποτελεί ένα σύγχρονο τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της κάθε επιχείρησης/οργανισμού, που θέτει ως βασικό στόχο τη προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Ο GDPR καθιστά σαφή την εφαρμογή του. Εφαρμόζεται στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από ελεγκτές και μεταποιητές στην ΕΕ, ανεξάρτητα από το εάν η επεξεργασία πραγματοποιείται στην ΕΕ ή όχι. Επίσης, η κάθε επιχείρηση έχει την ικανότητα να αποδείξει ότι, κατά τη λειτουργία της, λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα διαφύλαξης των προσωπικών δεδομένων των χρηστών και των υπαλλήλων της.

Επιπλέον, όπως θα δούμε και στην συνέχεια της πτυχιακής εργασίας, μία από τις βασικές αλλαγές, που επέφερε ο Κανονισμός, έχει να κάνει σχετικά με την συναίνεση/συγκατάθεση του φυσικού προσώπου. Οι συγκεκριμένοι όροι έχουν ενισχυθεί, στο πλαίσιο εφαρμογής του GDPR, και οι εταιρείες δεν θα μπορούν πλέον να χρησιμοποιούν δυσανάγνωστους όρους και προϋποθέσεις γεμάτες με νομικές έννοιες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το αίτημα συγκατάθεσης πρέπει να παρέχεται σε κατανοητή και εύκολα προσπελάσιμη μορφή με σκοπό την επεξεργασία δεδομένων, που υπόκεινται σε αυτή τη συναίνεση.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι ο GDPR έθεσε βασικές αλλαγές σχετικά με τις ποινικές ρήτρες. Σύμφωνα με τον νέο Κανονισμό, στις περιπτώσεις μη συμμόρφωσης οι οργανισμοί/επιχειρήσεις μπορούν να υποχρεωθούν σε πρόστιμο μέχρι 4% του ετήσιου συνολικού κύκλου εργασιών ή € 20 εκατομμύρια. Για αυτό το λόγο, τα υψηλά πρόστιμα, που προβλέπονται από τον Κανονισμό, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη κατανόησης των νέων απαιτήσεων.

3.2. Βασικές έννοιες

Στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων εμπλέκεται ένας μεγάλος αριθμός φυσικών ή νομικών προσώπων, των οποίων οι αρμοδιότητές τους διαχωρίζονται, έτσι ώστε να αντιληφθούμε πλήρως τη διαδικασία της επεξεργασίας. Για να κατανοήσουμε καλύτερα

τους όρους και τις έννοιες, όπως αυτοί θα παρουσιάζονται στη συνέχεια της εργασίας, καθώς και τα για τους σκοπούς του παρόντος Κανονισμού (σύμφωνα με το Άρθρο 4²¹), νοούνται ως:

- ❖ Υποκείμενο των Δεδομένων, το φυσικό πρόσωπο, στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, δηλαδή μπορεί να προσδιοριστεί έμμεσα ή άμεσα, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων στοιχείων, που χαρακτηρίζουν την υπόστασή του από άποψη φυσική, βιολογική, ψυχική, οικονομική, πολιτιστική, πολιτική ή κοινωνική.
- ❖ Επεξεργασία, η κάθε πράξη ή σειρά πράξεων, που πραγματοποιείται με ή χωρίς τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσων, σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή σε σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως είναι για παράδειγμα η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διάρθρωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η μεταβολή, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η κοινολόγηση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, ο περιορισμός, η διαγραφή ή η καταστροφή.
- ❖ Κατάρτιση Προφίλ (ή αλλιώς *profiling*), η οποιαδήποτε μορφή αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που συνίσταται στη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την αξιολόγηση ορισμένων προσωπικών πτυχών ενός φυσικού προσώπου, ιδίως για την ανάλυση ή την πρόβλεψη πτυχών που αφορούν την απόδοση στην εργασία, την οικονομική κατάσταση, την υγεία, τις προσωπικές προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, την αξιοπιστία, τη συμπεριφορά, τη θέση ή τις μετακινήσεις του εν λόγω φυσικού προσώπου.
- ❖ Ψευδωνυμοποίηση, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τρόπο ώστε τα δεδομένα να μην μπορούν πλέον να αποδοθούν σε συγκεκριμένο υποκείμενο των δεδομένων, χωρίς τη χρήση συμπληρωματικών πληροφοριών, εφόσον οι εν λόγω συμπληρωματικές πληροφορίες διατηρούνται χωριστά και υπόκεινται σε τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι δεν μπορούν να αποδοθούν σε ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο.
- ❖ Σύστημα Αρχαιοθήκης, το κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία είναι προσβάσιμα με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια, είτε το

²¹Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων). Δημοσιεύτηκε στις 4 Μαΐου 2016 από την ιστοσελίδα EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

σύνολο αυτό είναι συγκεντρωμένο, είτε αποκεντρωμένο, είτε κατανεμημένο σε λειτουργική ή γεωγραφική βάση.

- ❖ Υπεύθυνος Επεξεργασίας, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που, μόνα ή από κοινού με άλλα, καθορίζουν τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- ❖ Εκτελών την Επεξεργασία, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για λογαριασμό του υπευθύνου της επεξεργασίας.
- ❖ Αποδέκτης, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας, στα οποία κοινολογούνται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, είτε πρόκειται για τρίτον είτε όχι.
- ❖ Τρίτος, οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή, υπηρεσία ή φορέας, με εξαίρεση το υποκείμενο των δεδομένων, τον υπεύθυνο επεξεργασίας, τον εκτελούντα την επεξεργασία και τα πρόσωπα τα οποία, υπό την άμεση εποπτεία του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.
- ❖ Συγκατάθεση του Υποκειμένου των δεδομένων, η κάθε ένδειξη βουλήσεως, ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επιγνώσει, με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων εκδηλώνει ότι συμφωνεί, με δήλωση ή με σαφή θετική ενέργεια, να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.

3.3. Βασικές αρχές επεξεργασίας δεδομένων

Ο ΓΚΠΔ ενισχύει και επαναπροσδιορίζει τις θεμελιώδεις αρχές, οι οποίες προϋπήρχαν στην Οδηγία 95/46/EK, μέσα από ένα πλαίσιο προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Προκειμένου να υποστηρίξουν τη συμμόρφωση, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας θεσπίζονται με νέες υποχρεώσεις ακολουθώντας τρεις (3) βασικούς άξονες:

1. τη τήρηση καθορισμένων βασικών αρχών για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων,
2. τη λήψη κατάλληλων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων,
3. την ενίσχυση των δικαιωμάτων των υποκειμένων.

Σύμφωνα με το Άρθρο 5 του GDPR, επτά (7) είναι οι βασικές αρχές επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τους υπεύθυνους επεξεργασίας και τους εκτελούντες

αυτήν. Όπως θα δούμε παρακάτω, οι αρχές αυτές είναι η αρχή της νόμιμης, αντικειμενικής και διαφανούς επεξεργασίας, η αρχή του περιορισμού του σκοπού, η αρχή της αναλογικότητας («ελαχιστοποίησης δεδομένων»), η αρχή της ακρίβειας, η αρχή του καθορισμού της χρονικής διάρκειας της επεξεργασίας («περιορισμός της περιόδου αποθήκευσης»), η αρχή της ακεραιότητας και εμπιστευτικότητας και η αρχή της λογοδοσίας.

Αρχικά, η αρχή της νομιμότητας, αντικειμενικότητας και διαφάνειας, η οποία διέπει την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ορίζει ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται με νόμιμη, δίκαιη και με διαφανή τρόπο σε σχέση με το υποκείμενο των δεδομένων. Σύμφωνα με το Άρθρο 6 § 1 του Κανονισμού, η νομιμότητα της επεξεργασίας διασφαλίζεται μόνο, εάν και εφόσον ισχύει τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

1. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει αποδεχτεί την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς,
2. Πριν γίνει η εκτέλεση της σύμβασης, είναι απαραίτητη η επεξεργασία των δεδομένων, κατά της οποίας το υποκείμενο είναι συμβαλλόμενο μέρος, ή για να παρθούν μέτρα κατ' αίτηση του υποκειμένου,
3. Η επεξεργασία δεδομένων είναι αναγκαία για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας,
4. Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την προστασία ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων ή άλλου φυσικού προσώπου,
5. Η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκπλήρωση καθήκοντος, που επιτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας, που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας,
6. Για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων, που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, η επεξεργασία είναι απαραίτητη, εάν υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου, που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι παιδί.

Πώς εξασφαλίζουμε τη διαφάνεια στην συγκεκριμένη αρχή; Σύμφωνα με το Άρθρο 12 του Κανονισμού, η διαφάνεια επιτυγχάνεται παρέχοντας όλες τις πληροφορίες και τις γνωστοποιήσεις στο κοινό ή στα υποκείμενα των δεδομένων σε μια συνοπτική, διαφανή, κατανοητή και εύκολα προσβάσιμη μορφή, χρησιμοποιώντας σαφή και απλή διατύπωση, ειδικά όταν οι πληροφορίες απευθύνονται σε παιδιά. Οι πληροφορίες μπορούν να δοθούν

γραφτά, ηλεκτρονικά ή/και με άλλα μέσα. Εάν το υποκείμενο ζητήσει αυτές τις πληροφορίες, μπορεί να του δοθούν προφορικά, υπό τον όρο ότι η ταυτότητα του υποκειμένου των δεδομένων αποδεικνύεται με άλλα μέσα. Οι πληροφορίες μπορούν να παρέχονται σε συνδυασμό με τυποποιημένα εικονίδια προκειμένου να δίνεται με ευδιάκριτο, κατανοητό και ευανάγνωστο τρόπο μια ουσιαστική επισκόπηση της σκοπούμενης επεξεργασίας.

Η αρχή του περιορισμού του σκοπού πραγματοποιείται όταν τα δεδομένα συλλέγονται και επεξεργάζονται για καθορισμένους, ρητούς και νόμιμους σκοπούς και δεν υποβάλλονται σε περαιτέρω επεξεργασία κατά τρόπο ασύμβατο προς τους σκοπούς αυτούς. Η μοναδική εξαίρεση, η οποία ρυθμίζεται ρητά από τον Κανονισμό, είναι η περαιτέρω επεξεργασία για σκοπούς αρχειοθέτησης, που εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον, ή για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας, ή στατιστικούς σκοπούς, με την προϋπόθεση να λαμβάνονται τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ιδίως για τη τήρηση της αρχής της ελαχιστοποίησης των δεδομένων.

Μία ακόμα αρχή, που εξασφαλίζει ο Κανονισμός, είναι η αρχή της αναλογικότητας («ελαχιστοποίησης δεδομένων»). Η αρχή της αναλογικότητας ορίζει ότι τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να είναι πρόσφορα, συναφή και να περιορίζονται στο αναγκαίο για τους σκοπούς για τους οποίους υποβάλλονται σε επεξεργασία. Επίσης, εφαρμόζεται τόσο στον όγκο των δεδομένων, όσο και στη διάρκεια τήρησης αυτών. Με τη διατύπωση αυτή, ο GDPR δίνει έμφαση στην αναγκαιότητα ως στοιχείο της αναλογικότητας, σε σχέση με το σκοπό της επεξεργασίας.

Ακολούθως, στην αρχή της ακρίβειας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να είναι ακριβή, και όταν είναι αναγκαία, να επικαιροποιούνται. Πρέπει να λαμβάνονται όλα τα κατάλληλα μέτρα για την άμεση διόρθωση ή διαγραφή ανακριβών, σε σχέση με τους σκοπούς της επεξεργασίας. Η υποχρέωση διαγραφής ή διόρθωσης συνιστά καθήκον του υπεύθυνου επεξεργασίας και δεν απαιτείται η υποβολή σχετικού αιτήματος του υποκειμένου. Τέλος, το υποκείμενο των δεδομένων θα πρέπει να έχει επίγνωση των προσωπικών του δεδομένων για τα οποία υπόκεινται επεξεργασία.

Σύμφωνα με την αρχή του καθορισμού της χρονικής διάρκειας της επεξεργασίας («περιορισμός της περιόδου αποθήκευσης»), τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να διατηρούνται σε μια μορφή, η οποία επιτρέπει την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων μόνο για το διάστημα που απαιτείται για τους σκοπούς της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει, συνεπώς, αφού λάβει υπόψη τους σκοπούς

επεξεργασίας, να θέσει όρια στην αποθήκευση των προσωπικών δεδομένων. Συγκεκριμένα, πρέπει να ορίζει προθεσμίες για τη διαγραφή τους ή για την περιοδική επανεξέτασή τους²².

Κατ' εξαίρεση, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να αποθηκεύονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, εφόσον υποβάλλονται σε επεξεργασία έναντι του σκοπού αρχειοθέτησης. Ακόμα, για τους σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για το δημόσιο συμφέρον και με την προϋπόθεση ότι εφαρμόζονται τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και ελευθεριών του υποκειμένου.

Ταυτόχρονα, η αρχή της «ακεραιότητας και εμπιστευτικότητας», σύμφωνα με την οποία τα δεδομένα πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία με τρόπο που να εγγυάται την ενδεδειγμένη ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων. Παράλληλα, η συγκεκριμένη αρχή εγγυάται την προστασία των προσωπικών δεδομένων από μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη επεξεργασία και τυχαία απώλεια, καταστροφή ή φθορά, με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων τεχνικών ή οργανωτικών μέτρων.

Τέλος, στις ως άνω αρχές του Άρθρου 5 του ΓΚΠΔ, προστίθενται και η αρχή της λογοδοσίας του υπευθύνου επεξεργασίας σύμφωνα με την οποία ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει την ευθύνη και πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει τη συμμόρφωση με τις αρχές, που αναφέρονται στην § 1 του ίδιου Άρθρου. Ουσιαστικά, με την αρχή της λογοδοσίας εισάγεται η γενική υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να επιδεικνύει συμμόρφωση με τις διατάξεις του Κανονισμού, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να λαμβάνει εκείνα τα μέτρα, τα οποία κρίνονται αναγκαία για το σκοπό αυτό, και να αποδεικνύει τη συμμόρφωση του ενώπιον των αρμόδιων αρχών²³.

3.4. Η έννοια της συγκατάθεσης

Η έννοια της συγκατάθεσης (ή αλλιώς και συναίνεσης) έχει εξελιχθεί. Από την πρώτη φορά που χρησιμοποιήθηκε στην Οδηγία 95/46/EK μέχρι και στην εφαρμογή του Κανονισμού 2016/679, προστέθηκαν διευκρινίσεις και εξειδικεύσεις, σχετικά με τις απαιτήσεις απόκτησης και απόδειξης έγκυρης συγκατάθεσης. Οι εν προκειμένω κατευθυντήριες γραμμές επικεντρώνονται σε αυτές τις αλλαγές, παρέχοντας πρακτική καθοδήγηση με απώτερο σκοπό τη διασφάλιση συμμόρφωσης με τον GDPR.

²²Ιγγλεζάκης Ι. (2018). *Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679). Εισαγωγή στο νέο νομικό πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων*. Κεφάλαιο 4: Αρχές επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Δεύτερη έκδοση. Συντονισμός Έκδοσης: DPO training.

²³Ιγγλεζάκης Ι. (2018). *Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679). Εισαγωγή στο νέο νομικό πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων*. Κεφάλαιο 4: Αρχές επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Δεύτερη έκδοση. Συντονισμός Έκδοσης: DPO training.

Η συγκατάθεση παραμένει η μία από τις έξι νόμιμες βάσεις για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του Άρθρου 6 του Κανονισμού. Κατά την έναρξη δραστηριοτήτων, που εμπεριέχουν επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ένας υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να *«είναι σε θέση να αποδείξει ότι το υποκείμενο των δεδομένων συγκατατέθηκε για την επεξεργασία των δεδομένων του προσωπικού χαρακτήρα»*²⁴. Γενικά, η συγκατάθεση μπορεί να αποτελέσει κατάλληλη νόμιμη βάση, εάν σε ένα υποκείμενο δεδομένων προσφέρεται ο έλεγχος και μία γνήσια επιλογή αναφορικά με την αποδοχή ή απόρριψη των όρων, που έχουν προσφερθεί ή απορριφθεί αυτών, χωρίς ζημία. Όταν αιτείται συγκατάθεση, ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει καθήκον να αξιολογήσει το υποκείμενο στο κατά πόσο πληροί όλες τις απαιτήσεις για την απόκτηση έγκυρης συγκατάθεσης. Ταυτόχρονα, η συγκατάθεση είναι ένα εργαλείο που δίνει στα υποκείμενα δεδομένων τον έλεγχο σχετικά με το κατά πόσο ή όχι τα προσωπικά του δεδομένα, που τον αφορούν, θα υποστούν επεξεργασία.

Συνεπώς, η επεξεργασία καθίσταται επιτρεπτή και νόμιμη όταν υπάρχει δήλωση συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων σε κατανοητή και εύκολα προσβάσιμη μορφή, με σαφή και απλή διατύπωση, χωρίς καταχρηστικές ρήτρες. Για να θεωρηθεί η συγκατάθεση εν επιγνώσει, το υποκείμενο των δεδομένων θα πρέπει να γνωρίζει τουλάχιστον την ταυτότητα του υπευθύνου επεξεργασίας και τους σκοπούς της επεξεργασίας για την οποία προορίζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Περαιτέρω, το υποκείμενο έχει ανά πάσα στιγμή το δικαίωμα της ανάκλησης της συγκατάθεσης.

Σε κάθε περίπτωση, για να διασφαλιστεί ότι η συγκατάθεση έχει δοθεί ελεύθερα, δεν θα πρέπει να παρέχεται έγκυρη νομική βάση για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε μια συγκεκριμένη περίπτωση. Δεδομένου ότι μπορεί να υπάρχει σαφής ανισότητα μεταξύ του υποκειμένου των δεδομένων και του υπευθύνου επεξεργασίας, κυρίως στις περιπτώσεις που ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι δημόσια αρχή²⁵. Επομένως, είναι σχεδόν απίθανο να έχει δοθεί συγκατάθεση ελεύθερα, αν το υποκείμενο των δεδομένων δεν έχει αληθινή ή ελεύθερη επιλογή ή δεν είναι σε θέση να αρνηθεί ή να αποσύρει τη συγκατάθεσή του χωρίς να ζημιωθεί.

3.5. Τα δικαιώματα του υποκειμένου δεδομένων

Μία από τις πιο βασικές αλλαγές, που έφερε ο GDPR, είναι το υποκείμενο των δεδομένων, το οποίο θωρακίζεται μέσα από κάποια δικαιώματα. Τα δικαιώματα αυτά

²⁴ Άρθρο 7 § 1 - Προϋποθέσεις για συγκατάθεση, του GDPR.

²⁵ Αιτιολογική σκέψη 43 του GDPR.

ενδυναμώνουν το φυσικό πρόσωπο και, συνακόλουθα, τη νομική τους θέση σε σχέση με τον υπεύθυνο επεξεργασίας. Κάθε παραβίαση των παρακάτω δικαιωμάτων επιφέρει υψηλά πρόστιμα.

Το πρώτο δικαίωμα του υποκειμένου είναι το δικαίωμα ενημέρωσης, το οποίο αναλύεται στα Άρθρα 12, 13 και 14 του GDPR. Μέσα από αυτό το δικαίωμα εξασφαλίζεται το δικαίωμα του υποκειμένου να ενημερώνεται με ακρίβεια και σαφήνεια για τη συλλογή, χρήση και επεξεργασία των προσωπικών του πληροφοριών. Το δικαίωμα αυτό καθορίζεται από την αρχή της νόμιμης, αντικειμενικής και διαφανούς επεξεργασίας. Με βάση την παραπάνω αρχή, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα, για να παρέχει στο υποκείμενο πληροφορία, σχετικά με την επεξεργασία, σε συνοπτική, διαφανή, κατανοητή και εύκολα προσβάσιμη μορφή, χρησιμοποιώντας σαφή και απλή διατύπωση, κυρίως όταν πρόκειται για πληροφορία απευθυνόμενη σε παιδιά. Παράλληλα, οι πληροφορίες παρέχονται γραπτώς ή με άλλα μέσα, μεταξύ άλλων, εφόσον ενδείκνυται, ηλεκτρονικώς. Όταν ζητείται από το υποκείμενο των δεδομένων, οι πληροφορίες μπορούν να δίνονται προφορικά, υπό την προϋπόθεση ότι η ταυτότητα του υποκειμένου των δεδομένων είναι αποδεδειγμένη με άλλα μέσα.

Στο υποκείμενο των δεδομένων παραχωρείται και το δικαίωμα πρόσβασης (Άρθρο 15 του GDPR) των προσωπικών του δεδομένων. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας επιβεβαίωση για το κατά πόσον ή όχι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, που το αφορούν, υφίστανται επεξεργασία, αντίγραφο των δεδομένων του και μια σειρά άλλων πληροφοριών, όπως είναι:

- τους σκοπούς της επεξεργασίας,
- τις σχετικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα,
- τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών, σε περίπτωση που τα δεδομένα διαβιβάζονται σε τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς, θα πρέπει το υποκείμενο να ενημερώνεται για τις κατάλληλες εγγυήσεις, που παρέχονται στα πλαίσια αυτής της διαβίβασης.
- το χρονικό διάστημα αποθήκευσης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή τα κριτήρια που καθορίζουν το εν λόγω διάστημα, όταν είναι αδύνατο.
- την δυνατότητα άσκησης στον υπεύθυνο επεξεργασίας των δικαιωμάτων διόρθωσης ή διαγραφής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή περιορισμού της επεξεργασίας τους ή του δικαιώματος αντίταξης στην εν λόγω επεξεργασία,
- το δικαίωμα υποβολής καταγγελίας σε εποπτική αρχή,

- κάθε διαθέσιμη πληροφορία σχετικά με την προέλευση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όταν αυτά δεν συλλέγονται από το υποκείμενο των δεδομένων,
- την ύπαρξη αυτοματοποιημένης λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη λογική που ακολουθείται, καθώς και τη σημασία και τις προβλεπόμενες συνέπειες της εν λόγω επεξεργασίας για το υποκείμενο των δεδομένων.

Επιπλέον, ένα ακόμα δικαίωμα, που διαθέτουν τα υποκείμενα των δεδομένων, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται από τον GDPR, είναι το δικαίωμα στη διόρθωση δεδομένων, το οποίο εντάσσεται στον Κανονισμό με το Άρθρο 16. Δυνάμει του δικαιώματος αυτού, το υποκείμενο ζητάει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, χωρίς καμία δικαιολόγηση και καθυστέρηση, τη διόρθωση των μη ακριβών και ορθών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που το αφορούν. Με αυτό το τρόπο, υλοποιείται η αρχή της ακρίβειας των δεδομένων. Έχοντας υπόψη τους σκοπούς της επεξεργασίας, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να ζητήσει τη συμπλήρωση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του, όταν αυτά είναι ελλιπή, μεταξύ άλλων μέσω συμπληρωματικής δήλωσης.

Σύμφωνα με το επόμενο άρθρο του Κανονισμού (Άρθρο 17), το υποκείμενο έχει το δικαίωμα να ζητήσει, κατόπιν αιτιολογικού αιτήματος, από τον υπεύθυνο επεξεργασίας να διαγράψει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του, που το αφορούν. Αυτό το δικαίωμα χαρακτηρίζεται ως δικαίωμα διαγραφής ή «δικαίωμα στη λήθη». Έπειτα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να διαγράψει αυτά τα δεδομένα, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, και να λάβει εύλογα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών μέτρων, για να ενημερώσει στους υπευθύνους επεξεργασίας, που επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, ότι το υποκείμενο των δεδομένων ζήτησε τη διαγραφή από αυτούς, ή τυχόν συνδέσμων με τα δεδομένα αυτά ή αντιγράφων ή αναπαραγωγών των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Το δικαίωμα στη λήθη μπορεί να ασκηθεί για έναν από τους παρακάτω λόγους:

1. τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι πλέον απαραίτητα για τους οποίους συλλέχθηκαν ή υποβλήθηκαν κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία,
2. το υποκείμενο των δεδομένων ανακαλεί τη συγκατάθεση/συναίνεση, στην οποία βασίζεται η επεξεργασία, και δεν υπάρχει άλλη νομική βάση για την επεξεργασία,
3. το υποκείμενο των δεδομένων αντιτίθεται στην επεξεργασία και δεν υπάρχουν επιτακτικοί και νόμιμοι λόγοι για την επεξεργασία ή το υποκείμενο των δεδομένων αντιτίθεται στην επεξεργασία,

4. τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβλήθηκαν σε επεξεργασία παράνομα,
5. τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να διαγραφούν, ώστε να τηρηθεί η νομική υποχρέωση βάσει του ενωσιακού δικαίου ή του δικαίου κράτους μέλους, στην οποία υπόκειται ο υπεύθυνος επεξεργασίας,
6. τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν συλλεχθεί σε σχέση με την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών για παιδιά.

Τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν δικαίωμα να ζητήσουν τον περιορισμό της επεξεργασίας των δεδομένων τους (Άρθρο 18 του GDPR). Το υποκείμενο έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας να περιορίσει την επεξεργασία, εφόσον κάνει αίτηση για όσο χρονικό διάστημα ορίζει ο Κανονισμός. Το υποκείμενο των δεδομένων δικαιούται να εξασφαλίζει, από τον υπεύθυνο επεξεργασίας το δικαίωμα αυτό όταν ισχύει ένα από τα ακόλουθα:

1. η ακρίβεια των προσωπικών δεδομένων αμφισβητείται από το υποκείμενο των δεδομένων, για το χρονικό διάστημα που απαιτείται να επαληθευτεί,
2. η επεξεργασία δεν είναι νόμιμη και το υποκείμενο των δεδομένων προτρέπει στη διαγραφή των δεδομένων και στον περιορισμό της χρήσης τους,
3. τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι χρήσιμα για το υπεύθυνο επεξεργασίας για τους σκοπούς που υποβάλλονται σε επεξεργασία, αλλά απαιτούνται από το υποκείμενο για τη θεμελίωση, την άσκηση ή την υποστήριξη νομικών αξιώσεων,
4. εν αναμονή της επαλήθευσης, το υποκείμενο των δεδομένων έχει αντιρρήσεις για την επεξεργασία για το κατά πόσο οι νόμιμοι λόγοι του υπευθύνου επεξεργασίας υπερισχύουν έναντι των λόγων του υποκειμένου των δεδομένων.

Μετά την εφαρμογή του περιορισμού στην επεξεργασία των δεδομένων, ο υπεύθυνος είναι υποχρεωμένος να απέχει από οποιαδήποτε επεξεργασία, πέραν της αποθήκευσης, εκτός κι αν το υποκείμενο παράσχει την συναίνεση του ή το δημόσιο συμφέρον ή δικαιώματα άλλων φυσικών προσώπων χρήζουν προστασίας. Σε όλες τις περιπτώσεις, ο υπεύθυνος οφείλει να ενημερώσει το υποκείμενο, προτού πάρει τον περιορισμό της επεξεργασίας.

Ένα άλλο δικαίωμα, που βρίσκει εφαρμογή στο διαδικτυακό περιβάλλον και σε κάθε περίπτωση αυτοματοποιημένης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, είναι το δικαίωμα της φορητότητας των δεδομένων, το οποίο αναλύεται στο Άρθρο 20 του GDPR. Το καινοτόμο δικαίωμα του Κανονισμού συνίσταται στη δυνατότητα του υποκειμένου να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας σε δομημένο, κοινώς χρησιμοποιούμενο και αναγνώσιμο από μηχανήματα μορφότυπου συνήθους χρήσης (XML, JSON, CSV, κ.λπ.), ώστε να τα

χρησιμοποιούν περαιτέρω είτε οι ίδιοι είτε να τα διαβιβάσουν σε άλλο φορέα παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας. Κατά αυτό το τρόπο, οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα, χωρίς προβλήματα, να διατηρούν ένα αντίγραφο ασφάλειας των προσωπικών τους δεδομένων. Ακόμα, κατά την άσκηση του παρόντος δικαιώματος, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να ζητά την απευθείας διαβίβαση των προσωπικών του δεδομένων από έναν υπεύθυνο επεξεργασίας σε άλλον, σε περίπτωση που αυτό είναι τεχνικά εφικτό.

Με το δικαίωμα της εναντίωσης (Άρθρο 21 του GDPR), εδραιώνεται το δικαίωμα που έχει το υποκείμενο των δεδομένων να αντιτάσσεται, ανά πάσα στιγμή και για λόγους που σχετίζονται με την ιδιαίτερη κατάστασή του, στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Πιο αναλυτικά, το υποκείμενο έχει τη δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμα εναντίωσης για λόγους που σχετίζονται με την ιδιαίτερη κατάστασή του, όταν η επεξεργασία βασίζεται στο έννομο συμφέρον του υπεύθυνου επεξεργασίας ή στο δημόσιο συμφέρον. Στην περίπτωση αυτή, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να σταματήσει την εν λόγω επεξεργασία. Όμως, αν καταδείξει ο υπεύθυνος επιτακτικούς και νόμιμους λόγους για την επεξεργασία, οι οποίοι υπερισχύουν των συμφερόντων, των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων ή για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων, τότε έχει το δικαίωμα να μην σταματήσει την εν λόγω επεξεργασία.

Τέλος, το Άρθρο 22 του GDPR αναφέρεται στο δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων στην αυτοματοποιημένη ατομική λήψη αποφάσεων, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ (profiling). Πρέπει να επισημανθεί ότι οι υπεύθυνοι επεξεργασίας, προκειμένου να προβαίνουν νομίμως στο δικαίωμα αυτό, πρέπει να τηρούν τις αρχές της θεμιτής επεξεργασίας και να έχουν νόμιμη βάση επεξεργασίας. Στο πλαίσιο αυτό διασφαλίζουν τη διαφάνεια της επεξεργασίας, παρέχοντας πληροφορίες στα υποκείμενα, ελαχιστοποιώντας τα προσωπικά δεδομένα, φροντίζοντας να είναι ακριβή, επαληθευόντάς τα, ακολουθώντας τους ενδεδειγμένους χρόνους τήρησής τους, και επικαιροποιώντας τα σε τακτική βάση. Ειδικότερα, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας πρέπει να είναι σε θέση να δικαιολογούν την ανάγκη της συλλογής και χρήσης προσωπικών δεδομένων για την κατάρτιση προφίλ για τον σκοπό επεξεργασίας που επιδιώκουν κάθε φορά, διαφορετικά οφείλουν να επιλέξουν ανωνυμοποιημένα ή ψευδο-ανωνυμοποιημένα δεδομένα.

Κεφάλαιο 4ο - Η προστασία των προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων πριν και μετά τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679

4.1. Εισαγωγή στο πρόβλημα

Στη σημερινή κοινωνία με τις έντονες τεχνολογικές εξελίξεις, οι οποίες εισχωρούν ολοένα και περισσότερο στην καθημερινότητα του ατόμου και επιτρέπουν τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, φέρουν ως αποτέλεσμα το άτομο να κινδυνεύει από παραβιάσεις της ιδιωτικότητας, του απορρήτου, των προσωπικών του πληροφοριών, καθώς και καταπάτηση των δικαιωμάτων του. Στην περίπτωση, ωστόσο, των ανηλίκων χρηστών (παιδιά και έφηβοι), το πρόβλημα εμφανίζεται σημαντικά εντονότερο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα προσωπικά δεδομένα των ανηλίκων χρήζουν ειδικής προστασίας, καθώς αυτοί δεν έχουν συναίσθηση της ακριβούς γνώσης των κινδύνων, των συνεπειών και των δικαιωμάτων τους σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα²⁶. Η συγκεκριμένη ειδική προστασία ανηλίκων πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα, ιδίως στη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με σκοπό την εμπορία ή τη δημιουργία προφίλ προσωπικότητας ή προφίλ χρήστη και τη συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όσον αφορά τα παιδιά κατά τη χρήση υπηρεσιών, που προσφέρονται άμεσα σε ένα παιδί²⁷.

Η εκούσια ή ακούσια έκθεση των προσωπικών δεδομένων όλων των ατόμων και, πολύ περισσότερο των ανηλίκων παιδιών, εμπεριέχει μια σειρά κινδύνων. Μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, παρατίθενται οι ακόλουθες συνέπειες, στις οποίες εκτίθενται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των ανηλίκων χρηστών στο διαδίκτυο.

Ένας από τους κύριους κινδύνους, που διατρέχουν τα παιδιά αποκαλύπτοντας τα προσωπικά τους δεδομένα, είναι να πέσουν θύματα παιδοφιλίας. Σε έρευνα του C.S. Mott Children's Hospital National Poll on Children's Health, η οποία δημοσιεύθηκε το Μάρτιο του 2016, με τίτλο "When does sharenting cross the line? Children's privacy in the age of social media"²⁸ διαπιστώθηκε ότι ένα ποσοστό της τάξεως 27% των γονέων έχει δημοσιεύσει ακατάλληλες φωτογραφίες των παιδιών τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενώ το 56%

²⁶Αιτιολογική Σκέψη 38 του GDPR.

²⁷Φερενίκη Παναγοπούλου - Κουτνατζή (2018). Προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών. Επιμέλεια Λ. Κοτσαλής, Κ. Μενουδάκος, *Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών δεδομένων (GDPR). Νομική διάσταση και πρακτική εφαρμογή: Το νέο πλαίσιο των ανανεωμένων δικαιωμάτων* (pp. 10–15). Αθήνα. Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ.

²⁸*When does sharenting cross the line? Children's privacy in the age of social media | National Poll on Children's Health.* (2016, September 22). National Poll on Children's Health. <https://mottpoll.org/blog/2016-09-22/when-does-sharenting-cross-line-children%E2%80%99s-privacy-age-social-media>

των γονέων έχει δώσει ντροπιαστικές ή μη αποδεκτές προσωπικές πληροφορίες για τα παιδιά τους. Σοκαριστικό είναι, επίσης, και το γεγονός ότι το 51% του υλικού, που έχουν συλλέξει οι αρχές, που ασχολούνται με το ηλεκτρονικό έγκλημα, και διακινείται στο διαδίκτυο μεταξύ των παιδόφιλων, προσέρχεται από φωτογραφίες που έχουν αναρτήσει οι ίδιοι οι γονείς στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης πιστεύοντας ότι είναι μια απλή και αθώα φωτογραφία. Βασικός σκοπός των παιδόφιλων είναι, μέσω υπηρεσιών άμεσης ανταλλαγής μηνυμάτων (για παράδειγμα chat rooms), διάφορων πλατφορμών και διαδικτυακών παιχνιδιών, να προσεγγίζουν ανήλικα παιδιά, χτίζοντας ένα κλίμα εμπιστοσύνης, ξεγελώντας τα αποσπώντας προσωπικές πληροφορίες, ακόμα, και φωτογραφίες ή βίντεο, τόσο δικές τους όσο και των οικογενειών τους. Ο τελικός σκοπός των παιδόφιλων, διεκδικώντας αυτά τα δεδομένα, καταλήγει είτε στην απαγωγή είτε στην σεξουαλική κακοποίηση είτε στην προώθηση σε παράνομες ιστοσελίδες μη ποιοτικού και επικίνδυνου περιεχομένου.

Στις μέρες μας, ένα μεγάλο ποσοστό ανηλίκων διαθέτουν λογαριασμό σε τουλάχιστον μια εφαρμογή μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Αν και με την εφαρμογή του GDPR, όπως παρουσιάσαμε, έχει νομιμοποιηθεί η λήψη ή έγκριση της συγκατάθεσης από τους ασκούντες τη γονική μέριμνα για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων παιδιών, από την ηλικία των δεκαέξι (16) ετών και άνω. Όπως διατυπώνεται στο Άρθρο 8 του GDPR τα παιδιά θα μπορούν να διαθέτουν νόμιμα λογαριασμό στις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, ενώ θα απαιτείται η συγκατάθεση των κηδεμόνων του για την επεξεργασία των δεδομένων τους²⁹. Παρόλα αυτά έχει παρατηρηθεί ιδιαίτερα ότι οκτώ στα δέκα παιδιά σερφάρουν στο διαδίκτυο, χωρίς την επίβλεψη των γονιών τους. Δυστυχώς, η κίνηση αυτή φέρει ως αποτέλεσμα τα παιδιά να αποκαλύπτουν ένα μεγάλο ποσοστό των προσωπικών τους πληροφοριών. Στους έφηβους ιδιαίτερα παρατηρείται ότι, λόγω της έμφυτης ανάγκης τους για επικοινωνίας, εκθέτουν προσωπικά δεδομένα φανερώνοντας το σχολείο ή το φροντιστήριο που πηγαίνουν ή, ακόμα, και τις μελλοντικές τους κινήσεις, δίχως να αντιλαμβάνονται τις συνέπειες της αυτοέκθεσής τους. Παράλληλα, ένα από τα πιο συχνά φαινόμενα, που παρατηρείται σε Facebook και Instagram, είναι να αποδέχονται αιτήματα φιλίας ή ακόλουθους, αντίστοιχα, από άτομα που δεν γνωρίζουν. Αποτέλεσμα αυτού του φαινομένου είναι η δημιουργία ενός μεγάλου κύκλου αγνώστων χρηστών, οι οποίοι έχουν πρόσβαση σε πολλές προσωπικές πληροφορίες ανηλίκων παιδιών και μπορεί να αποτελούνται από ένα ευρύτερο και μη επιθυμητό κοινό. Τέλος, είναι πολύ σημαντική και η θέση των γονέων απέναντι στις πληροφορίες που δημοσιεύουν στα μέσα κοινωνικής

²⁹Σύμφωνα με το Άρθρο 21 του ΓΚΠΔ περί συγκατάθεσης ανηλίκου. Δες στην παραπομπή 18 στο κεφάλαιο της βιβλιογραφίας.

δικτύωσης, καθώς παρασύρονται και αποκαλύπτουν προσωπικά δεδομένα των παιδιών τους, βάζοντας τα εν δυνάμει σε κίνδυνο.

Μια άλλη μορφή έκθεσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που παρατηρείται περισσότερο στους έφηβους, είναι ο όρος sexting³⁰. Ο συγκεκριμένος όρος αναφέρεται στην αποστολή σεξουαλικών μηνυμάτων, φωτογραφιών ή βίντεο μέσω κινητών τηλεφώνων (SMS), των chat rooms ή μέσω των σελίδων κοινωνικής δικτύωσης. Η λέξη sexting αποτελείται από το συνδυασμό των λέξεων sex και texting, δηλαδή δηλώνει την ανταλλαγή κειμένων-μηνυμάτων με ερωτικό περιεχόμενο. Περιπτώσεις sexting είναι γνωστές ότι συμβαίνουν όταν κάποιος έφηβος τραβήξει φωτογραφίες και τις αποστέλλει σε κάποιον άλλον (ανήλικο ή ενήλικα) στο πλαίσιο μιας παράνομης και ακατάλληλης σεξουαλικής σχέσης. Σε άλλες περιπτώσεις, όμως, η αποστολή και η λήψη ερωτικών φωτογραφιών φαίνεται να αποτελεί χαρακτηριστικό μιας αναπτυξιακά κανονικής, φυσιολογικής και υγιούς εφηβικής ρομαντικής και συναισθηματικής σχέσης, η οποία είναι παρορμητική και οι ανήλικοι δεν έχουν ξεκάθαρη κατανόηση ή προβλέψει τις πιθανές συνέπειες. Ωστόσο, υπάρχουν και αυτές οι περιπτώσεις, όπου ο έφηβος δεν γνωρίζει με ποιο τρόπο αυτή η φωτογραφία ή βίντεο θα χρησιμοποιηθεί ή αν θα διανεμηθεί σε άλλους.

Ως αποτέλεσμα της παραπάνω αναφοράς, έρχεται να επιβεβαιώσει την περίπτωση κατά την οποία ο ανήλικος χρήστης δεν γνωρίζει με ποιο τρόπο μια φωτογραφία ή βίντεο (με οποιοδήποτε περιεχόμενο) μπορεί να χρησιμοποιηθεί ή να διανεμηθεί σε άλλους. Η περίπτωση αυτή μας φέρνει πιο κοντά σε άλλον έναν κίνδυνο προσβολής προσωπικών δεδομένων, με ποικίλες και απρόβλεπτες συνέπειες, αλλά και διαστάσεις. Η περίπτωση αυτή ονομάζεται διαδικτυακός εκφοβισμός, γνωστός ως cyber bullying. Σύμφωνα με αυτό, το θύμα δέχεται απειλές (εκβιασμό) για να δημοσιευθούν στο διαδίκτυο ή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης φωτογραφίες, βίντεο ή προσωπικές πληροφορίες με ακατάλληλο περιεχόμενο. Τα θύματα, αρχικά, παραπλανούνται, έπειτα, τους υποκλέπτονται ιδιωτικά και ευαίσθητα δεδομένα και, στο τέλος, απειλούνται από το θύτη ότι θα δημοσιευτούν ή, το ακόμα χειρότερο, δημοσιεύονται με σοβαρές συνέπειες για το θύμα.

Κίνδυνο για τα προσωπικά δεδομένα εγκυμονεί και η κλοπή ταυτότητας (identity theft). Ειδικότερα, χάκερ ή κακόβουλα λογισμικά καταφέρουν να κλέψουν προσωπικά στοιχεία χρηστών με κύριο σκοπό την οικονομική εξαπάτηση. Τα δεδομένα που μπορούν να υποκλέψουν μπορεί να είναι το ΑΦΜ, τραπεζικούς λογαριασμούς, αριθμούς πιστωτικών

³⁰Ελένη Μηλιώνη (2021). *Σύγχρονοι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι στο διαδίκτυο και τρόποι προστασίας* (Διπλωματική Εργασία). Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ασφάλεια Ψηφιακών Συστημάτων», Πανεπιστήμιο Πειραιώς. <https://tinyurl.com/2p9ynp25>

καρτών, αλλά και λογαριασμούς από διάφορες διαδικτυακές υπηρεσίες (username και password).

Τελευταία, αλλά εξίσου σημαντική, έκθεση προσωπικών πληροφοριών, ιδιαίτερα για τους ανήλικους, είναι το γεγονός ότι οτιδήποτε δημοσιευτεί στο διαδίκτυο θα παραμένει πιθανώς για πάντα στο διαδίκτυο. Αυτό σημαίνει ότι οι αναρτήσεις, στις οποίες προβαίνουν τα παιδιά, θα τους συνοδεύουν επ' αόριστον στην μελλοντική προσωπική, οικογενειακή, αλλά και επαγγελματική πορεία τους.

4.2. Μέτρα προστασίας προσωπικών δεδομένων ανηλίκων

Τα προσωπικά δεδομένα των ανηλίκων, όπως έχει προαναφερθεί, προστατεύονται με ειδικό τρόπο, διότι τα παιδιά αποτελούν μια ευάλωτη ομάδα και δεν έχουν την πραγματική συναίσθηση γνώσεων των κινδύνων, των αποτελεσμάτων και των δικαιωμάτων τους έναντι της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων. Αφετέρου, τα παιδιά, και ιδιαίτερα οι έφηβοι, είναι εξοικειωμένοι σε νεαρή ηλικία με τις νέες τεχνολογίες και χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των πληροφοριών με μεγάλη ευκολία. Για αυτό το λόγο, χρειάζονται εργαλεία, τα οποία θα τους ενισχύσουν και θα περιορίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις διάδοσης των προσωπικών τους πληροφοριών. Η προσπάθεια αυτή θα είναι αποτέλεσμα συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων, των διεθνών και νομικών νομοθετών, των ρυθμιστικών αρχών και, ασφαλώς, των εκπαιδευτικών και της οικογένειας.

Μια σημαντική πτυχή προσπάθειας επίτευξης ασφαλούς περιήγησης ανηλίκων στο διαδικτυακό περιβάλλον είναι η ευαισθητοποίηση των κηδεμόνων, των ασκούντων της γονικής μέριμνας και των εκπαιδευτικών. Είναι σημαντικό να πραγματοποιούνται συστηματικά δράσεις κατάρτισης, ενημέρωσης και εκπαίδευσης για τους κινδύνους που εγκυμονούν γενικά στο διαδίκτυο και, ειδικότερα, η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων σε αυτό. Αξιοσημείωτη είναι και η βοήθεια που προσφέρουν, επίσης, και οι ιστοσελίδες που έχουν δημιουργηθεί στο διαδίκτυο από διάφορους αξιόπιστους φορείς, όπως είναι για παράδειγμα η ιστοσελίδα SaferInternet4Kids, μέσω της οποίας μπορεί κανείς να ενημερωθεί και να αντλήσει υλικό σχετικό με την ασφαλή χρήση του διαδικτύου και τη χρήση των κοινωνικών δικτύων, με το οποίο μπορεί με τη σειρά του να ενημερώσει διαδραστικά παιδιά και νέους κάθε ηλικίας.

Στις προκλήσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ειδικά των παιδιών, συγκαταλέγονται οι διαφοροποιημένες ικανότητες και δεξιότητες των χρηστών να χρησιμοποιούν διάφορα μέσα που συσχετίζονται με ψηφιακή μορφή, τον λεγόμενο ψηφιακό γραμματισμό. Στη σημερινή εποχή καθίσταται απαραίτητο τόσο τα παιδιά όσο και οι έφηβοι,

να είναι εκπαιδευμένοι και πλήρως ενημερωμένοι στο να χρησιμοποιούν με υπεύθυνο και ασφαλή τρόπο τις επιγραμμικές υπηρεσίες, αλλά και τα οφέλη και τους κινδύνους που κρύβονται ιδιαίτερα σε σχέση με την έκθεση των προσωπικών τους δεδομένων. Με αυτό το τρόπο, οι ανήλικοι θα είναι σε θέση να κατέχουν τις απαραίτητες ψηφιακές δεξιότητες, να εξελίσσονται, να διδάσκονται την δικτυακή ασφάλεια και, το πιο σημαντικό, να μαθαίνουν να αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη, έτσι ώστε με την βοήθεια των κατάλληλων εργαλείων, να μπορούν να προστατεύονται μόνοι τους κατά την διάρκεια εξερεύνησης του διαδικτυακού τύπου.

Επιπρόσθετα, η ίδια η πολιτεία κατέχει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια επίτευξης ενός ασφαλούς διαδικτυακού περιβάλλοντος για τους ανηλίκους. Όπως έχουμε αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια της εργασίας, πέρα από τη συνεργασία με τα άλλα κράτη-μέλη πάνω στα ζητήματα των δικαιωμάτων της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο διαδίκτυο, καθώς και υιοθέτηση νομοθετικών διατάξεων για την προστασία των χρηστών, και ειδικότερα, ανήλικων χρηστών, η πολιτεία μπορεί να βοηθήσει στην προώθηση των δράσεων για την αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού. Εξίσου σημαντικοί είναι και οι μηχανισμοί καταγγελιών αξιόποινων πράξεων στο διαδίκτυο, που έχουν ήδη δημιουργηθεί σε κάθε πολιτεία, σε συνεργασία με τις αρχές επιβολής του νόμου. Οι συγκεκριμένοι μηχανισμοί είναι ορατοί, κατανοητοί, διαθέσιμη σε 24ωρη βάση και εύκολα εντοπίσιμοι από τους ανηλίκους. Επίσης, οι μηχανισμοί αυτοί θα μπορούν να δημιουργήσουν διάφορα σημεία επαφής (π.χ. chat rooms), όπου γονείς και παιδιά θα μπορούν να λαμβάνουν απαντήσεις σε ερωτήματα για όποια απορία έχουν ή καθοδήγηση για την ασφαλέστερη χρήση και πλοήγηση του διαδικτύου, καθώς και συμβουλές για την αντιμετώπιση κακόβουλων περιστατικών.

Ένα από τα πιο αποτελεσματικά μέτρα προστασίας προσωπικών δεδομένων ανήλικων χρηστών είναι η ατομική προσπάθεια που μπορεί να καταβάλει ο καθένας. Πρώτον, οι γονείς θα πρέπει να συζητούν με τα παιδιά τους, από νεαρή ηλικία, για την ασφαλή περιήγηση στο διαδίκτυο, είτε την χρησιμοποιούν είτε όχι. Και τούτο διότι, τα παιδιά θα πρέπει να γνωρίζουν τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία, που μπορεί να προσφέρει το διαδίκτυο. Ακόμα, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών, οι γονείς θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στην κάθε διαδικτυακή δραστηριότητα τους και με εποικοδομητικές συζητήσεις να εξηγούν στα παιδιά ότι δεν είναι σωστό να μιλάνε με κάποιον ξένο στο διαδίκτυο, όπως αντίστοιχα ότι δεν θα πλησίαζαν να μιλήσουν με κάποιον ξένο στο δρόμο. Για αυτό το λόγο, τα παιδιά και οι έφηβοι θα πρέπει να κατανοήσουν ότι οτιδήποτε «ανεβάσουν» στο διαδίκτυο μένει για πάντα εκεί και ότι αν βρεθούν στη θέση, όπου κάποιος τους έχει υποκλέψει τα

προσωπικά τους δεδομένα, είναι το ίδιο και εξίσου σημαντικό με το να τους έχει κλέψει κάποιος κάποιο προσωπικό αντικείμενο μέσα από το σπίτι.

Από την άλλη πλευρά, τα παιδιά, από μικρή ηλικία, δεν θα πρέπει να κάνουν από μόνα τους χρήση του διαδικτύου χωρίς την παρουσία γονέα, διότι οι γονείς είναι σε θέση να εξηγήσουν, συμβουλέψουν και εκπαιδεύσουν τα παιδιά γύρω από τους βασικούς κανόνες ασφάλειας, όπως είναι για παράδειγμα τι είναι ένας κωδικός ασφάλειας και γιατί δεν πρέπει να το μάθουν τρίτα άτομα ή τι είναι προσωπικά δεδομένα και γιατί δεν τα αποκαλύπτουμε σε αγνώστους. Αναφορικά με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα παιδιά θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικά με το περιεχόμενο που δημοσιεύουν, τους φίλους που αποδέχονται και ποιά άτομα έχουν πρόσβαση στα προσωπικά τους δεδομένα. Επιπλέον, τα παιδιά θα πρέπει να γνωρίζουν ότι απαγορεύεται να συνομιλούν με αγνώστους στο διαδίκτυο μιας και κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει ποιός μπορεί να κρύβεται από πίσω. Παράλληλα, τα παιδιά θα πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στις εφαρμογές που χρησιμοποιούν, καθώς, μέσα από αυτές τις εφαρμογές, δίνουμε συγκατάθεση και αποδεχόμαστε να έχουν τρίτα άτομα πρόσβαση ή, ακόμα, και επεξεργασία των προσωπικών μας δεδομένων. Για αυτό το λόγο, οι γονείς μπορούν είτε περιοδικά να ελέγχουν αυτές τις εφαρμογές είτε να έχουν ενεργοποιήσει κάποιο πρόγραμμα γονικού ελέγχου.

Τέλος, υπάρχουν και κάποιες γενικές συμβουλές³¹, που θα πρέπει σταδιακά και ανάλογα με την ηλικία τους, να γνωρίζουν τα ανήλικα παιδιά, έτσι ώστε να έχουν μια ασφαλής πλοήγηση στο διαδίκτυο. Αυτές οι συμβουλές είναι οι εξής:

1. Δεν αποκαλύπτουμε ποτέ τα προσωπικά μας στοιχεία σε τρίτους.
2. Δεν αποθηκεύουμε ποτέ κωδικούς πρόσβασης σε κοινόχρηστους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.
3. Χρησιμοποιούμε πάντα ισχυρούς κωδικούς πρόσβασης σε όποια εφαρμογή, πρόγραμμα ή μέσω κοινωνικής δικτύωσης διαθέτουμε. Οι κωδικοί αυτοί θα πρέπει να ανανεώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα και να είναι διαφορετικοί μεταξύ τους.
4. Θα πρέπει να διαβάζουμε και να ελέγχουμε προσεκτικά την πολιτική απορρήτου πριν δώσουμε τη συγκατάθεσή μας.
5. Θα πρέπει να ελέγχουμε τα cookies της κάθε ιστοσελίδας και να γνωρίζουμε τι αποδεχόμαστε και τι όχι.
6. Όταν τελειώνουμε τη χρήση κάποιου προγράμματος, κάνουμε πάντα αποσύνδεση.

³¹ Άννα Μιλτιάδου (2018). *Η προστασία των προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων στο διαδίκτυο* (Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη. Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στα Πληροφοριακά Συστήματα (MIS).
<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/22807/3/MichtatidouAnnaMsc2018.pdf>

7. Είμαστε πάντα προσεκτικοί στα διάφορα emails που λαμβάνουμε, καθώς και σε περίεργα και μακροσκελή URL. Για την πρώτη περίπτωση, πρέπει να ξέρουμε ότι δεν δίνουμε προσωπικά μας στοιχεία σε άγνωστα και περίεργα email και ούτε «ανοίγουμε» περίεργα αρχεία, τα οποία μπορεί να έχουν σταλεί συνημμένα με το email. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να γνωρίζουμε ότι τα URL, που διαθέτουν πρωτόκολλο μεταφοράς HTTPS είναι πιο ασφαλή από αυτό του HTTP. Το πρόβλημα με το κανονικό πρωτόκολλο HTTP είναι ότι οι πληροφορίες που ρέουν από διακομιστή σε πρόγραμμα περιήγησης δεν είναι κρυπτογραφημένες, πράγμα που σημαίνει ότι μπορούν εύκολα να κλαπουν.
8. Θα πρέπει να διαθέτουμε στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και στα κινητά μας λογισμικά προστασίας ενάντια σε ιούς, ώστε να μην εκμεταλλευτεί κανένας τρίτος τυχόν ευάλωτα σημεία.
9. Καλό θα ήταν να μην διαθέτουμε συνέχεια ενεργό το GPS μας για να μην καταγράφονται τα δεδομένα κίνησης και θέσης μας.
10. Εφαρμογές που δεν χρησιμοποιούμε καλό θα ήταν να διαγράφονται.

4.3. Πλαίσιο αντιμετώπισης προβλήματος

4.3.1. Νομοθετικό πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων ανηλίκων στην Ελλάδα

Στον ελληνικό χώρο ισχύουν οι γενικές διατάξεις του Νόμου 4624/2019³², ο οποίος εφαρμόζεται όταν το υποκείμενο των δεδομένων είναι ένα παιδί. Ειδικότερα, και μετά την εφαρμογή του Κανονισμού, ο αναφερόμενος Νόμος εξασφαλίζει στο Άρθρο 21 την συγκατάθεση του ανηλίκου, επισημαίνοντας ότι:

1. Όταν εφαρμόζεται το άρθρο 6 παράγραφος 1³³ στοιχείο α) του ΓΚΠΔ, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ανηλίκου, κατά την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών απευθείας σε αυτόν, είναι σύννομη, εφόσον ο ανήλικος έχει συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας του και παρέχει τη συγκατάθεσή του.

³²Νόμος 4624/2019 - ΦΕΚ 137/Α/29-8-2019 (Κωδικοποιημένος), Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις. Δημοσιεύτηκε στις 30 Αυγούστου 2019 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-dedomena-prosopikou-kharaktera/nomos-4624-2019-phkek-137a-29-8-2019.html>

³³Δείτε στη σελίδα 29.

2. *Εάν ο ανήλικος είναι κάτω των 15 ετών, η επεξεργασία της παραγράφου 1 είναι σύνηθες μόνο μετά την παροχή συγκατάθεσης του νόμιμου αντιπροσώπου του».*

Ταυτόχρονα, το ελληνικό κράτος έχει εξασφαλίσει να υπάρχουν αρκετές πρωτοβουλίες για την ασφαλή διαδικτυακή πλοήγηση των ανηλίκων, οι οποίες, φυσικά, περιλαμβάνουν την προστασία της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων. Πιο συγκεκριμένα, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων εφαρμόζει μέσω του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου³⁴ οδηγίες τόσο προς τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, όσο και στα ανήλικα παιδιά, για την καλή χρήση της υπηρεσίας ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και της ασφαλούς πλοήγησης στο διαδίκτυο, καθώς και ενημερώσεις μέσα από την κεντρική ιστοσελίδα που έχουν σχέση με την ασφάλεια στο διαδίκτυο³⁵.

Επίσης, σημαντικότερο έργο προσφέρει το Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου³⁶, καθώς παρέχει πληροφορίες, ενημερώσεις, βοήθεια και υποστήριξη στους χρήστες του διαδικτύου. Το έργο του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου περιλαμβάνει την ανάπτυξη τεσσάρων (4) δράσεων:

- Η δράση ενημέρωσης Saferinternet.gr, η οποία θέτει δύο ως κύριους στόχους. Πρώτον, την προστασία ανηλίκων από ακατάλληλο ή επιβλαβές περιεχόμενο ή ακατάλληλη ή επιβλαβή συμπεριφορά και την προώθηση της υπεύθυνης και ασφαλούς χρήσης του διαδικτύου. Δεύτερον, την ενδυνάμωση των γονέων και των εκπαιδευτικών για τα θέματα της ασφάλειας του διαδικτύου, μέσω ενημερώσεων, κατάρτισης και κατάλληλου online και έντυπου υλικού.
- Μέσω της βοήθειας Help-line, εξειδικευμένοι ψυχολόγοι παρέχουν υποστήριξη και κατάλληλες συμβουλές σχετικά με συγκεκριμένα ζητήματα, τα οποία μπορούν τα σχετίζονται με τη συχνή χρήση του διαδικτύου, τον διαδικτυακό εκφοβισμό, την επαφή με ακατάλληλο περιεχόμενο και άλλα προβλήματα, που σχετίζονται με τη χρήση του Διαδικτύου, τα κινητά τηλέφωνα και τα online παιχνίδια.

³⁴Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο. (2001). *Κείμενο 4: Οδηγίες Καλής Χρήσης Υπηρεσίας Ηλεκτρονικού Ταχυδρομείου και Ασφαλούς Πλοήγησης στο Διαδίκτυο*. Ιανουάριος 2001. https://register.sch.gr/students/help/files/egkMailSt_s4.pdf

³⁵Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο. Ενημερώσεις για την ασφάλεια στο διαδίκτυο. <https://www.sch.gr/category/safeweb/>

³⁶Το Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου ξεκίνησε να λειτουργεί από το Ιούλιο του 2016 υπό την αιγίδα του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας και, πιο συγκεκριμένα, του Ινστιτούτου Πληροφορικής. Είναι επίσημος εκπρόσωπος στην Ελλάδα των Πανευρωπαϊκών Οργανισμών INSAFE / INHOPE, που χαράσσουν την ευρωπαϊκή στρατηγική για ένα ασφαλές και ποιοτικό διαδίκτυο καθώς και ο αναγνωρισμένος εκπρόσωπος της Ελλάδας για το Expert Group on Safer Internet for Children της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. (Πηγή: <https://saferinternet4kids.gr/poioieimaste/>)

- Η [SafeLine](#), αποτελούμενη από τις δράσεις του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου, ορίζει ως βασική μέριμνα «την εξάλειψη φωτογραφιών και βίντεο που απεικονίζουν κακοποίηση ανηλίκων, καθώς και την προάσπιση του δικαιώματος της ασφαλούς πλοήγησης του παιδιού στο Διαδίκτυο. Στα παραπάνω προστίθεται και η αντιμετώπιση της παρενόχλησης του ανηλίκου, μέσω του κυβερνοχώρου ή του κινητού τηλεφώνου, αλλά και η αντιμετώπιση περιεχομένου που αφορά τη βία, τον ρατσισμό, την ξενοφοβία και, γενικά, καθετί το οποίο αντιβαίνει στην Ελληνική Νομοθεσία»³⁷.
- Μέσα από την ιστοσελίδα [SaferInternet4Kids.gr](#) μπορεί κανείς να ενημερωθεί και να αντλήσει υλικό, το οποίο περικλείεται γύρω από την ασφαλή χρήση του διαδικτύου και τη χρήση των κοινωνικών δικτύων. Ο ενημερωτικός χαρακτήρας της ιστοσελίδας απευθύνεται τόσο σε γονείς και εκπαιδευτικούς, όσο και σε παιδιά και εφήβους. Ακόμα, ιστοσελίδα SaferInternet4Kids περιλαμβάνει κατάλληλο πολυμεσικό υλικό, το οποίο είναι εγκεκριμένο από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων με Αρ. Πρωτ.: Φ.2.1/ΠΜ/ 177197/Δ7.

Ιδιαίτερα σημαντικός είναι και ο ρόλος της Ελληνικής Αστυνομίας στην κατεύθυνση της προστασίας των πολιτών (μέσα σε αυτών και των ανηλίκων) από το ηλεκτρονικό έγκλημα, ιδρύοντας την Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος. Αποστολή της είναι να προσλαμβάνει, να οριοθετεί και να καταπολεμά τις εγκληματικές πράξεις ή τα αδικήματα, που διαπράττονται στο διαδίκτυο. Στον ίδιο άξονα λειτουργεί, ακόμα, και ο θεσμός του Συνήγορου του Παιδιού, εστιάζοντας στην εκπαίδευση και την καθοδήγηση των ανηλίκων στην άσκηση του δικαιώματός τους στη βία, στην εξαπάτηση, στην παρενόχληση, στον κυβερνοχώρο, καθώς και στην προστασία της ψυχικής και ψυχολογικής υγείας των παιδιών από την προβολή τους.

Τέλος, μια ακόμα σημαντική αρχή για την εξουδετέρωση των εγκλημάτων κατά των παιδιών και τη συμμόρφωση με τη νομιμότητα, αποτελεί η Αρχή Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Η Αρχή, όπως αποκαλείται και στην παρούσα εργασία, παρέχει τις κατευθυντήριες γραμμές για την προστασία των ανηλίκων μέσω νόμων που, είτε αποκλειστικά είτε μαζί με άλλες ομάδες προστασίας, εφαρμόζουν τη νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα των ανηλίκων.

³⁷Σκοπός της SafeLine. <https://www.safeline.gr/about/>

4.3.2. Νομοθετική προστασία προσωπικών δεδομένων ανηλίκων στην Ευρώπη

Η διαχρονική σειρά ενεργειών της ΕΕ γνωστοποιεί την προσπάθεια που καταβάλλουν για την ενίσχυση της προστασίας των ανηλίκων στο διαδίκτυο. Ήδη από το Σεπτέμβριο του 1996, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ίδρυσε την Πράσινη Βίβλο αναφορικά με την προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στο πλαίσιο των οπτικοακουστικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών πληροφόρησης. Στόχος της Πράσινης Βίβλου είναι «η εμβάθυνση της συζήτησης σχετικά με τις συνθήκες χάραξης ενός συνεκτικού πλαισίου προστασίας των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας για τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και της υπηρεσίες πληροφόρησης στην ΕΕ»³⁸. Παρά την ευαισθητοποίηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ΕΕ ήταν ήδη αντιμέτωπη με περιθωριακά ή αποσπασματικά προβλήματα, τα οποία αφορούσαν την προστασία των ανηλίκων, έναντι στην παράνομη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων των ίδιων και των κοντινών τους προσώπων.

Ένα ακόμα κείμενο δραστηριοποίησης της ΕΕ, που έχει σχέση με την προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων χρηστών, αποτελεί η Σύσταση του Συμβουλίου τον Σεπτέμβριο του 1998. Η Σύσταση αυτή αναφέρεται στην ανταγωνιστική ανάπτυξη της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληροφόρησης, μέσω της διάδρασης εθνικών πλαισίων, με την επίτευξη συγκρίσιμου και αποτελεσματικού επιπέδου προστασίας των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας³⁹. Στην ίδια κατεύθυνση είναι και η πρόταση Σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, τον Απρίλιο του 2004, για την «προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και για το δικαίωμα απάντησης σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληροφόρησης»⁴⁰.

Έπειτα, το 2006, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε μια στρατηγική με στόχο την προώθηση και την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού στο πλαίσιο των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών της ΕΕ, καθώς και τη στήριξη των προσπαθειών, που καταβάλλονται από τα κράτη-μέλη. Αυτή η πράξη αναφέρεται ως μια «Στρατηγική της

³⁸ «Πράσινο βιβλίο». Προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στο πλαίσιο των οπτικοακουστικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών πληροφόρησης. Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ, εγκρίθηκε στις 27 Σεπτεμβρίου 1996. [Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα]. Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:124030>

³⁹ Μεταγενέστερη εργασία στον τομέα προστασία των ανηλίκων. Σύσταση 98/560/CE του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 1998. Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:124030>

⁴⁰ Μεταγενέστερη εργασία στον τομέα προστασία των ανηλίκων. Δείτε την παραπάνω υποσημείωση 25.

Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα δικαιώματα του παιδιού»⁴¹. Η στρατηγική αυτή στρέφεται γύρω από τους ακόλουθους ειδικούς στόχους:

- την ύπαρξη όφελου από τις υπάρχουσες πολιτικές και πράξεις,
- την θέσπιση προτεραιοτήτων μιας μελλοντικής δράσης της ΕΕ,
- τη λήψη των δικαιωμάτων του παιδιού σε όλες τις εξωτερικές και εσωτερικές πολιτικές της ΕΕ,
- τη διασφάλιση ενός αποτελεσματικού συντονισμού και μηχανισμού διαβούλευσης,
- την ενίσχυση ικανοτήτων και εμπειριών στον τομέα των δικαιωμάτων του παιδιού,
- την ύπαρξη πιο αποτελεσματικής επικοινωνίας σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού,
- την ύπαρξη προώθησης των δικαιωμάτων του παιδιού στις εξωτερικές σχέσεις.

Την επόμενη χρόνια, το 2007, μεγάλες και πετυχημένες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις κινητής τηλεφωνίας υπέγραψαν συμφωνία για τον τρόπο προστασίας των ανήλικων παιδιών, τα οποία έχουν στη διάθεσή τους κινητά τηλέφωνα. Αντίθετα, το 2009, μεγάλες εταιρείες ιστότοπων κοινωνικής δικτύωσης συνθηκολόγησαν ευρωπαϊκή συμφωνία, σύμφωνα με την οποία εξασφάλιζε την καλύτερη ασφάλεια των παιδιών, τα οποία ήταν κάτω από τα 18 έτη. Η Επιτροπή έθεσε ως βασικό στόχο την εκπλήρωση υψηλού επιπέδου προστασίας των παιδιών στο διαδικτυακό χώρο, συμπεριλαμβανομένων και των προσωπικών τους δεδομένων, μέσα από τη ταυτόχρονη και πλήρη προστασία του δικαιώματος προσπέλασης του διαδικτύου, προς όφελος της κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης των παιδιών.

Ακολούθως, τον Νοέμβριο του 2012 εκδόθηκε Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την προστασία των ανηλίκων στον ψηφιακό κόσμο⁴². Το Ψήφισμα δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία των προσωπικών δεδομένων των παιδιών, λαμβάνοντας υπόψη την μεγάλη ανάπτυξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των συνομιλιών σε διαδικτυακούς χώρους. Εξαιτίας αυτής της συγκεκριμένης αύξησης, το Ψήφισμα εγκρίνει τον, τότε προτεινόμενο, Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων και τις ειδικές διατάξεις του για την προστασία των προσωπικών δεδομένων των παιδιών.

Τον Νοέμβριο του 2014, ακολούθησε το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την 25η επέτειο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του

⁴¹ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Συμβουλίου. (2006). *Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα δικαιώματα του παιδιού: Προς μια στρατηγική για τα δικαιώματα του παιδιού*. Εγκρίθηκε στις 4 Ιουλίου 2006. [Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα]. Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα Europa.eu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r12555&from=EL>

⁴² Είχε προηγηθεί το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δικαιώματα του παιδιού», στις 16 Ιανουαρίου του 2008, όπως και το Ψήφισμα σχετικά με τα μέτρα προστασίας των ανηλίκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Παιδιού⁴³. Βασικός στόχος του συγκεκριμένου Ψηφίσματος είναι η διασφάλιση του δικαιώματος και της προστασίας των παιδιών στο διαδίκτυο, αλλά και, ακόμα, τα παιδιά να κρίνονται ως μια ευάλωτη ομάδα. Κατά αυτό το Ψήφισμα πρέπει να παρθούν μέτρα για την καταπολέμηση του εκφοβισμού στον κυβερνοχώρο. Τα παιδιά, οι δάσκαλοι και οι οργανώσεις υποστήριξης των νέων και των παιδιών πρέπει να συμμετέχουν σε ενεργό ρόλο στην αύξηση της ευαισθητοποίησης για το ζήτημα αυτό. Τέλος, θεωρείται ότι τα προσωπικά δεδομένα των παιδιών στο διαδίκτυο πρέπει να προστατεύονται δεόντως και ότι τα παιδιά πρέπει να ενημερώνονται με τρόπο προσβάσιμο και φιλικό, σχετικά με τους κινδύνους και τις συνέπειες της χρησιμοποίησης των προσωπικών τους δεδομένων στο διαδίκτυο. Τονίζεται η κατάρτιση προφίλ παιδιών στο διαδίκτυο θα πρέπει να απαγορεύεται και ότι όλα τα παιδιά θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να ζουν σε υγιές και ασφαλές περιβάλλον και να έχουν πρόσβαση σε δυνατότητες παιχνιδιού.

4.3.3. Νομοθετική προστασία προσωπικών δεδομένων ανηλίκων σύμφωνα με το ΓΚΠΔ

Όπως έχουμε αντιληφθεί σε προηγούμενα κεφάλαια, η Οδηγία 95/46/EK, αλλά και η συμπληρωματική Οδηγία 2002/58/EK, δεν είχαν συμπεριλάβει ειδικές ρυθμίσεις για την προστασία προσωπικών δεδομένων αναφορικά με τα ανήλικα παιδιά. Ο GDPR δημιουργεί, για πρώτη φορά, ένα πρόσθετο επίπεδο προστασίας, το οποίο αφορά τα προσωπικά δεδομένα των ευάλωτων φυσικών προσώπων, όπως είναι χαρακτηριστικά ένα παιδί.

Για να προσδιορίσουμε την έννοια του όρου «παιδί», επισημαίνεται στην πρόταση του Κανονισμού, στην περιγραφή 18 του Άρθρου 4, ότι το «παιδί» είναι οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών. Παρόλα αυτά, στο τελικό κείμενο του Κανονισμού, όπως δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, δεν περιλαμβάνεται ορισμός για το «παιδί». Με αυτόν τον τρόπο, και για χάρη της ασφάλειας του νόμου και την αποφυγή ερμηνευτικών αμφιβολιών, είτε η διάταξη πρέπει να παραμείνει είτε να αντικαταστήσει τη λέξη «παιδί» με τον νομικό όρο «ανήλικος». Φυσικά, από νομική άποψη, ο ορισμός του παιδιού πρέπει να παραμείνει στους ορισμούς του Άρθρου 4, δεδομένου ότι ο όρος χρησιμοποιείται στο GDPR και πρέπει να δοθεί συγκεκριμένο περιεχόμενο⁴⁴.

⁴³Κείμενα που εγκρίθηκαν στο Στρασβούργο. (2014). Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2014 - 25η επέτειο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα Europa.eu. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2014-0070_EL.html?redirect

⁴⁴Ευγενία Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου (2019). Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων πριν και μετά τον Κανονισμό: Έννοια «παιδιού». Στο Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 και τον Νόμο 4624/2019 (pp 14). https://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2019/alejandropoulou_2019.pdf

Σύμφωνα με το Άρθρο 8 § 1 του νέου Κανονισμού, η διάθεση ψηφιακών υπηρεσιών σε παιδιά κάτω των 18 ετών θα επιτρέπεται μόνο αν το παιδί είναι τουλάχιστον 16 ετών, ενώ για παιδιά από ηλικίες 13-16 ετών θα απαιτείται η συναίνεση/συγκατάθεση του γονέα ή κηδεμόνα. Ο νέος κοινός ευρωπαϊκός νόμος δίνει το περιθώριο σε κάθε κράτος-μέλος να νομοθετήσει για ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο παιδιών μικρότερης ηλικίας με κατώτατο επιτρεπτό όριο τα 13 έτη. Στην Ελλάδα τα ανήλικα παιδιά κάτω των 15 ετών απαιτείται η συναίνεση/συγκατάθεση του γονέα ή κηδεμόνα.

Ο Κανονισμός ορίζει την ευθύνη του υπεύθυνου επεξεργασίας να καταβάλλει κάθε εύλογη προσπάθεια, προκειμένου να εξακριβώσει την ηλικία του υποκειμένου των δεδομένων, ειδικά όταν επρόκειτο για παιδί. Πρέπει να σημειωθεί ότι ένας υπεύθυνος επεξεργασίας, που παρέχει διασυννοριακή υπηρεσία, δεν μπορεί πάντα να βασίζεται στη συμμόρφωση μόνο με το δίκαιο του κράτους-μέλους, στο οποίο έχει την κύρια εγκατάστασή του, αλλά μπορεί να χρειαστεί να συμμορφωθεί με τις αντίστοιχες εθνικές νομοθεσίες κάθε κράτους-μέλους, που προσφέρει η υπηρεσία ή οι κοινωνικές υπηρεσίες.

Κατά την συγκατάθεσή των παιδιών, στις παροχές κοινωνικών υπηρεσιών, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας θα πρέπει να καταβάλουν λογικές προσπάθειες για να επαληθεύσουν τους χρήστες, οι οποίοι δεν υπερβαίνουν την ηλικία της ψηφιακής συγκατάθεσης, και ότι τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι ανάλογα με τη φύση και τους κινδύνους των δραστηριοτήτων επεξεργασίας. Αυτό το μέτρο εξαρτάται από το αν το κράτος-μέλος επιλέγει να χρησιμοποιήσει τον τρόπο της κύριας εγκατάστασης του υπεύθυνου επεξεργασίας ως σημείο αναφοράς στο εθνικό του δίκαιο ή την κατοικία του υποκειμένου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Στην πρώτη περίπτωση, που τα ανήλικα παιδιά είναι άνω της ηλικίας της ψηφιακής συγκατάθεσης, τότε ο ελεγκτής μπορεί να πραγματοποιήσει τους κατάλληλους ελέγχους για να βεβαιωθεί ότι αυτή η δήλωση είναι αληθής. Στην δεύτερη περίπτωση που το παιδί δηλώσει ότι είναι κάτω από την ηλικία της ψηφιακής συγκατάθεσης, τότε ο υπεύθυνος μπορεί να αποδεχθεί τη δήλωση αυτή, χωρίς περαιτέρω ελέγχους, αλλά θα πρέπει να συνεχίζει να λαμβάνει γονική άδεια και να επαληθεύσει ότι το πρόσωπο, το οποίο παρέχει αυτή τη συγκατάθεση, είναι κάτοχος γονικής μέριμνας.

Η Αρχή επεσήμανε την αναγκαιότητα της συνολικής ενισχυμένης προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ανεξάρτητα από την ηλικία του χρήστη του διαδικτύου, καθώς δεν είναι λίγοι οι ενήλικοι, που με πλήρη άγνοια κινδύνου εισέρχονται στο διαδίκτυο. Επίσης, είναι ευθύνη των παρόχων να αναζητήσουν και να εφαρμόσουν αποτελεσματικούς τρόπους ελέγχου της ηλικίας των παιδιών, των οποίων κάνουν χρήση των κοινωνικών

δικτύων, έτσι ώστε να διασφαλίζεται το επιτρεπόμενο ηλικιακό όριο. Τέλος, κρίνεται αναγκαίο η ενημέρωση των παιδιών, αλλά και των γονέων ή κηδεμόνων τους, να γίνεται σε γλώσσα απλή και σαφή.

Κεφάλαιο 5ο - Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων και η εφαρμογή του στον χώρο της εκπαίδευσης

5.1. Τηρούμενα αρχεία στο σχολείο σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή

Στις 23 Ιανουαρίου του 2018, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων έθεσε, σε δημόσια συνδιάσκεψη, το σχέδιο της υπουργικής απόφασης (ΦΕΚ Α120/23-01-2018) με τίτλο «*Εγγραφές, μετεγγραφές, φοίτηση και θέματα οργάνωσης της σχολικής ζωής στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*»⁴⁵. Με την παρούσα απόφαση, συγκεντρώνονται, για πρώτη φορά, θέματα σχετικά με τις εγγραφές, μετεγγραφές, φοίτηση και θέματα οργάνωσης της σχολικής ζωής της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Αποτέλεσμά της είναι να διευκολύνεται η καθημερινότητα των σχολείων, στο μέτρο που όλα τα ερωτήματα βρίσκουν την απάντησή τους στην υπουργική απόφαση, είτε πρόκειται για Γυμνάσια, Γενικά και Επαγγελματικά Λύκεια είτε για Γυμνάσια και Λύκεια ΕΑΕ, Ενιαία Ειδικά Επαγγελματικά Γυμνάσια-Λύκεια και Ε.Ε.ΕΕΚ., καθώς και να καθορίζονται διαφοροποιήσεις από τα ισχύοντα.

Μέσα από την παραπάνω απόφαση, εύκολα κανείς μπορεί να αντιληφθεί ότι τα σχολεία διατηρούν εκπαιδευτικά και διοικητικά αρχεία, τα οποία εμπεριέχουν προσωπικά δεδομένα, τόσο των εκπαιδευτικών όσο και παιδιών⁴⁶. Ένα από αυτά, όπως παρουσιάζεται στο Άρθρο 3 της υπουργικής απόφασης, είναι τα υπηρεσιακά βιβλία. Κάποια από αυτά τα βιβλία είναι:

- ❖ Πρωτόκολλο, στο οποίο καταγράφονται όλα τα εισερχόμενα και εξερχόμενα έγγραφα, στα οποία περιλαμβάνονται και οι κάθε είδους τίτλοι σπουδών, καθώς και τα εμπιστευτικά έγγραφα.
- ❖ Βιβλίο Πράξεων Διευθυντού.
- ❖ Βιβλίο Πράξεων Συλλόγου Διδασκόντων.
- ❖ Ημερολόγιο Λειτουργίας Σχολείου, στο οποίο καταγράφονται καθημερινά, και περιληπτικά, τα σημαντικότερα γεγονότα που σχετίζονται με τη λειτουργία του σχολείου.
- ❖ Βιβλίο Διδασκόμενης Ύλης κατά τάξη ή τμήματα τάξεων, στο οποίο καταγράφονται αυθημερόν από κάθε διδάσκοντα/ουσα ο τίτλος της ενότητας που δίδαξε.

⁴⁵ ΦΕΚ Α120/23-01-2018. *Εγγραφές, μετεγγραφές, φοίτηση και θέματα οργάνωσης της σχολικής ζωής στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. Δημοσιεύτηκε στις 23 Ιανουαρίου 2018 από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.
https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/%CE%85%CE%B1_%CE%86%CE%BF%CE%B9%CE%84%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82_24_01_18.pdf

⁴⁶Επισημαίνεται ότι η υπάρχουσα υπουργική απόφαση έχει υποστεί τροποποιήσεις από τότε μέχρι και σήμερα.

- ❖ Βιβλίο Βιβλιοθήκης.
- ❖ Βιβλίο Υλικού, εκεί καταχωρίζονται όλα τα μη αναλώσιμα είδη του σχολείου.
- ❖ Βιβλίο Καταγραφής Ενεργειών Υποστήριξης Εύρυθμης Λειτουργίας.

Ανάμεσα σε αυτά τα υπηρεσιακά βιβλία υπάρχουν και αυτά τα οποία διατηρούν προσωπικά δεδομένα ανήλικων μαθητών, όπως χαρακτηριστικά είναι:

- ❖ Μητρώο Μαθητών/τριών, στο οποίο καταγράφονται τα στοιχεία των μαθητών/τριών που εγγράφονται στο σχολείο.
- ❖ Ευρετήριο, στο οποίο καταχωρίζονται το επώνυμο, το όνομα, το όνομα πατέρα, το όνομα μητέρας και ο Αριθμός Μητρώου των εγγεγραμμένων μαθητών/τριών.
- ❖ Βιβλίο Φοίτησης (απουσιολόγιο).

Παράλληλα, στο Άρθρο 4 της υπουργικής απόφασης αναφέρονται και τα υπηρεσιακά έντυπα, τα οποία εκδίδονται στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και είναι:

- ❖ Ωρολόγια Προγράμματα Διδασκαλίας Μαθημάτων.
- ❖ Έντυπα Εισήγησης ή Επιβολής Παιδαγωγικών Μέτρων.
- ❖ Πιστοποιητικά για Στρατολογική Χρήση.
- ❖ Δελτία Κίνησης Προσωπικού.
- ❖ Βιβλίο Μισθοδοσίας Προσωπικού.

Αντίστοιχα, και στα υπηρεσιακά έντυπα καταγράφονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ανήλικων μαθητών. Αυτά τα υπηρεσιακά έντυπα είναι:

- ❖ Ατομικά Δελτία μαθητών/τριών, συγκεκριμένα για κάθε μαθητή/τρια τηρείται Ατομικό Δελτίο, στο οποίο καταχωρίζονται, κατά την εγγραφή και κατά τη διάρκεια της φοίτησης, τα προβλεπόμενα στοιχεία, όπως παρουσιάζονται στην επόμενη ενότητα.
- ❖ Έντυπα Ημερήσιων Δελτίων Φοίτησης των μαθητών/τριών κατά τάξη ή τμήματα τάξης, στα οποία καταχωρίζονται κάθε διδακτική ώρα οι απουσίες τους.
- ❖ Τίτλοι Σπουδών.
- ❖ Έντυπα Επαλήθευσης Τίτλων.
- ❖ Υπηρεσιακά Σημειώματα Μετεγγραφής Μαθητών/τριών.
- ❖ Καταστάσεις Προφορικής Βαθμολογίας Μαθητών/τριών.

Ακόμα, όσα αναφέρονται στο Άρθρο 5 της συγκεκριμένης απόφασης, επισημαίνεται ότι υπάρχουν υπηρεσιακά αρχεία και έντυπα, τα οποία τηρούνται σε ηλεκτρονική μορφή στο πληροφοριακό σύστημα [«myschool»](#) του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το

συγκεκριμένο πληροφοριακό σύστημα έχει ως στόχο την οργάνωση, διαχείριση, συντήρηση, λειτουργία και αποθήκευση ηλεκτρονικών αρχείων όλων των πληροφοριών, που απαιτούνται για την εύρυθμη λειτουργία των δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, καθώς και για την παρακολούθηση των ιδιωτικών σχολικών μονάδων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Με συνεχή ενημέρωση και σε πραγματικό χρόνο, στο πληροφοριακό σύστημα «myschool» αποτυπώνεται η καθημερινή λειτουργία των εκπαιδευτικών μονάδων, βάσει της οποίας τα αρμόδια όργανα της διοίκησης προβαίνουν στον προγραμματισμό δράσεων και στη λήψη αποφάσεων.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το Άρθρο 6 (§1) της υπουργικής απόφασης (ΦΕΚ Α120/23-01-2018), κατά την φύλαξη των υπηρεσιακών βιβλίων και εντύπων, φυλάσσονται υποχρεωτικά:

1. Επ' άπειρον το Πρωτόκολλο, το Βιβλίο Πράξεων Διευθυντή/ντριας, το Βιβλίο Πράξεων Συλλόγου Διδασκόντων/ουσών, το Ημερολόγιο Λειτουργίας Σχολείου, το Βιβλίο Βιβλιοθήκης, το Βιβλίο Υλικού, το Μητρώο Μαθητών/τριών, τα υπάρχοντα αντίτυπα του Βιβλίου Μισθοδοσίας προσωπικού και οι ατομικοί φάκελοι των μαθητών/τριών.
2. Για δύο έτη, από τη σύνταξή τους μέχρι τη λήξη του σχολικού έτους, έχουμε το Βιβλίο Καταγραφής Ενεργειών Υποστήριξης Εύρυθμης Λειτουργίας, τα Ατομικά Δελτία από την ημέρα καταχώρησης στο Μητρώο Μαθητών/τριών της τελευταίας φοίτησης κάθε μαθητή/τριας, τα αντίγραφα των Δελτίων Κίνησης Προσωπικού από τη σύνταξη τους και τα Βιβλία Ύλης από τη λήξη του σχολικού έτους το οποίο αφορούν.
3. Για ένα έτος, από τη λήξη του σχολικού έτους για τα οποία αφορούν, φυλάσσονται τα Βιβλία Φοίτησης (απουσιολόγια), τα Έντυπα Ημερήσιων Δελτίων Φοίτησης, τα Ωρολόγια Προγράμματα Διδασκαλίας Μαθημάτων, τα Έντυπα Εισήγησης ή Επιβολής Παιδαγωγικών Μέτρων και οι Καταστάσεις, Προφορικής Βαθμολογίας.

Τέλος, όπως διατυπώνεται στην § 2 της υπουργικής απόφασης, «τα Βιβλία και Έντυπα, εφόσον τηρούνται ηλεκτρονικά, φυλάσσονται τουλάχιστον για το προβλεπόμενο, στην § 1 του παρόντος άρθρου, χρονικό διάστημα. Η εγκύκλιος, η οποία καθορίζει τις λεπτομέρειες της ηλεκτρονικής τήρησης των Βιβλίων και Εντύπων, προβλέπει και το μέσον στο οποίο αυτά θα αποθηκεύονται με ασφάλεια»⁴⁷.

⁴⁷ ΦΕΚ Α120/23-01-2018. Εγγραφές, μετεγγραφές, φοίτηση και θέματα οργάνωσης της σχολικής ζωής στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Δημοσιεύτηκε στις 23 Ιανουαρίου 2018 από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.
https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/%CF%85%CE%B1_%CF%86%CE%BF%CE%B9%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82_24_01_18.pdf

5.2. Τηρούμενα προσωπικά δεδομένα μαθητών στο σχολείο

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα υπουργική απόφαση (ΦΕΚ Α120/23-01-2018) του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων «*Εγγραφές, μετεγγραφές, φοίτηση και θέματα οργάνωσης της σχολικής ζωής στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*», επισημαίνεται στο Άρθρο 11 ότι τα στοιχεία, που καταχωρίζονται κατά την εγγραφή ή κατά τη διάρκεια φοίτησης του/της μαθητή/τριας στα σχολικά ιδρύματα, είναι:

1. Για το Ατομικό Δελτίο, επώνυμο και όνομα του/της μαθητή/τριας, επώνυμο και όνομα του κηδεμόνα, έτος γέννησης, διεύθυνση (οδός, αριθμός, περιοχή, πόλη, Ταχ. Κώδικας), αριθμός σταθερού και κινητού τηλεφώνου, διεύθυνση ηλεκτρονικής αλληλογραφίας του κηδεμόνα, ιθαγένεια, θρήσκευμα, στοιχεία εισόδου, δηλαδή το είδος του τίτλου με τον οποίο εγγράφεται ο/η μαθητής/τρια και ο εκδότης του τίτλου, στοιχεία επίδοσης, δηλαδή αναλυτική και γενική κατά μάθημα ετήσια προφορική και γραπτή βαθμολογία, στοιχεία φοίτησης (το σύνολο απουσιών κατά τετράμηνα) και άλλα.
2. Για το Μητρώο Μαθητών/τριών, επώνυμο και όνομα του/της μαθητή/τριας, επώνυμο και όνομα του κηδεμόνα, έτος γέννησης, ιθαγένεια, θρήσκευμα, στοιχεία εισόδου, δηλαδή το είδος του τίτλου με τον οποίο εγγράφεται ο/η μαθητής/τρια και ο εκδότης του τίτλου, στοιχεία επίδοσης, δηλαδή αναλυτική και γενική κατά μάθημα ετήσια προφορική και γραπτή βαθμολογία, στοιχεία φοίτησης, δηλαδή το σύνολο απουσιών κατά τετράμηνα και άλλα.

Παράλληλα, ένα μέρος των προσωπικών δεδομένων των μαθητών αποθηκεύεται ηλεκτρονικά, κατά την ηλεκτρονική εγγραφή τους στο πληροφοριακό σύστημα sch.gr. Αυτά τα προσωπικά δεδομένα είναι τα κάτωθι:

- Επώνυμο
- Όνομα
- Επώνυμο και Όνομα Κηδεμόνα
- Αριθμός Μαθητικού Μητρώου
- Σχολείο (τάξη και τμήμα)
- Όνομα χρήστη
- Κωδικός πρόσβασης
- Αριθμός σταθερού και κινητού τηλεφώνου του κηδεμόνα
- Διεύθυνση ηλεκτρονικής αλληλογραφίας του κηδεμόνα

Όπως επισημαίνεται στην Πολιτική Ασφάλεια Προσωπικών Δεδομένων του ΠΣΔ, οι λογαριασμοί των μαθητών, τα δεδομένα των υπηρεσιών και το περιεχόμενο των εφαρμογών τόσο της πρωτοβάθμιας, όσο και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, διατηρούνται για όσο χρονικό διάστημα υφίσταται η μαθητική τους ιδιότητα. Επιπρόσθετα, οι λογαριασμοί των μαθητών απενεργοποιούνται κατά την αποφοίτηση τους. Πριν την απενεργοποίηση, ο μαθητής ενημερώνεται, μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, παρέχοντας διάστημα τριών (3) μηνών για την απόσυρση ή/και αντιγραφή των δεδομένων του και του περιεχομένου από τις υπηρεσίες του ΠΣΔ. Μετά το πέρας του διαστήματος των τριών (3) μηνών ο λογαριασμός του απενεργοποιείται.

Τέλος, όπως αναφέραμε στην προηγούμενη υποενότητα, τα δεδομένα από τους λογαριασμούς των μαθητών και το περιεχόμενο των υπηρεσιών και εφαρμογών λαμβάνονται ως εφεδρικά αντίγραφα μέχρι ενός (1) έτους και, στο τέλος, διαγράφονται. Τα εφεδρικά αντίγραφα των δεδομένων του λογαριασμού διαγράφονται οριστικά, μετά το πέρας της ολοκλήρωσης του ενός (1) έτους.

5.3. Οι αλλαγές στις σχολικές μονάδες μετά την εφαρμογή του ΓΚΠΔ

Οι παραβιάσεις των δεδομένων, που υφίστανται οργανισμοί και ιδιώτες, συνεχίζουν να καθιστούν τον τομέα προστασίας προσωπικών δεδομένων ένα θέμα άμεσης προτεραιότητας, ειδικότερα για το χώρο της εκπαίδευσης, αλλά και για άλλους εκπαιδευτικούς οργανισμούς⁴⁸. Όπως θα πρέπει να έχουμε λάβει γνώση, τα σχολεία είναι «πλούσια» σε δεδομένα, καθώς συλλέγουν πληροφορίες για ενεργούς και προηγούμενους μαθητές και τα μέλη των οικογενειών τους, πληροφορίες των υπαλλήλων, των επισκεπτών, συναδέλφων και συνεργατών. Ωστόσο, η εισαγωγή της ηλεκτρονικής αποθήκευσης και διαβίβασης δεδομένων, σε όσα αναφέραμε παραπάνω, έχουν δημιουργήσει πρόσθετες ευκαιρίες για την απώλεια δεδομένων.

Στο χώρο της εκπαίδευσης, οι παραβιάσεις των προσωπικών δεδομένων μπορεί να πραγματοποιηθούν μέσα από κλοπή, σκόπιμη επίθεση στα πληροφοριακά συστήματα, μη εξουσιοδοτημένη ή κακόβουλη χρήση προσωπικών δεδομένων από μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού και τυχαία απώλεια ή αποτυχία εξοπλισμού. Κανένα σχολείο ή άτομο δεν θα ήθελε να βρεθεί σε αυτή τη θέση, καθώς ο αντίκτυπος της απώλειας δεδομένων μπορεί να είναι σοβαρός και να θέσει σε κίνδυνο τα άτομα, αλλά και να επηρεάσει την προσωπική ή

⁴⁸Alfavita Newsroom. (2016). *Τι πρέπει να κάνουν άμεσα τα Σχολεία με το GDPR και τα προσωπικά δεδομένα*; Δημοσιεύτηκε στις 25 Μαΐου 2016 από την ιστοσελίδα Alfavita. https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/257143_ti-prepei-na-kanoun-amesa-ta-sholeia-me-gdpr-kai-ta-prosopika-dedomena

επαγγελματική φήμη. Στο χώρο της εκπαίδευσης, οι παραβιάσεις δεδομένων ενδέχεται να έχουν σοβαρές επιπτώσεις, οι οποίες οδηγούν σε πειθαρχική ή ποινική δίωξη και φέρουν ως αποτέλεσμα τη δυσφήμιση τόσο του σχολείου, όσο και των εκπαιδευτικών ή μαθητών.

Η συμμόρφωση με τον Κανονισμό αυξάνει την υπευθυνότητα των εκπαιδευτικών μονάδων και την ισχύ που έχουν τα άτομα εγγυημένα με τα δεδομένα τους. Θεωρείται ότι είναι ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά, όταν πρόκειται για την επιτυχή προστασία των παιδιών και των εκπαιδευτικών. Στα σχολικά ιδρύματα, τα προσωπικά δεδομένα μπορούν να συλλεχθούν απευθείας από το υποκείμενο των δεδομένων ή από τα μέλη της οικογένειας, είτε μέσω της ηλεκτρονικής επικοινωνίας είτε μέσω της πρόσβασης σε επίσημες βάσεις δεδομένων. Μπορούν, επίσης, τα προσωπικά δεδομένα να υποβληθούν από υπηρεσία και άλλους οργανισμούς μέσω εξειδικευμένων πληροφοριακών συστημάτων⁴⁹. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στα σχολεία συλλέγονται, αποθηκεύονται και επεξεργάζονται σε καθημερινή βάση, κάτι που συνεπάγεται, με γνώση διαφορετικών κανονισμών, και χειρισμό ψηφιακών ικανοτήτων και ειδικών δεξιοτήτων πληροφορικής. Η υποστήριξη πληροφορικής και η ασφάλεια των πληροφοριών, συχνά, δεν αποτελούν το επίκεντρο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, γεγονός που αποτελεί πρόσθετη πρόκληση κατά την εφαρμογή των περίπλοκων απαιτήσεων του ΓΚΠΔ. Πώς λειτουργεί, λοιπόν, ο GDPR για τα σχολεία;

Ο GDPR αναφέρει ότι τα σχολεία έχουν μεγαλύτερη ευθύνη για τα δεδομένα που συλλέγουν. Κάθε ενέργεια, που λαμβάνεται και δεν ταιριάζει με τις συνήθεις σχολικές διαδικασίες, απαιτεί πλήρη συναίνεση, ειδικά εάν οποιαδήποτε δεδομένα διαχειρίζεται τρίτο μέρος. Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτικές μονάδες θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι τα τρίτα άτομα, τα οποία ενδέχονται να επεξεργαστούν την οποιαδήποτε πληροφορία από τα δεδομένα τους, είναι συμβατά με τον ΓΚΠΔ και μάλιστα πρέπει να έχουν νομικά δεσμευτικές συμβάσεις⁵⁰ με οποιαδήποτε εταιρεία, που επεξεργάζεται τα προσωπικά δεδομένα. Τέλος, ο Κανονισμός δημιουργήθηκε για να παρέχει μεγαλύτερη προστασία και δικαιώματα σε όλους τους ανθρώπους, αλλάζοντας τον τρόπο με τον οποίο τόσο οι δημόσιοι όσο και οι ιδιωτικοί φορείς διαχειρίζονται τις προσωπικές πληροφορίες⁵¹.

⁴⁹Vejmelka L., Katulic T., Juric M., & Lakatos i M. (2020). *Application of the General Data Protection Regulation in Schools: A Qualitative Study with Teachers, Professional Associates and Principals*. Published in 2020 43rd International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO) from the IEEE website. <https://doi.org/10.23919/mipro48935.2020.924520>

⁵⁰Οι συμβάσεις αυτές πρέπει να καλύπτουν τα δεδομένα που υπόκεινται σε επεξεργασία, ποιος τα επεξεργάζεται, ποιος έχει πρόσβαση σε αυτά και πως προστατεύονται.

⁵¹Inside Government. (2021). *GDPR Compliance in Schools: How to Do it and The Risks*. From Insidegovernment.co.uk website. <https://blog.insidegovernment.co.uk/schools/gdpr-compliance-in-schools-how-to-do-it-and-the-risks>

5.4. Αρμοδιότητες σύμφωνα με το ΓΚΠΔ στο σχολείο

Μετά την εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, οι αλλαγές, που επέφερε, επηρέασαν το τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων και οργανισμών, και ειδικότερα των σχολικών μονάδων. Τα σχολεία διαχειρίζονται, με οποιονδήποτε τρόπο, ένα μεγάλο ποσοστό προσωπικά δεδομένα μαθητών, εκπαιδευτικών και τρίτων. Με βάση των όσων διατυπώνονται στον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679⁵², θα κληθούμε να κατανοήσουμε σε αυτή την ενότητα τους όρους του και να τα προσδιορίσουμε με τις αρμοδιότητες των μελών των σχολικών μονάδων.

Πρώτα απ' όλα, το υποκείμενο των δεδομένων στα σχολεία, όπως εκφράζεται από τον ορισμό, είναι οι μαθητές/τριες. Ωστόσο, επειδή οι μαθητές είναι ανήλικοι, η ιδιότητα του υποκειμένου και των δικαιωμάτων τους ασκούνται από τους γονείς τους και τους κηδεμόνες τους. Εν συνεχεία, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που, μόνα ή από κοινού με άλλα, καθορίζουν τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Με βάση τον ορισμό, μπορούμε να καταλάβουμε ότι το Υπουργείο Παιδείας ορίζεται ως υπεύθυνος, καθώς ρυθμίζει και επιβάλλει νομοθετικά, όχι μόνο το σκοπό και το τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων, αλλά και την έκταση, το περιεχόμενο, την προσπέλαση και διατήρηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μαθητών, εκπαιδευτικών και τρίτων.

Επιπλέον, ο εκτελών την επεξεργασία ορίζεται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας, που επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για λογαριασμό του υπευθύνου της επεξεργασίας. Συνεπώς, ο εκτελών την επεξεργασία στα σχολεία επιλέγονται οι Διευθυντές. Σύμφωνα με το Άρθρο 28 § 3 και 4 του ΓΚΠΔ⁵³, ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας μπορεί να αναθέσει σε άλλους Εκτελούντες (στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι υποχρέωση του εκπαιδευτικού) συγκεκριμένες αρμοδιότητες και δραστηριότητες, υπό την προϋπόθεση νομικής κάλυψης, καθώς και διασφάλισης «ότι τα πρόσωπα, που είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, έχουν αναλάβει δέσμευση τήρησης εμπιστευτικότητας ή τελούν υπό τη δέουσα κανονιστική υποχρέωση τήρησης εμπιστευτικότητας».

⁵²Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων). Δημοσιεύτηκε στις 4 Μαΐου 2016 από την ιστοσελίδα EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

⁵³Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων). Δημοσιεύτηκε στις 4 Μαΐου 2016 από την ιστοσελίδα EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

Σε σχέση με τον ΓΚΠΔ και σε συνδυασμό με την υπουργική απόφαση (ΦΕΚ Β/1340/16-10-2002)⁵⁴, τα άτομα που λαμβάνουν γνώση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αλλά και επεξεργάζονται και τηρούν τα σχετικά αρχεία (ηλεκτρονικά και μη) είναι:

1. Ο Διευθυντής του σχολείου, ο οποίος, κατά τον ορισμό του Κανονισμού, είναι ο Εκτελών την επεξεργασία, έχει ως καθήκοντα την επίγνωση των εισερχόμενων/εξερχόμενων εγγράφων, αποτελούμενων και των προσωπικών δεδομένων μαθητών, εκπαιδευτικών και τρίτων, πραγματοποιεί αρχική καταχώρηση, ανανέωση εγγραφής, προαγωγή και απόλυση παιδιών, καταγράφει επαγγελματικά αιτήματα εκπαιδευτικών, τηρεί το εμπιστευτικό πρωτόκολλο κι έχει ανώτερη προσπέλαση στο πληροφοριακό σύστημα «myschool».
2. Ο Υποδιευθυντής, είναι και αυτός ο Εκτελών την επεξεργασία, σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ, ο οποίος αρχειοθετεί έγγραφα στους οικείους φακέλους, ολοκληρώνει την υπηρεσιακή αλληλογραφία και διατηρεί τα βιβλία του σχολείου.
3. Ο Εκπαιδευτικός, όπως αναλύσαμε και παραπάνω, είναι ένας «άλλος» Εκτελών την επεξεργασία, καθώς έχει επίγνωση των προσωπικών και ευαίσθητων δεδομένων των μαθητών, είτε υπηρεσιακά είτε με την κατάθεση των γονέων και κηδεμόνων και, τέλος, τηρεί και ενημερώνει το αρχείο προόδων και βαθμολογιών.

Από την άλλη πλευρά, έχουμε και τους αποδέκτες. Υπενθυμίζουμε ότι οι αποδέκτες ονομάζονται τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, οι δημόσιες αρχές, υπηρεσίες ή άλλοι φορείς, στα οποία κοινολογούνται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, είτε πρόκειται για τρίτον είτε όχι. Ωστόσο, οι δημόσιες αρχές, που ενδέχεται να λάβουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο συγκεκριμένης έρευνας, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους, δεν θεωρούνται ως αποδέκτες. Η επεξεργασία των δεδομένων πραγματοποιείται σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες προστασίας των δεδομένων ανάλογα με τους σκοπούς της επεξεργασίας.

Στην εκπαιδευτική κοινότητα οι αποδέκτες θεωρούνται ο Σύλλογος Διδασκόντων και ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων. Στην πρώτη περίπτωση, σύμφωνα με όσα αναγράφονται

⁵⁴ ΦΕΚ 1340/16-10-2002 - Φ.353.1/324/105657/Δ1/2002 (Κατηρηγμένη), για τον καθορισμό των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και ΣΕΚ και των συλλόγων των διδασκόντων. Δημοσιεύτηκε στις 29 Δεκεμβρίου του 2021 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia.gr
| Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας
<https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/ya-f353-1-324-105657-d1-2002.html>

στο νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας του Συλλόγου Διδασκόντων⁵⁵, συνεδριάζει, ύστερα από πρόσκληση του διευθυντή του σχολείου, και λαμβάνει γνώση των προσωπικών και ευαίσθητων δεδομένων μαθητών για να συζητήσει και αποφασίσει εκπαιδευτικά θέματα, που κρίνονται αναγκαία προς επίλυση. Όσον αφορά τον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων και όσα αναφέρονται στο Νόμο 1566/85 στο Άρθρο 53⁵⁶, για τις λειτουργικές ανάγκες του Συλλόγου, ο διευθυντής του σχολείου διαβιβάζει συγκεκριμένα στοιχεία των προσωπικών δεδομένων των μαθητών, όπως είναι για παράδειγμα το ονοματεπώνυμο και τηλέφωνο τον γονέων και κηδεμόνων.

Παράλληλα, ως τρίτοι θεωρούνται τα οποιοδήποτε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, δημόσιες αρχές, υπηρεσίες ή φορείς (με εξαίρεση το υποκείμενο των δεδομένων, τον υπεύθυνο επεξεργασίας, τον εκτελούντα την επεξεργασία και τα πρόσωπα), τα οποία, υπό την άμεση εποπτεία του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Στο χώρο της εκπαίδευσης, ο Σχολικός Σύμβουλος (ή Σχολικός Συντάκτης) είναι, κατά τον GDPR, ένα τρίτο άτομο, το οποίο έχει στη διάθεσή του προσωπικά ή ευαίσθητα δεδομένα μαθητών από τον διευθυντή, τους εκπαιδευτικούς ή και τον γονέα και κηδεμόνα. Επίσης, ο Προϊστάμενος των Γραφείων της Ειδικής Αγωγής αποτελεί και αυτός ένα τρίτο άτομο, ο οποίος λαμβάνει κάθε στοιχείο προσωπικών και ευαίσθητων δεδομένων, αλλά και κάθε σχετικής γνωμάτευσης, που διαβιβάζονται από τις υπηρεσίες. Τέλος, οι περιφερειακές και κεντρικές υπηρεσίες έχουν δικαίωμα πρόσβασης τόσο σε ατομικά όσο και σε στατιστικά στοιχεία και αποτελούν τρίτους και αποδέκτες, σύμφωνα πάντα με τα όσα ορίζει ο Κανονισμός.

5.5. Εφαρμογή Πολιτική Προστασίας Δεδομένων

Για να περιοριστεί ο κίνδυνος καταστρατήγησης προσωπικών δεδομένων, είναι απαραίτητο για όλα τα σχολεία να υπάρχει μια ευδιάκριτη, φανερή και κατανοητή Πολιτική Προστασίας Δεδομένων. Εξ' αρχής, τα σχολεία είχαν στη διάθεσή τους προσωπικά δεδομένα μαθητών. Με την πάροδο του χρόνου, αυτά τα δεδομένα συλλέγονται ψηφιακά και είναι προσβάσιμα, όχι μόνο στα σχολεία, αλλά και σε απομακρυσμένες τοποθεσίες. Πρέπει να επισημανθεί ότι οι νόμοι για την προστασία των δεδομένων ισχύουν για όλες τις μορφές

⁵⁵Alfavita Newsroom. (2021). *Το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας των Συλλόγων Διδασκόντων*. Δημοσιεύτηκε στις 14 Φεβρουαρίου 2021 από την ιστοσελίδα Alfavita. https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/343751_nomothetiko-plaisio-leitoyrgias-ton-sylogon-didaskonton

⁵⁶Νόμος 1566/1985 - ΦΕΚ 167/Α/30-9-1985 (Κωδικοποιημένος), περί δομής και λειτουργίας της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις. Δημοσιεύτηκε στις 12 Δεκεμβρίου του 2021 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-1566-1985.html>

δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ανεξάρτητα από το αν τηρούνται σε χαρτί ή σε ηλεκτρονική μορφή. Ωστόσο, η εφαρμογή μιας Πολιτικής Προστασίας Δεδομένων δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα δεδομένα, τα οποία διατηρούνται ή μεταβιβάζονται ψηφιακά.

Μετά την οριστική εφαρμογή του ΓΚΠΔ, οι σχολικές μονάδες θα πρέπει να επανεξετάσουν προσεκτικά την Πολιτική Προστασίας Δεδομένων τους, σύμφωνα με τους σχετικούς κανονισμούς και την καθοδήγηση της περιφερειακής δομής/αρμόδιου φορέα. Τα σχολεία οφείλουν να διασφαλίσουν την ασφάλεια οποιουδήποτε υλικού προσωπικής ή ευαίσθητης φύσης, συμπεριλαμβανομένων των προσωπικών δεδομένων. Είναι ευθύνη όλων των μελών της σχολικής κοινότητας να φροντίζουν τα προσωπικά δεδομένα, όταν αυτά δεν μπορούν να είναι προσβάσιμα και δεν έχουν άδεια πρόσβασης σε αυτά⁵⁴.

Ως ένας εκπαιδευτικός οργανισμός, με ευθύνη για την διαδικτυακή ασφάλεια των μαθητών, είναι σημαντικό όλα τα μέλη του σχολικού προσωπικού να λαμβάνουν τα απαραίτητα και αναγκαία μέτρα για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, καθώς και των πληροφοριακών συστημάτων τους, τη μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση, τις ζημιές, τις απώλειες, την κατάχρηση και την κλοπή. Τέλος, για να εξασφαλιστεί ότι όλα τα μέλη του προσωπικού έχουν πλήρη επίγνωση των επαγγελματικών ευθυνών τους στη χρήση των προσωπικών δεδομένων, καλούνται να διαβάσουν και να υπογράψουν την Πολιτική Ορθής Χρήσης⁵⁷.

Τα θετικά αποτελέσματα είναι ότι ο GDPR θα μπορούσε να είναι επωφελής για τους οργανισμούς μακροπρόθεσμα, επειδή διασφαλίζει ότι μειώνουν τον όγκο των δεδομένων που επεξεργάζονται και εφαρμόζουν μέτρα που θα εξοικονομήσουν χρήματα. Για παράδειγμα, μια από τις αρχές του GDPR δηλώνει ότι οι οργανισμοί πρέπει να έχουν μεγαλύτερη ευθύνη για τα δεδομένα που συλλέγουν. Αυτό σημαίνει, εν μέρει, ότι συλλέγουν δεδομένα μόνο όταν είναι απαραίτητο (αυτό που ο κανονισμός αναφέρει ως «ελαχιστοποίηση δεδομένων») και ότι υπάρχουν κατάλληλοι τεχνικοί και οργανωτικοί έλεγχοι⁵⁸.

Αυτό σημαίνει ότι στα σχολεία δίνονται στους μαθητές, ή σε ορισμένες περιπτώσεις, σε όσους έχουν γονική μέριμνα, το δικαίωμα πρόσβασης και ελέγχου των πληροφοριών που αποθηκεύει το σχολείο σε αυτά. Έτσι, ο Κανονισμός καθησυχάζει τα άτομα, διότι συλλέγεται μόνο ένας εύλογος όγκος προσωπικών πληροφοριών και τους δίνει την ευκαιρία να ρωτήσουν σε οτιδήποτε είναι δυσαρεστημένοι ή να τροποποιήσουν αρχεία που είναι ανακριβή ή ελλιπή.

⁵⁷Πρότυπο Πολιτικής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. (2018). Παρέχεται από το eSafety Label. https://dipe-v-thess.thess.sch.gr/images/gdpr/eSL_template_EL_GDPRsigned.pdf

⁵⁸Irwin, L. (2020). *A quick guide to the GDPR for schools and colleges*. Published on 23 October 2020 from GDPR for Schools Blog website. <https://www.gdpr.co.uk/blog/a-quick-guide-to-gdpr-for-schools-and-colleges>

Μέρος Β - Ερευνητική Μεθοδολογία

Κεφάλαιο 6ο - Μεθοδολογία

6.1. Εισαγωγή Έρευνας

Στο δεύτερο μέρος της πτυχιακής εργασίας πραγματοποιήθηκε μια ερευνητική μεθοδολογία με θέμα «Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση». Με βάση τα όσα αναλύσαμε και παρουσιάσαμε στο πρώτο μέρος της πτυχιακής εργασίας, παρατηρήθηκε ότι δεν βρέθηκαν σχετικές έρευνες με δεδομένα, οι οποίες να αναφέρονται τόσο πάνω στο θέμα της πτυχιακής εργασίας όσο και παραπλήσιο. Οι στόχοι, που παραθέτονται, στην παρούσα έρευνα είναι:

1. Η προσπάθεια να τεκμηριώσουμε την αναγκαιότητα της ειδικής προστασίας των προσωπικών δεδομένων των ανήλικων παιδιών. Και αυτό διότι, τα ανήλικα παιδιά θεωρούνται ως μια ευάλωτη ομάδα και οφείλουμε να τους προστατεύσουμε και να τους εκπαιδεύσουμε από τους κινδύνους, που ελλοχεύουν κατά της έκθεσης των προσωπικών τους δεδομένων και της ιδιωτικότητάς τους⁵⁹.
2. Στην εκπαίδευση τους πάνω σε θέματα προστασίας της ιδιωτικότητας και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τους, καθώς και κατά πόσο βρίσκονται σε θέση να τα προστατεύουν.

Τέλος, κάποιοι επιπλέον στόχοι, που θέτονται στην έρευνα, είναι να μπορούμε να απαντήσουμε στις κάτωθι ερωτήσεις:

1. Τα παιδιά μπορούν να ξεχωρίσουν τα ευαίσθητα με τα απλά προσωπικά δεδομένα;
2. Γνωρίζουν την σημαντικότητα της προστασίας των δεδομένων τους;
3. Πώς τα παιδιά γνωρίζουν να προστατεύουν τα δεδομένα τους;
4. Αν αντιληφθούν κάποιο κίνδυνο έκθεσης των προσωπικών τους πληροφοριών, ποια είναι η αντίδρασή τους;
5. Έχουν γνώση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων;
6. Γνωρίζουν τα ανήλικα παιδιά ποια δικαιώματα τους παρέχει ο GDPR;

6.2. Δείγμα

Η έρευνα αυτή είναι ποσοτική και γίνεται με την βοήθεια ερωτηματολογίου. Σε αυτή την ενότητα γίνεται αναφορά στην δειγματοληψία ή αλλιώς δείγμα. Η δειγματοληψία είναι

⁵⁹Αιτιολογική Σκέψη 38 του GDPR.

μια τεχνική επιλογής μιας ομάδας ή δείγματος που αφορά τη λήψη ενός τμήματος από κάποιο ευρύτερο σύνολο. Γενικά η δειγματοληψία θεωρείται επιτυχής όταν η επιλογή του δείγματος παράγει κάποιο αποτέλεσμα, δείκτες και μετρήσεις, τα οποία είναι γενικεύσιμα και όσο τον δυνατόν ακριβέστερα, δηλαδή βρίσκονται πιο κοντά στις αντίστοιχες παραμέτρους του ευρύτερου συνόλου, του πληθυσμού⁶⁰.

Το παρόν ερωτηματολόγιο αφορά μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε μέσω email στους διευθυντές των σχολικών μονάδων Γυμνασίου και Λυκείου του Δήμου Ανδραβίδας - Κυλλήνης, έτσι ώστε με τη σειρά τους να το αποστείλουν στα email των γονέων ή κηδεμόνων των μαθητών. Επίσης, το ερωτηματολόγιο δημοσιεύτηκε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, συγκεκριμένα μέσα από μια δημοσίευση στο προφίλ μου στο Facebook και σε δύο διαφορετικές ιστορίες (stories) μέσα από την εφαρμογή του Instagram. Οι κινήσεις αυτές είχαν ως στόχο την, όσο το δυνατόν, μεγαλύτερη συμμετοχή μαθητών και μαθητριών στο ερωτηματολόγιο. Και στις δύο περιπτώσεις, ενημέρωσα το κοινό για την έρευνα της πτυχιακής εργασίας με το κάτωθι μήνυμα:

«Αγαπητοί γονείς, μαθητές και μαθήτριες,

Ονομάζομαι Αγγελική Κουρνέτα και είμαι φοιτήτρια στο Τμήμα Πληροφορικής του Ιονίου Πανεπιστημίου. Στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας μου, διεξάγω μια έρευνα με θέμα «Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση». Στόχος αυτής της έρευνας είναι η εκπαίδευσή των ανήλικων παιδιών σε θέματα της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων, καθώς και κατά πόσο είναι σε θέση να γνωρίζουν να τα προστατεύουν. Η συμμετοχή των μαθητών στο ερωτηματολόγιο είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι εθελοντική και έχουν την δυνατότητα να το συμπληρώσουν μόνο μια φορά. Για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου δεν ζητείται η καταχώρηση ονοματεπώνυμου. Τα στοιχεία του ερωτηματολογίου θα διαγραφούν, μετά την ολοκλήρωση της έρευνας.

! Προσοχή **!** Βάση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (γνωστός και ως GDPR), καθώς και ότι οι συμμετέχοντες της έρευνας είναι κάτω των 18 ετών, πρέπει να ληφθεί και η συναίνεσή σας ως γονέας ή κηδεμόνας των παιδιών σας, πριν την έναρξη της έρευνας.

Για αυτό το λόγο, πρέπει:

 *Να ενημερωθείτε για την έρευνα μέσα από το *Έντυπο Παροχής Ενημερωμένης Συγκατάθεσης*, στο οποίο παρουσιάζονται όλα τα χαρακτηριστικά της έρευνας. Οφείλουμε να*

⁶⁰Κώστας Ζαφειρόπουλος. (n.d.). Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία; Κεφάλαιο 6ο: Δειγματοληψία. <https://static.eudoxus.gr/books/65/chapter-11765.pdf>

ενημερώσουμε και εσάς, αλλά τα παιδιά σας, διότι θα μπορούσε να επηρεαστεί η προθυμία τους να συμμετάσχουν στην έρευνα, αλλά και να μπορούμε να απαντήσουμε στις ερωτήσεις τους με όρους που να ανταποκρίνονται στο επίπεδο κατανόησής τους.

✔ Να συμπληρώσετε το αρχείο **Συγκατάθεση Συμμετέχοντα** (αν το παιδί είναι κάτω των 15 ετών) και να μου το στείλετε στο email μου (p17kour@ionio.gr).

✔ Σε περίπτωση, που επιθυμείτε να διακόψετε τη συμμετοχή του παιδιού σας, ανά πάσα ώρα και στιγμή, πρέπει να συμπληρώσετε και να μου στείλετε το αρχείο **Ανάκληση Συγκατάθεσης Συμμετέχοντα**.

*Τα αρχεία αυτά μπορείτε να τα πάρετε, στέλνοντάς μου ένα μήνυμα. 📁

Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε με την βοήθεια της ηλεκτρονικής φόρμας του Google (Google Forms) στα ελληνικά και μπορεί κανείς να τη βρει στην παρακάτω ηλεκτρονική διεύθυνση:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSf0b-5CMFFc3RILfOYt4huevYEotg7S2g5L7SOKVGwPNFaCrg/viewform?usp=sf_link

Το ερωτηματολόγιο μπορεί να το συμπληρώσουν όσα παιδιά φοιτούν σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας. Είμαι στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε απορία.

Με εκτίμηση, η φοιτήτρια Αγγελική Κουρνέτα

email: p17kour@ionio.gr

Τηλ.: 6974739245»

Σύμφωνα με το Άρθρο 5 του Κανονισμού 2016/679 (GDPR)⁶¹, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να αποθηκεύονται για διάστημα μεγαλύτερο αυτού κατά το οποίο διεξάγεται η ερευνητική διαδικασία, εφόσον εφαρμόζονται τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, που απαιτεί ο Κανονισμός, για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων, που έχουν συλλεχθεί στο πλαίσιο της έρευνας. Σε αυτήν τη βάση, τα δεδομένα της παρούσας έρευνας θα διατηρηθούν για ένα χρόνο, συγκεκριμένα μέχρι τον Οκτώβριο του 2023. Μετά το πέρας αυτού του διαστήματος, τα δεδομένα διαγράφονται.

⁶¹Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων). Δημοσιεύτηκε στις 4 Μαΐου 2016 από την ιστοσελίδα EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

Οι συμμετέχοντες της έρευνας είναι κάτω των 18 ετών και για αυτό το λόγο πρέπει να ληφθεί και η συναίνεση των γονέων ή των κηδεμόνων τους, πριν την έναρξη της έρευνας. Όπως αναφέρθηκε και στο παραπάνω μήνυμα, βάση του ΓΚΠΔ οι γονείς ή κηδεμόνες των παιδιών πρέπει να ενημερωθούν και να συμπληρώσουν το Έντυπο Παροχής Ενημερωμένης Συγκατάθεσης⁶² της έρευνάς μας, μέσα από το οποίο παρουσιάζονται στους γονείς ή κηδεμόνες, αλλά και στα παιδιά, για όλα τα χαρακτηριστικά της έρευνας. Οφείλουμε να ενημερώσουμε τα παιδιά, διότι θα μπορούσε να επηρεαστεί η προθυμία τους να συμμετάσχουν στην έρευνα, και να μπορούμε να απαντήσουμε στις ερωτήσεις τους με όρους που να ανταποκρίνονται στο επίπεδο κατανόησής τους. Τέλος, σεβόμαστε την ελευθερία του παιδιού να επιλέξει τη συμμετοχή του ή όχι στην έρευνα, καθώς και να διακόψει τη συμμετοχή του ανά πάσα στιγμή.

Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε με την βοήθεια της ηλεκτρονικής φόρμας της Google (Google Forms) στα ελληνικά και μπορεί κανείς να τη βρει στην παρακάτω ηλεκτρονική διεύθυνση:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSf0b-5CMFFc3RILfOYt4huevYEotg7S2g5L7SOKVgWPnFaCrg/viewform?usp=sf_link

6.3. Ερευνητική Μέθοδος

Η μορφή του ερωτηματολογίου είναι πολύ σημαντική για το είδος και τη διατύπωση των ερωτήσεων που περιλαμβάνει. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο είναι οργανωμένο, σαφές, σύντομο, και εμπεριέχει τις αναγκαίες οδηγίες και υποδείξεις σε κάθε ενότητα.

Πιο αναλυτικά, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από δεκαεπτά (17) υποχρεωτικές ερωτήσεις κλειστού τύπου, όπου ο ερωτώμενος καλείται να επιλέξει μεταξύ συγκεκριμένων απαντήσεων, εκ των οποίων μία (1) ερώτηση είναι μη υποχρεωτική. Πιο αναλυτικά, στην ενότητα με τα «Εισαγωγικά Στοιχεία» υπάρχουν δύο ερωτήσεις, οι οποίες στοχεύουν στη συλλογή στοιχείων, που έχουν να κάνουν με το άτομο που συμπληρώνει το ερωτηματολόγιο και στην απόκτηση καλύτερων πληροφοριών. Στην επόμενη ενότητα με τίτλο «Το παιχνίδι των ερωτήσεων», υπάρχουν οι υπόλοιπες 16 ερωτήσεις, οι οποίες αποτελούνται από ερωτήσεις απλής επιλογής, πολλαπλών επιλογών και μια ερώτηση αξιολόγησης. Με την ερώτηση αξιολόγησης, οι ερωτηθέντες έχουν την δυνατότητα να καθορίσουν το επίπεδο συμφωνίας τους σε μία από τις πέντε επιλογές 1(Καθόλου), 2(Λίγο), 3(Αρκετά), 4(Καλά), 5(Πολύ καλά).

⁶²Μπορούμε να δούμε αυτό το έντυπο στο Παράρτημα ΙΙΙ - Έντυπο Παροχής Ενημερωμένης Συγκατάθεσης.

Στο τέλος, κατά την υποβολή των απαντήσεων, οι μαθητές θα μπορούν να βλέπουν τους πόντους που συγκέντρωσαν, τις σωστές και λανθασμένες απαντήσεις τους. Επιπλέον, κάτω από κάθε απάντηση παρουσιάζονται κάποια σχόλια. Τα σχόλια αυτά στοχεύουν στο να κατανοήσουν και να εμπλουτίσουν τα παιδιά περισσότερα πράγματα και γνώσεις γύρω από το θέμα της προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων. Σημειώνεται πως στις ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, επειδή τα παιδιά κλίνονται να απαντήσουν σε τουλάχιστον μια απάντηση, έχοντας, κιόλας, την επιλογή «Άλλο...» να δώσουν τη δική τους απάντηση, δεν υπάρχουν σχόλια που να εξηγούν αν είναι σωστή ή λάθος η απάντησή τους.

Μια καλά σχεδιασμένη έρευνα μπορεί να μας δώσει σημαντικά δεδομένα για το ερευνητικό μας θέμα. Για το λόγο αυτό, η αξιοπιστία της ερευνητικής μας διαδικασίας πραγματοποιείται με την καταγραφή των αποτελεσμάτων μέσω του εργαλείου των Google Forms, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην ανάλυση δεδομένων.

6.4. Σχεδιασμός Ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε, ώστε να προσελκύει τα παιδιά με τέτοιο τρόπο που να μπορούν ευχάριστα και δημιουργικά να απαντήσουν στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου με απώτερο σκοπό να εκπαιδευτούν γύρω από το θέμα «Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση». Προκειμένου να υπάρξει αντιπροσωπευτικό δείγμα, το ερωτηματολόγιο συντάχθηκε με τη χρήση εύκολα κατανοητών ερωτήσεων, χωρίς τη χρήση περίπλοκων νομικών όρων. Για να κάνουμε το ερωτηματολόγιο πιο ελκυστικό για τα ανήλικα παιδιά, δημιουργήθηκε με χαρακτηριστικά παιχνιδιού, στο οποίο τα παιδιά θα μπορούν με κάθε σωστή απάντηση να κερδίζουν πόντους.

Για τον σχεδιασμό των ερωτήσεων, έγινε αναζήτηση από παρόμοια ερωτηματολόγια στο διαδίκτυο, ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι ερωτήσεις είναι σωστά διατυπωμένες. Πιο αναλυτικά, ένα ήταν το ερωτηματολόγιο, το οποίο επιλέχθηκε, ως υπόβαθρο, για την υλοποίηση του ερωτηματολογίου της πτυχιακής εργασίας. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο υπάρχει στο διαδίκτυο από την ιστοσελίδα [SafeInternet4Kids](#)⁶³.

Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου της πτυχιακής εργασίας δεν είναι όλες ακριβώς αυτολεξεί και ούτε παρουσιάζονται με την ίδια σειρά, όπως είναι στην έρευνα της SafeInternet4Kids. Όμως, οι ερωτήσεις που περιλαμβάνονται και στην έρευνα της πτυχιακής εργασίας, αλλά και στην έρευνα της SafeInternet4Kids είναι:

1. Ποιο από τα παρακάτω είναι προσωπικό δεδομένο;

⁶³Μπορεί κανείς να βρει το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο της SaferInternet4kids [εδώ](#).

- a. Το ονοματεπώνυμό σου
 - b. Η ηλικία σου
 - c. Η διεύθυνση κατοικίας σου
 - d. Όλα τα παραπάνω
2. Γιατί είναι σημαντική η προστασία των προσωπικών σου δεδομένων;
- a. Γιατί με αυτόν τον τρόπο προστατεύεται από τους κακόβουλους στο διαδίκτυο
 - b. Γιατί με αυτόν τον τρόπο προστατεύω την ιδιωτικότητά μου
 - c. Γιατί με αυτόν τον τρόπο προστατεύω την ιδιωτικότητά μου
 - d. Όλα τα παραπάνω
 - e. Δεν γνωρίζω
3. Πως μπορείς να αποκαλύψεις προσωπικά σου δεδομένα, χωρίς να το καταλάβεις;
- a. Μέσα από φωτογραφίες
 - b. Μέσα από σχόλια που κάνω εγώ ή άλλοι για μένα στο διαδίκτυο
 - c. Μέσα από τις πληροφορίες που έχω στο προφίλ μου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης
 - d. Όλα τα παραπάνω
4. Είσαι σε σχολική εκδρομή με τους συμμαθητές σου και τράβηξες μια φωτογραφία. Είναι σωστό να την ανεβάσεις στο διαδίκτυο; (Παρόμοια ερώτηση, αλλά με διαφορετικές επιλογές)
- a. Φυσικά και ναι! Είναι μια πολύ καλή ανάμνηση
 - b. Εξαρτάται! Αν το προφίλ σου είναι δημόσιο, δεν πρέπει να την κοινοποιήσεις
 - c. Όχι, αν δεν πάρεις την έγκριση όσων απεικονίζονται
 - d. Κανένα από τα παραπάνω
5. Τι πρέπει να κάνεις αν κάποιος άγνωστος σου ζητήσει να του στείλεις τα προσωπικά σου δεδομένα; (Παρόμοια ερώτηση, αλλά με διαφορετικές επιλογές)
- a. Τα στέλνεις, ίσως μετά σου στείλει και αυτός τα δικά του και γίνετε φίλοι
 - b. Του στέλνεις ψεύτικα στοιχεία, για να νομίζει πως είσαι κάποιος άλλος
 - c. Μπλοκάρεις τον χρήστη και ενημερώνεις τους γονείς σου
 - d. Κανένα από τα παραπάνω

6. Κατέβασες στο κινητό σου ένα παιχνίδι γνώσεως και σου ζητάει άδεια για να έχει πρόσβαση στις φωτογραφίες σου. Τι κάνεις; (Παρόμοια ερώτηση, αλλά με διαφορετικές επιλογές)
 - a. Δέχομαι! Για να το ζητάει σημαίνει ότι χρειάζεται αυτά τα δεδομένα
 - b. Δεν δέχομαι. Δεν χρειάζεται τις φωτογραφίες μου για να λειτουργήσει
 - c. Διαγράφω την εφαρμογή και κατεβάζω άλλη στο κινητό μου
 - d. Δεν ξέρω
7. Είσαι σίγουρος/η ότι οι φωτογραφίες σου στο διαδίκτυο παραμένουν ασφαλείς; (Παρόμοια ερώτηση, αλλά με διαφορετικές επιλογές)
 - a. Ναι
 - b. Όχι
 - c. Ίσως
 - d. Δεν ξέρω
8. Όταν κοινοποιείς κάτι στο διαδίκτυο...
 - a. Μπορεί να μείνει εκεί για πάντα
 - b. Μπορείς να το διαγράψεις ανά πάσα ώρα και στιγμή
 - c. Θα το δουν μόνο όσοι έχεις επιλέξει
 - d. Θα το δεις μόνο εσύ

Οι υπόλοιπες έξι (6) ερωτήσεις του ερωτηματολογίου περικλείονται γύρω από ερωτήσεις γεγονότων, οι οποίες αφορούν τα ανήλικα παιδιά. Οι ερωτήσεις επιλέχθηκαν για το ερωτηματολόγιο, έτσι ώστε να είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε περισσότερο κατά πόσο τα παιδιά γνωρίζουν να προστατεύουν τα προσωπικά τους δεδομένα και την ιδιωτικότητά τους, αλλά και αν έχουν ακούσει για τον GDPR. Αυτές οι ερωτήσεις είναι χαρακτηριστικά⁶⁴:

1. Ξέρεις τι είναι Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων;
 - a. Ναι
 - b. Όχι
 - c. Ίσως
 - d. Δεν ξέρω
2. Αν ναι, από ποιο περιβάλλον έμαθες ή άκουσες για αυτό τον όρο;
 - a. Από τον οικογενειακό περιβάλλον

⁶⁴Μπορούμε να δούμε όλες τις ερωτήσεις της ποσοτικής μας έρευνας στο Παράρτημα Ι - Ερωτήσεις Ερωτηματολογίου.

- b. Από το σχολικό περιβάλλον
- c. Από το διαδίκτυο
- d. Από την τηλεόραση
- e. Άλλο:

3. Γνωρίζεις ποια δικαιώματα σου παρέχονται από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων ως ανήλικο παιδί;

- a. Ναι
- b. Όχι
- c. Ίσως
- d. Δεν ξέρω

Τέλος, όπως επισημάνθηκε παραπάνω, κατά την υποβολή των απαντήσεων, οι μαθητές θα μπορούν να βλέπουν τους πόντους που συγκέντρωσαν, τις σωστές και λανθασμένες απαντήσεις τους, καθώς και την συνολική τους βαθμολογία. Επιπρόσθετα, κάτω από κάθε απάντηση θα παρουσιάζονται σχόλια⁶⁵, τα οποία αιτιολογούν την απάντηση που έδωσε ο ερωτώμενος.

⁶⁵Μπορούμε να δούμε τις σωστές και λανθασμένες απαντήσεις του ερωτηματολογίου μαζί με τους πόντους και τα σχόλια στο Παράρτημα II - Προβολή Βαθμολογίας.

Κεφάλαιο 7ο - Αποτελέσματα Έρευνας

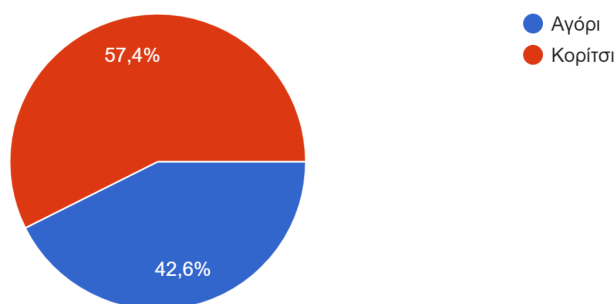
Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παραθέτονται τα αποτελέσματα της έρευνας με τη βοήθεια διαγραμμάτων, τα οποία δημιουργήθηκαν μέσα από τις Φόρμες της Google (Google Forms), αλλά και με συνδυαστικά διαγράμματα, που σχεδιάστηκαν μέσα από τα Υπολογιστικά Φύλλα της Google (Google Sheets). Σημειώνεται πως όλα τα διαγράμματα, που θα δούμε σε αυτό το κεφάλαιο, βρίσκονται και σε αντίστοιχα Παραρτήματα^{66 67}.

7.1. Αναλυτική παρουσίαση αποτελεσμάτων

Το ερωτηματολόγιο συγκέντρωσε 115 απαντήσεις, εκ των οποίων τα 66 ήταν κορίτσια, ενώ, τα υπόλοιπα 49 ήταν αγόρια.

1. Φύλο μαθητή/μαθήτριας

115 απαντήσεις

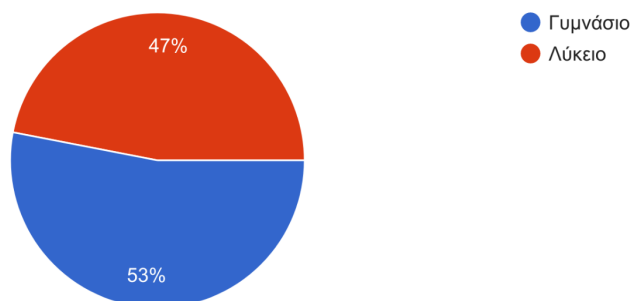

Διάγραμμα 7.1. Ερώτηση 1 του ερωτηματολογίου.

Από αυτούς τους συμμετέχοντες, το 53% (61 σε αριθμό) είναι παιδιά Γυμνασίου, ενώ το 47% (54 σε αριθμό) είναι παιδιά Λυκείου.

2. Το σχολείο που πηγαίνεις είναι...

115 απαντήσεις

Διάγραμμα 7.2. Ερώτηση 2 του ερωτηματολογίου.

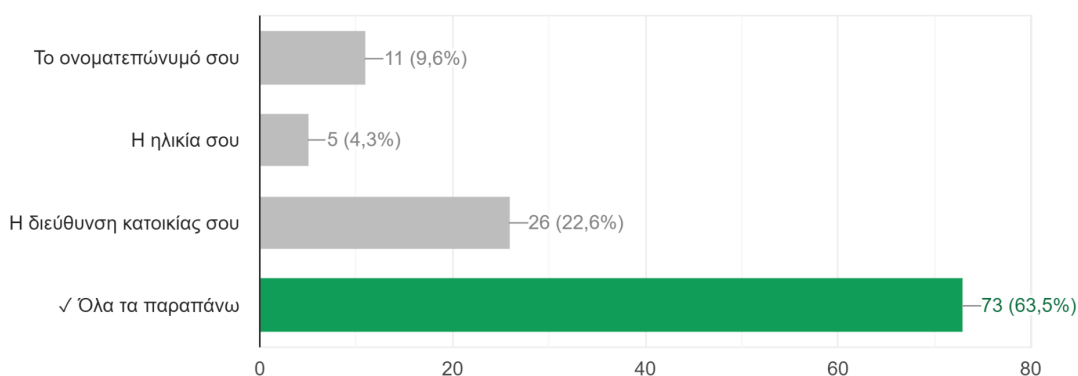
⁶⁶Παράρτημα IV - Σύνοψη Αποτελεσμάτων Ερωτηματολογίου.

⁶⁷Παράρτημα V - Διαγράμματα Συνδυαστικών Ερωτήσεων.

Σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα, παρατηρούμε θετικά ότι ένα υψηλό ποσοστό της τάξεως 63,5% απάντησε σωστά στην ερώτηση «Ποιά από τα παρακάτω είναι προσωπικό δεδομένο;». Συγκεκριμένα, το ποσοστό αυτό μας δηλώνει ότι 73 από τους 115 συμμετέχοντες μπορούν να ξεχωρίσουν σωστά ποιά μπορεί να είναι τα προσωπικά δεδομένα.

3. Ποιο από τα παρακάτω είναι προσωπικό δεδομένο;

73 / 115 σωστές απαντήσεις

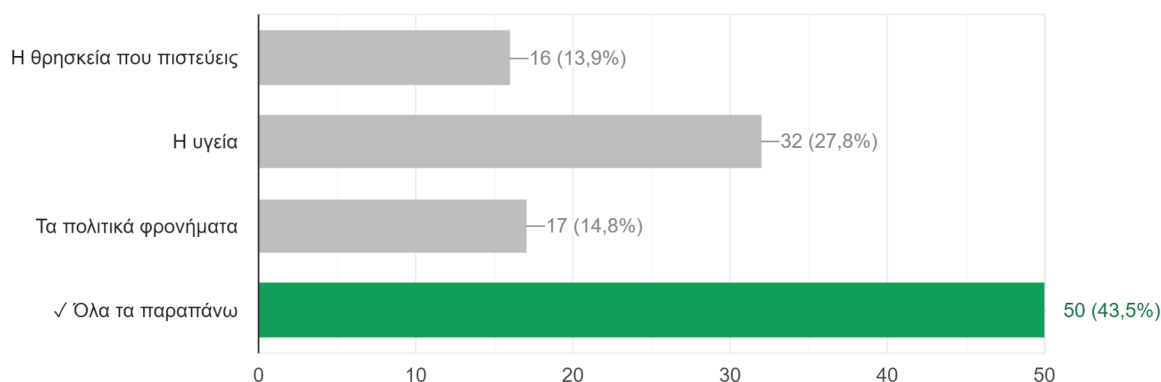
Διάγραμμα 7.3. Ερώτηση 3 του ερωτηματολογίου.

Η ερώτηση σχετικά με τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα ήταν και η πρώτη ερώτηση με λιγότερο από 50% ποσοστό των σωστών απαντήσεων. Όπως εύκολα διακρίνουμε στο Διάγραμμα 7.4., το 43,5% απάντησε σωστά στην ερώτηση αυτή. Οι υπόλοιποι συμμετέχοντες δήλωσαν:

- ότι ως ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο είναι τα δεδομένα υγείας (27,8%).
- ότι ως ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο είναι τα πολιτικά φρονήματα (14,8%).
- ότι ως ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο είναι η θρησκεία που πιστεύουμε (13,9%).

4. Ποια από τα παρακάτω θεωρούνται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα;

50 / 115 σωστές απαντήσεις

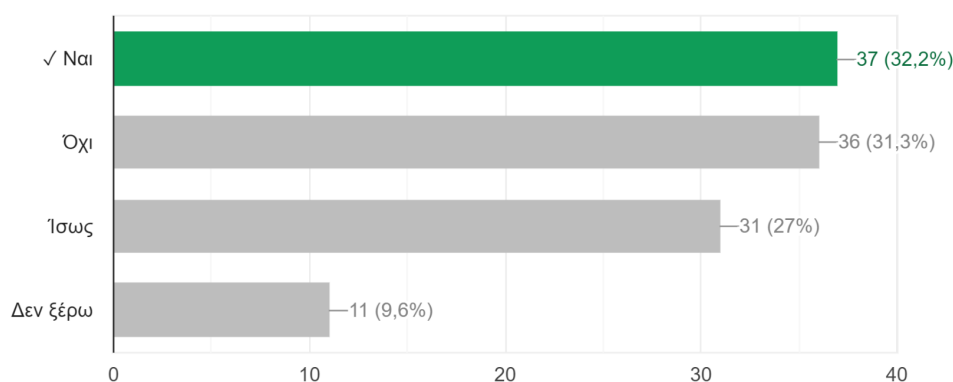
Διάγραμμα 7.4. Ερώτηση 4 του ερωτηματολογίου.

Και σε αυτή την ερώτηση παρατηρούμε ότι τα παιδιά δυσκολεύτηκαν να απαντήσουν σωστά, πράγμα που την καθιστά και αυτή την ερώτηση ως μια από τις χαμηλότερες σε ποσοστό σωστών απαντήσεων. Αναλυτικότερα:

- το ποσοστό 32,2%, που αντιστοιχεί σε 37 παιδιά, δήλωσε ότι το σχολείο είναι προσωπικό δεδομένο.
- το ποσοστό 36%, που αντιστοιχεί σε 36 παιδιά, δήλωσε ότι το σχολείο δεν είναι προσωπικό δεδομένο, δηλαδή έδωσαν αρνητική απάντηση.
- το υπόλοιπο 27%, που αντιστοιχεί σε 31 παιδιά, εξέφρασαν την αμφιβολία τους, πράγμα εξίσου σημαντικό, καθώς τα παιδιά δεν γνωρίζουν με βεβαιότητα ότι το σχολείο που φοιτούν είναι προσωπικό τους δεδομένο.
- ένα μικρό ποσοστό των 9,6% δήλωσε ότι δεν έχει γνώση για την συγκεκριμένη ερώτηση.

5. Τελικά, το σχολείο, στο οποίο πηγαίνεις, θεωρείται προσωπικό δεδομένο;

37 / 115 σωστές απαντήσεις

Διάγραμμα 7.5. Ερώτηση 5 του ερωτηματολογίου.

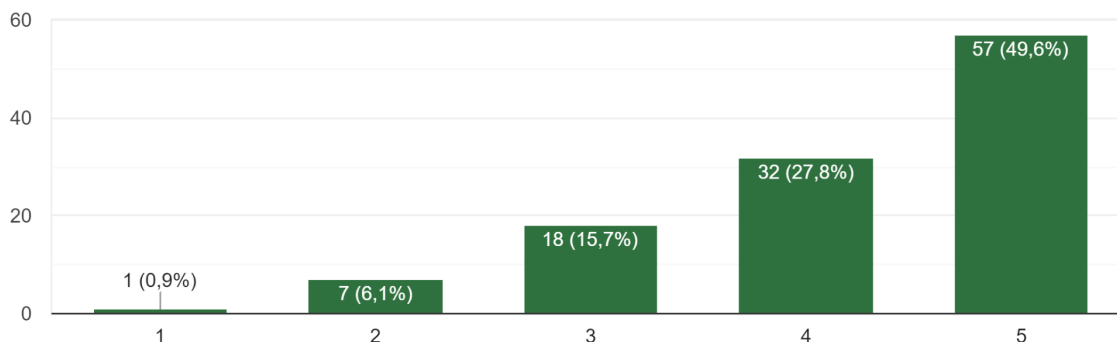
Σε αυτή την ερώτηση, τα παιδιά έπρεπε να δώσουν την απάντησή τους με τη βοήθεια μιας κλίμακας από 1 έως 5, όπου 1 είναι Καθόλου, 2 σημαίνει Λίγο, 3 είναι Αρκετά, 4 Καλά και 5 σημαίνει Πολύ Καλά. Όπως απεικονίζεται παρακάτω, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι:

1. αναγνωρίζουν πολύ καλά τη σημαντικότητα των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τους, με ποσοστό 49,6%.
2. αναγνωρίζουν καλά τη σημαντικότητα των προσωπικών τους δεδομένων, με ποσοστό 27,8%.
3. αναγνωρίζουν αρκετά τη σημαντικότητα των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τους, με ποσοστό 15,7%.
4. αναγνωρίζουν λίγο τη σημαντικότητα των προσωπικών τους δεδομένων, με ποσοστό 6,1%.

5. δεν αναγνωρίζουν τη σημαντικότητα των προσωπικών τους δεδομένων, με ποσοστό 0,9%, δηλαδή μόνο ένα άτομο έδωσε αυτή την επιλογή.

6. Γνωρίζεις την σημαντικότητα της προστασίας των προσωπικών σου δεδομένων;

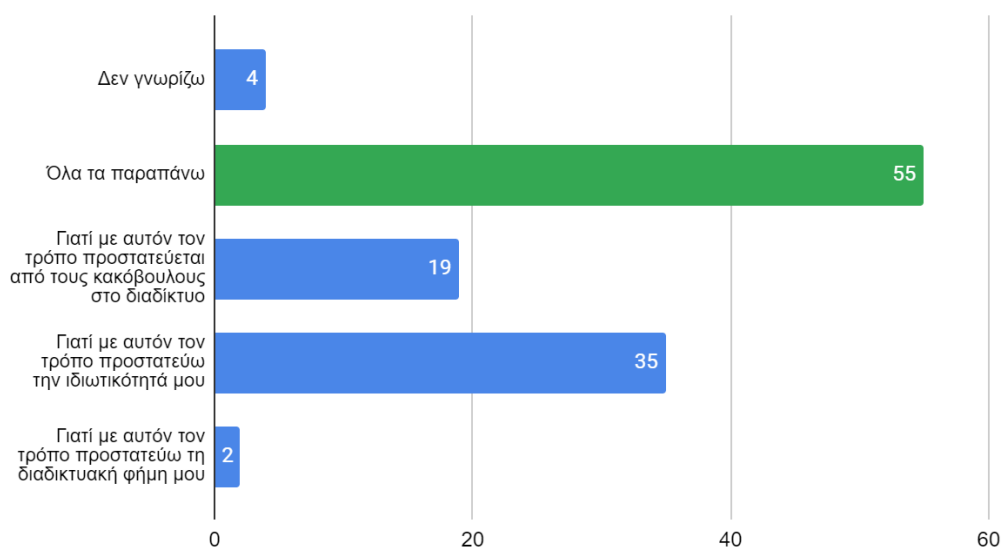
115 απαντήσεις

Διάγραμμα 7.6. Ερώτηση 6 του ερωτηματολογίου.

Με βάση την παραπάνω ερώτηση, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση γιατί είναι σημαντική η προστασία των προσωπικών τους δεδομένων. Με τα όσα προκύπτουν από την παραπάνω απάντηση, τα παιδιά έχουν μερική γνώση της σημαντικότητας των προσωπικών δεδομένων. Και αυτό διότι, 55 από τους 115 συνολικά ερωτηθέντες απάντησαν σωστά. Αριθμός που δεν μας καλύπτει ικανοποιητικά, καθώς και αυτή η ερώτηση είναι μία από τις χαμηλότερες σωστές απαντήσεις. Ωστόσο, συγκριτικά με τα όσα δήλωσαν οι συμμετέχοντες στην προηγούμενη ερώτηση, μας φανερώνει ότι τα παιδιά έχουν μερική γνώση της σημαντικότητας της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

7. Γιατί είναι σημαντική η προστασία των προσωπικών σου δεδομένων;

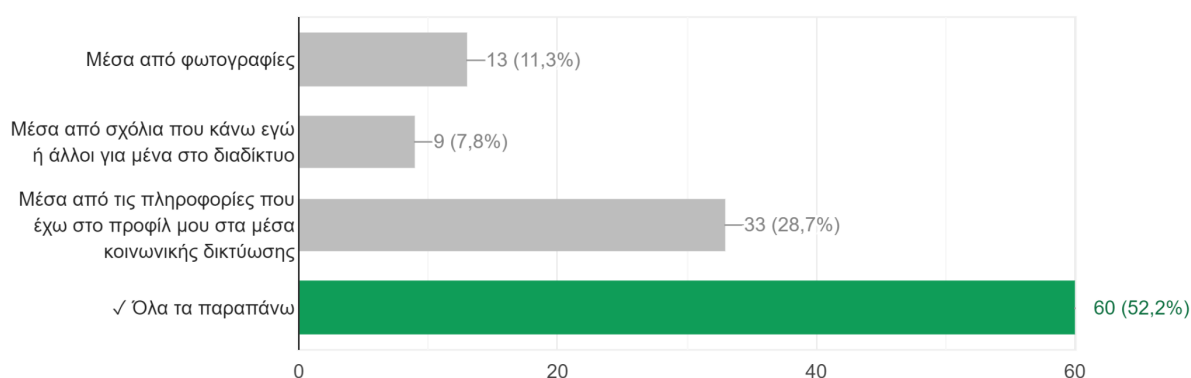

Διάγραμμα 7.7. Ερώτηση 7 του ερωτηματολογίου.

Ευχάριστα παρατηρούμε ότι στο κάτωθι διάγραμμα οι περισσότεροι μαθητές απάντησαν σωστά στην ερώτηση. Πιο αναλυτικά, 60 συμμετέχοντες εξέφρασαν ότι γνωρίζουν πως μπορούν να αποκαλύπτουν τα προσωπικά τους δεδομένα. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό (28,7%) των παιδιών εξέφρασαν ότι τα προσωπικά τους δεδομένα αποκαλύπτονται μόνο από τις πληροφορίες που έχουν στο προφίλ τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

8. Πώς μπορείς να αποκαλύψεις προσωπικά σου δεδομένα, χωρίς να το καταλάβεις;

60 / 115 σωστές απαντήσεις

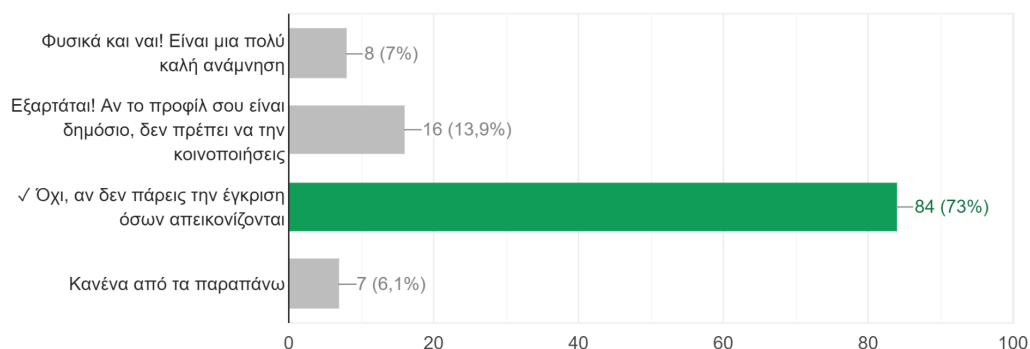
Διάγραμμα 7.8. Ερώτηση 8 του ερωτηματολογίου.

Τα παρακάτω αποτελέσματα αποτελούνται από ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν περιστατικά, που συμβαίνουν στους μαθητές και στις μαθήτριες, και έχουν ως στόχο την διερεύνηση αν γνωρίζουν να προστατεύουν τα προσωπικά τους δεδομένα. Επίσης, σε περίπτωση που αντιληφθούν κάποιο κίνδυνο έκθεσης των προσωπικών τους πληροφοριών, θέλουμε να δούμε ποια μπορεί να είναι η αντίδρασή τους.

Όπως μπορούμε να δούμε στο ακόλουθο διάγραμμα, οι περισσότεροι μαθητές (73%) απάντησαν σωστά, αναφέροντας ότι πρέπει να πάρουν έγκριση (συγκατάθεση/συναίνεση) από τα άτομα, που απεικονίζονται στη φωτογραφία, πριν την ανεβάσουν στο διαδίκτυο. Ωστόσο, τα μικρότερα ποσοστά 13,9%, 7% και 6,1%, αν και μικρά, μας φανερώνουν ότι υπάρχουν παιδιά, τα οποία ή δεν γνωρίζουν τη σημασία της συγκατάθεσης/συναίνεσης ή πρέπει να ενημερωθούν και να γνωρίζουν ότι σε τέτοιες περιπτώσεις η ορθότερη κίνηση είναι να παίρνουν την έγκριση όσων απεικονίζονται στην φωτογραφία.

9. Είσαι σε σχολική εκδρομή με τους συμμαθητές σου και τράβηξες μια φωτογραφία. Είναι σωστό να την ανεβάσεις στο διαδίκτυο;

84 / 115 σωστές απαντήσεις

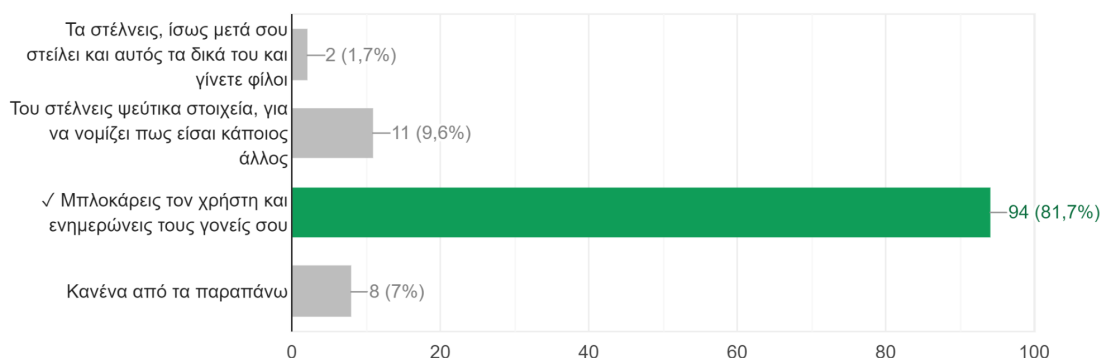

Διάγραμμα 7.9. Ερώτηση 9 του ερωτηματολογίου.

Εξίσου σωστά απάντησαν και σε αυτή την ερώτηση τα περισσότερα παιδιά. Όπως διακρίνεται στο παρακάτω Διάγραμμα 7.10., τα παιδιά έδειξαν ότι, σε περίπτωση που κάποιος τους ζητήσει τα προσωπικά τους δεδομένα, είναι σε θέση να τα προστατέψουν και να μην τα αποκαλύψουν. Και εδώ παρουσιάζεται ένα πολύς μικρός αριθμός συμμετεχόντων, οι οποίοι είτε δήλωσαν ότι θα τους έστελναν ψεύτικα στοιχεία, για να νομίζουν ότι είναι κάποιο άλλο άτομο είτε κανένα από τα παραπάνω.

10. Τι πρέπει να κάνεις αν κάποιος άγνωστος σου ζητήσει να του στείλεις τα προσωπικά σου δεδομένα;

94 / 115 σωστές απαντήσεις

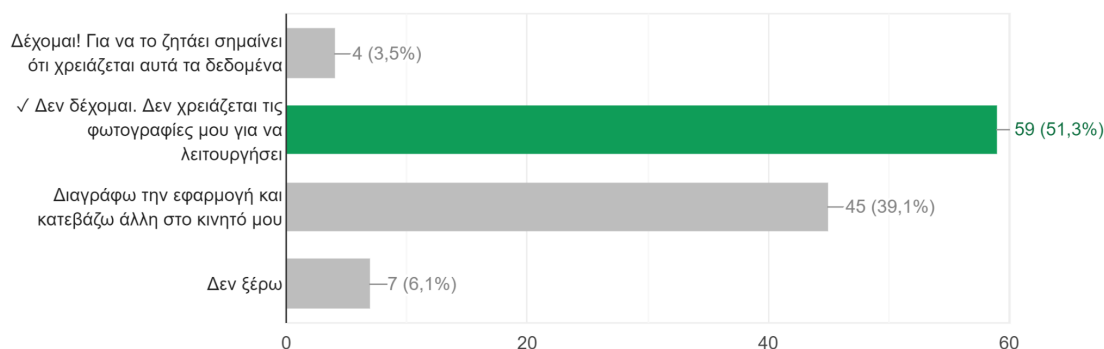
Διάγραμμα 7.10. Ερώτηση 10 του ερωτηματολογίου.

Ακολούθως, στο Διάγραμμα 7.11. οι 59 από τους 115 συμμετέχοντες δήλωσαν ότι δεν θα δεχόντουσαν να δώσουν πρόσβαση στις φωτογραφίες τους σε μια εφαρμογή γνώσεως. Η κίνησή τους αυτή είναι και η σωστή. Εντούτοις, παρουσιάζονται 45 παιδιά, τα οποία θα διέγραφαν την εφαρμογή και θα κατέβαζαν άλλη στο κινητό τους. Η απάντηση αυτή δεν θεωρείται ορθή, καθώς δεν αποτελεί λύση η αποφυγή της απεγκατάστασης της εφαρμογής,

αλλά η γνώση σε ποιές εφαρμογές δίνουμε δικαίωμα πρόσβασης σε αρχεία, φωτογραφίες, κάμερα και ούτω καθεξής.

11. Κατέβασες στο κινητό σου ένα παιχνίδι γνώσεως και σου ζητάει άδεια για να έχει πρόσβαση στις φωτογραφίες σου. Τι κάνεις;

59 / 115 σωστές απαντήσεις

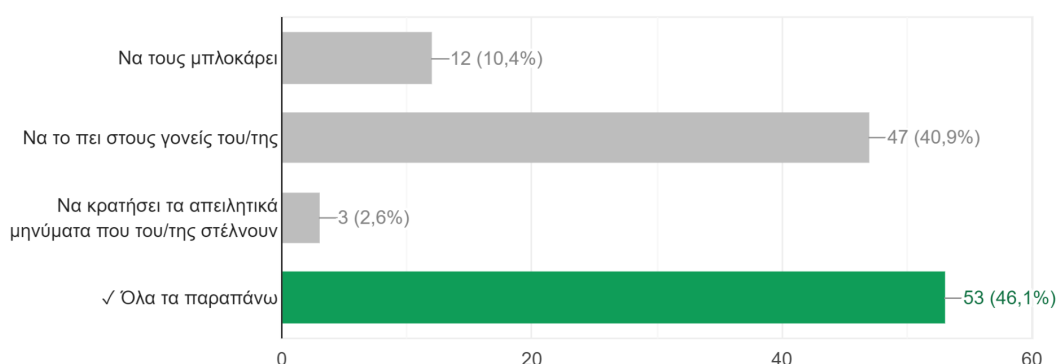

Διάγραμμα 7.11. Ερώτηση 11 του ερωτηματολογίου.

Σχεδόν ικανοποιητικά είναι και τα αποτελέσματα της επόμενης ερώτησης, καθώς το 46,1% των παιδιών δήλωσε ότι σε ένα τέτοιο περιστατικό θα έκανα όλες τις παραπάνω επιλογές, όπως είναι να μπλοκάρει αυτή την ομάδα παιδιών, να ενημερώσει τους γονείς του για το ό,τι συνέβη και να κρατήσει τα απειλητικά μηνύματα. Όμως, υπάρχει και το ποσοστό της τάξεως του 40,9% που επέλεξε μια από τις τρεις απαντήσεις, χωρίς να καταλάβουν ότι και οι τρεις αποτελούν τη σωστή κίνηση σε μια τέτοια περίπτωση, που περιγράφεται στην ερώτηση του ερωτηματολογίου.

12. Μια ομάδα παιδιών από το σχολείο στέλνει στον/η φίλο/η σου απειλητικά μηνύματα στο διαδίκτυο. Τι πρέπει να κάνει;

53 / 115 σωστές απαντήσεις

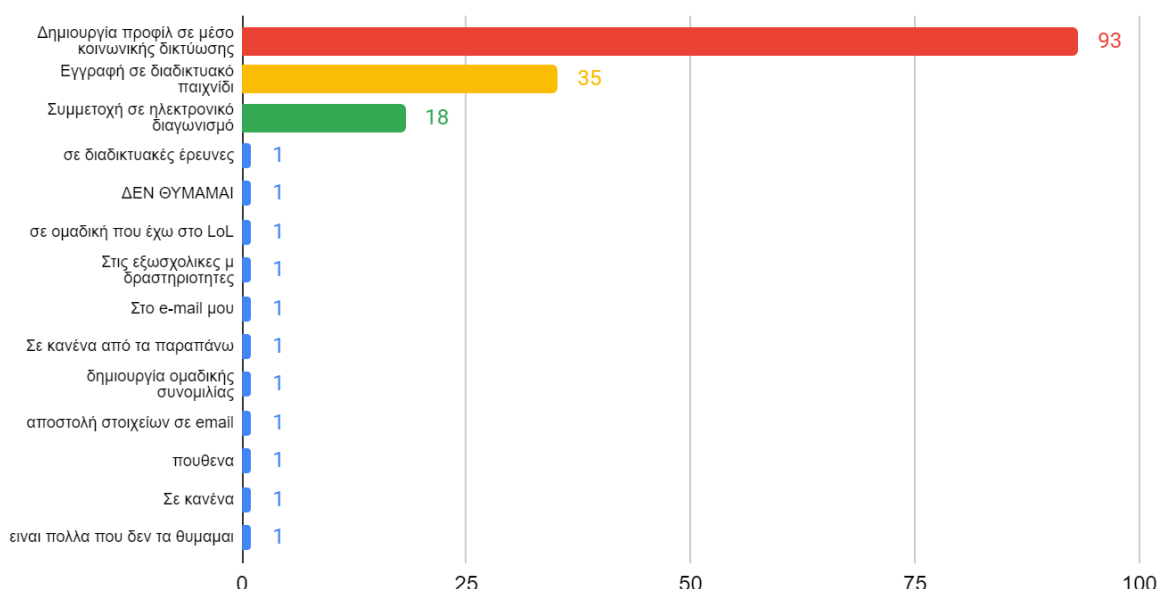

Διάγραμμα 7.12. Ερώτηση 12 του ερωτηματολογίου.

Παράλληλα, σημαντικές απαντήσεις λάβαμε στην ακόλουθη ερώτηση. Σημειώνεται ότι η συγκεκριμένη ερώτηση είναι πολλαπλής επιλογής. Πιο συγκεκριμένα:

- 93 παιδιά επιβεβαίωσαν ότι έχουν παραχωρήσει τα προσωπικά τους δεδομένα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- 35 παιδιά επιβεβαίωσαν ότι έχουν παραχωρήσει τα προσωπικά τους δεδομένα για εγγραφή σε διαδικτυακό παιχνίδι.
- 18 παιδιά επιβεβαίωσαν ότι έχουν παραχωρήσει τα προσωπικά τους δεδομένα σε συμμετοχή σε ηλεκτρονικό διαγωνισμό.
- και υπάρχουν παιδιά, τα οποία έδωσαν και τις δικές τους απαντήσεις στην επιλογή «Άλλο...», όπως είναι ενδεικτικά «Σε κανένα από τα παραπάνω», «σε ομαδική που έχω στο LOL», «σε διαδικτυακές έρευνες» και «είναι πολλά που δεν τα θυμάμαι».

13. Ποιες από τις διαδικτυακές σου δραστηριότητες έχεις παραχωρήσει τα προσωπικά σου δεδομένα;

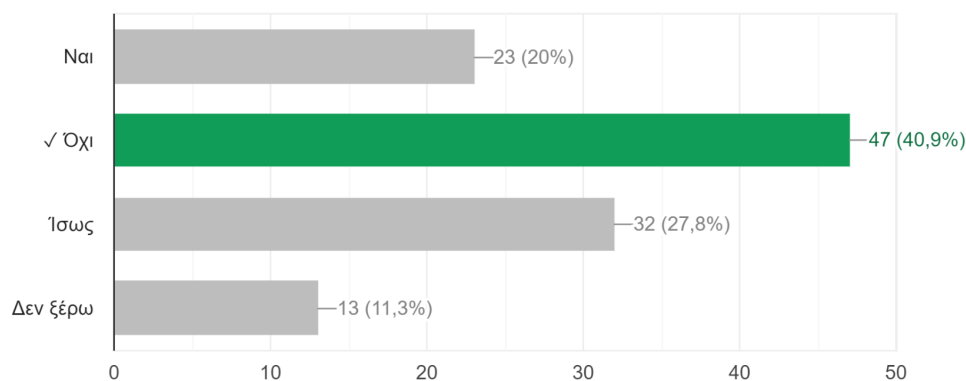

Διάγραμμα 7.13. Ερώτηση 13 του ερωτηματολογίου.

Μια ακόμα ερώτηση με τις λιγότερες σωστές απαντήσεις ήταν αυτή που απεικονίζεται στο Διάγραμμα 7.14. Οι 47 μαθητές και οι μαθήτριες δήλωσαν σωστά πως οι φωτογραφίες στο διαδίκτυο δεν παραμένουν ασφαλείς, ενώ 32 συμμετέχοντες εξέφρασαν την αμφιβολία και τον προβληματισμό τους, καθώς τα παιδιά δεν γνωρίζουν με βεβαιότητα ότι οι φωτογραφίες τους στο διαδίκτυο δεν παραμένουν ασφαλείς. Από την άλλη, 23 παιδιά απάντησαν λάθος στην ερώτηση και τα υπόλοιπα 13 έδωσαν ως απάντηση «Δεν ξέρω» δείχνοντάς μας ότι δεν έχουν γνώση για την ασφάλεια των φωτογραφιών τους στο διαδίκτυο.

14. Είσαι σίγουρος/η ότι οι φωτογραφίες σου στο διαδίκτυο παραμένουν ασφαλείς;

47 / 115 σωστές απαντήσεις

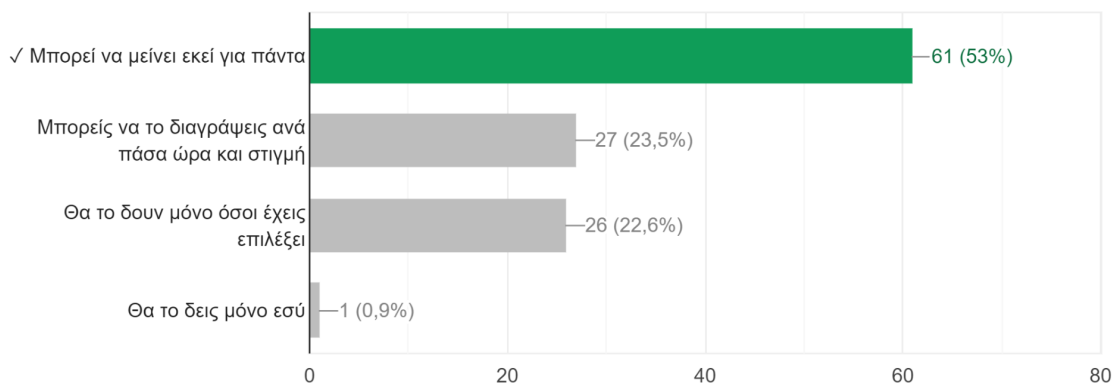
Διάγραμμα 7.14. Ερώτηση 14 του ερωτηματολογίου.

Όπως απεικονίζεται στο κάτωθι διάγραμμα, πολύ σωστά απάντησαν τα 61 από τα 115 παιδιά ότι όταν κοινοποιούμε κάτι στο διαδίκτυο μπορεί να μείνει εκεί για πάντα. Υπάρχουν και τρεις λανθασμένες περιπτώσεις, στις οποίες:

1. το 23,5% απάντησε ότι μπορεί να το διαγράψει ανά πάσα ώρα και στιγμή.
2. το 22,6% δήλωσε ότι θα το δουν μόνο όσοι έχουν επιλέξει.
3. το 0,9% απάντησε ότι θα το δει μόνο εκείνος/η.

15. Όταν κοινοποιείς κάτι στο διαδίκτυο...

61 / 115 σωστές απαντήσεις

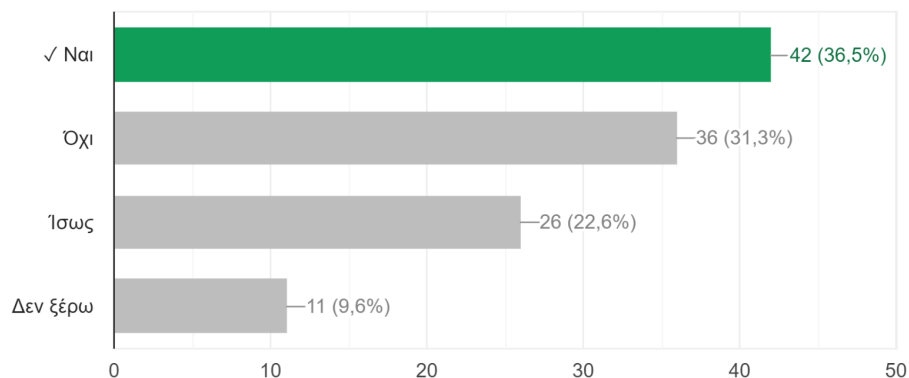
Διάγραμμα 7.15. Ερώτηση 15 του ερωτηματολογίου.

Σημαντικά ευρήματα παρουσιάζονται στα δύο ακόλουθα διαγράμματα (Διάγραμμα 7.16. και Διάγραμμα 7.18.), καθώς ήταν και αυτές ερωτήσεις με τις οποίες οι μαθητές είχαν τις χαμηλότερες σωστές απαντήσεις. Αρχικά, στην ερώτηση «Ξέρεις τι είναι Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων;», μόνο 42 παιδιά επιβεβαίωσαν ότι γνωρίζουν τον Κανονισμό. Από τα υπόλοιπα παιδιά τα 36 δήλωσαν αρνητική απάντηση, τα 26 επέλεξαν την

επιλογή «Ίσως», εκφράζοντας την αμφιβολία τους, και 11 παιδιά δεν έχουν γνώση για το τι μπορεί είναι ο ΓΚΠΔ.

16. Ξέρεις τι είναι Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων;

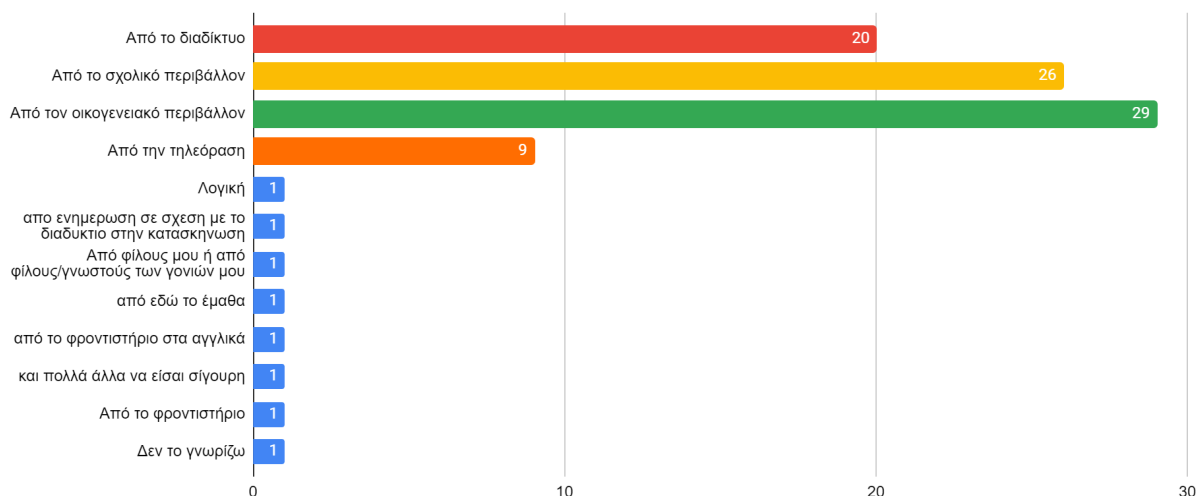
42 / 115 σωστές απαντήσεις

Διάγραμμα 7.16. Ερώτηση 16 του ερωτηματολογίου.

Οι 42 μαθητές, που δήλωσαν ότι γνωρίζουν τι είναι ο GDPR, κλήθηκαν να μας αναφέρουν από ποιο περιβάλλον έμαθαν ή άκουσαν για αυτό. Η συγκεκριμένη ερώτηση είναι πολλαπλής επιλογής και τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να μας δώσουν και δικές τους απαντήσεις. Όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 7.17., οι περισσότεροι μαθητές δήλωσαν ότι το οικογενειακό τους περιβάλλον ήταν αυτό που τους έμαθε τι είναι ο ΓΚΠΔ. Κάποιες ενδιαφέρουσες απαντήσεις που έδωσαν οι μαθητές σε αυτή την ερώτηση είναι «από ενημέρωση σε σχέση με το διαδίκτυο στην κατασκήνωση», «από φίλους ή από φίλους/γνωστούς των γονιών μου», «από το φροντιστήριο», «από φροντιστήριο στα αγγλικά» και πολλά άλλα.

17. Αν ναι, από ποιο περιβάλλον έμαθες ή άκουσες για αυτό;

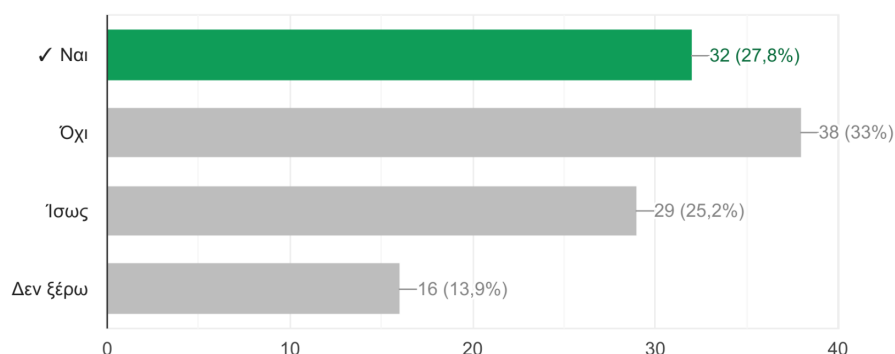

Διάγραμμα 7.17. Ερώτηση 17 του ερωτηματολογίου.

Τα αποτελέσματα της τελευταίας ερώτησης του ερωτηματολογίου είναι αρκετά ανησυχητικά, δεδομένου ότι ήταν η κατά πολύ λιγότερη σε 50% ποσοστό σε αριθμό σωστών απαντήσεων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μόνο 32 από τα 115 παιδιά δήλωσαν ότι έχουν γνώση των δικαιωμάτων τους, ενώ 38 παιδιά δεν τα γνωρίζουν. Επίσης, μόλις 29 παιδιά δήλωσαν την αμφιβολία και τον προβληματισμό τους για το αν τα γνωρίζουν, ενώ 16 παιδιά ανέφεραν ότι δεν έχουν γνώση.

18. Γνωρίζεις ποια δικαιώματα σου παρέχονται από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων ως ανήλικο παιδί;

32 / 115 σωστές απαντήσεις

Διάγραμμα 7.18. Ερώτηση 18 του ερωτηματολογίου.

Τέλος, μέσα από τις Φόρμες του Google (Google Forms) εμφανίζεται σε διάγραμμα η κατανομή των συνολικών πόντων, που συγκέντρωσαν όλοι οι συμμετέχοντες της έρευνας. Το διάγραμμα αυτό μας εμφανίζει το εύρος των τιμών (0-100 βαθμοί), τη μέση τιμή των

βαθμολογιών (55/100) και το μέτριο (53,13/100). Επιπλέον, στο διάγραμμα αυτό απεικονίζονται συνολικά οι βαθμοί που συγκέντρωσαν οι μαθητές και οι μαθήτριες κατά τη διάρκεια του κουίζ.

Insights

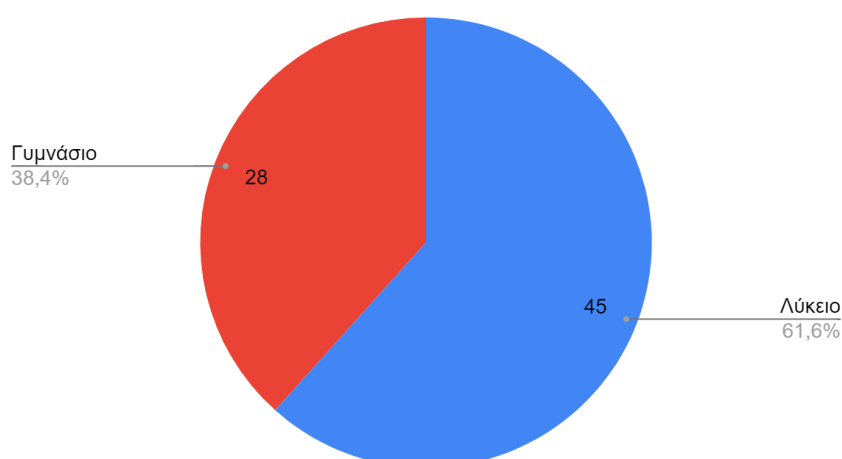
Διάγραμμα 7.19. Insights

7.2. Κυριότερα ευρήματα

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται τα κυριότερα ευρήματα του ερωτηματολογίου μέσω των συνδυαστικών ερωτήσεων, οι οποίες απεικονίζονται σε διαγράμματα, με τη βοήθεια των Υπολογιστικών Φύλλων της Google (Google Sheets). Στόχος των συνδυαστικών ερωτήσεων είναι η καλύτερη δυνατή κατανόηση και εμβάθυνση των αποτελεσμάτων της ποσοτικής έρευνας της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

Όπως απεικονίζεται παρακάτω, 28 από τα 61 παιδιά του Γυμνασίου και 45 από 54 παιδιά του Λυκείου γνωρίζουν τι είναι προσωπικά δεδομένα. Από αυτό καταλαβαίνουμε ότι τα παιδιά του Γυμνασίου χρειάζονται περισσότερη και καλύτερη εκπαίδευση για να γνωρίζουν καλύτερα τον ορισμό των προσωπικών δεδομένων.

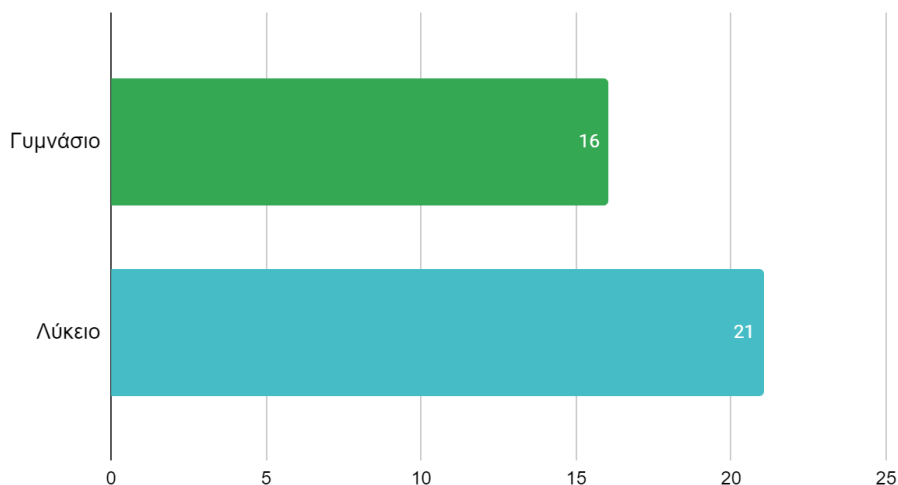
Πόσα παιδιά αναγνώρισαν τα προσωπικά δεδομένα;

Διάγραμμα 7.20. Συνδυαστική Ερώτηση 1

Παρόλα αυτά, όπως είδαμε και πιο πάνω, τα παιδιά δυσκολεύτηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση για το εάν το σχολείο, στο οποίο πηγαίνουν, θεωρείται προσωπικό δεδομένο και αυτό φαίνεται πιο αναλυτικά στο ακόλουθο διάγραμμα. Όπως διακρίνουμε, μόνο 16 παιδιά Γυμνασίου και 21 παιδιά Λυκείου απάντησαν σωστά στην συγκεκριμένη ερώτηση.

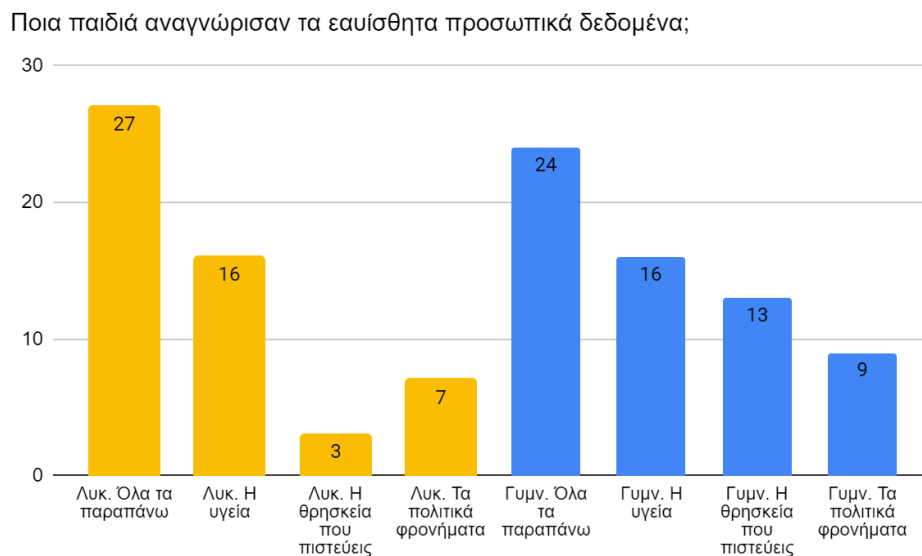
Πόσα παιδιά αναγνώρισαν το σχολείο ως προσωπικό δεδομένο;

Διάγραμμα 7.21. Συνδυαστική Ερώτηση 2

Όταν οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να επιλέξουν για το ποια προσωπικά δεδομένα θεωρούνται ευαίσθητα, παρατηρήθηκε ότι 24 από τα 61 παιδιά του Γυμνασίου κατάφεραν και αναγνώρισαν με επιτυχία ποια δεδομένα είναι ευαίσθητα. Από την άλλη πλευρά, ακριβώς οι μισοί μαθητές του Λυκείου, συγκεκριμένα 27 από τα 54, επιβεβαίωσαν ότι αναγνωρίζουν τα

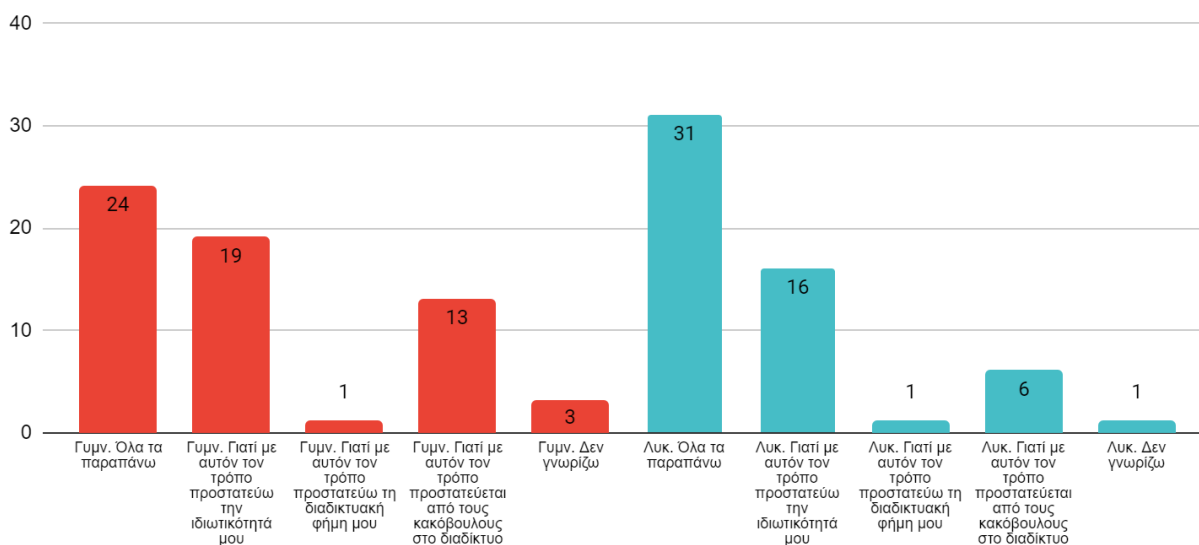
ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Ωστόσο, υπάρχουν και οι παράπλευρες απώλειες, όπως φαίνονται στο κάτωθι Διάγραμμα 7.22.

Διάγραμμα 7.22. Συνδυαστική Ερώτηση 3

Με την ακόλουθη συνδυαστική ερώτηση, οι μαθητές μας οδήγησαν στο συμπέρασμα να καταλάβουμε ότι τα περισσότερα παιδιά, είτε είναι Γυμνασίου είτε Λυκείου, δεν γνωρίζουν στο έπακρο τη σημαντικότητα της προστασίας των προσωπικών τους δεδομένων. Αρχικά, για τους μαθητές του Γυμνασίου 24, από τους 61 συνολικά, δήλωσαν ότι γνωρίζουν τη σημαντικότητα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, ενώ 31, από τους 54, μαθητές Λυκείου επέλεξαν αντίστοιχα την ίδια επιλογή.

Ποια παιδιά αναγνώρισαν τη σημαντικότητα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων;

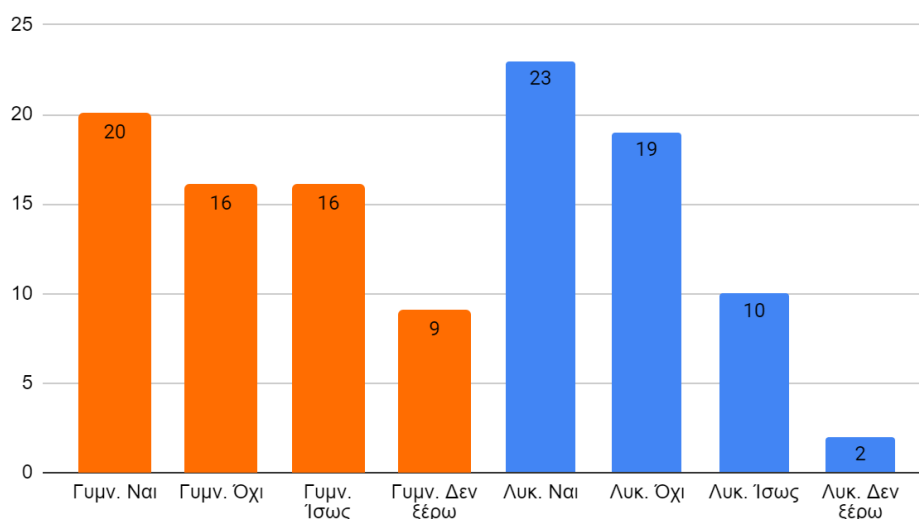

Διάγραμμα 7.23. Συνδυαστική Ερώτηση 4

Σημαντική θεωρείται και το κάτωθι Διάγραμμα 7.24., καθώς αποτελεί συνδυαστική ερώτηση με μια από τις λιγότερες σωστές απαντήσεις. Συγκεκριμένα, εξετάσαμε τους μαθητές που γνωρίζουν τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων. Τα αποτελέσματα που συλλέξαμε δεν είναι και τα καλύτερα, καθώς:

- 20 παιδιά Γυμνασίου και 23 παιδιά Λυκείου δήλωσαν ότι γνωρίζουν τον Κανονισμό.
- 16 μαθητές Γυμνασίου και 19 μαθητές Λυκείου ανέφεραν ότι δεν γνωρίζουν τον Κανονισμό.
- 16 παιδιά Γυμνασίου και 10 παιδιά Λυκείου εξέφρασαν την αμφιβολία τους, καθώς τα παιδιά δεν γνωρίζουν με βεβαιότητα αν έχουν γνώση του Κανονισμού.
- 9 παιδιά Γυμνασίου και 2 παιδιά Λυκείου επέλεξαν την επιλογή «Δεν ξέρω» δείχνοντάς μας ότι δεν έχουν γνώση για την ύπαρξη του Κανονισμού.

Πόσα παιδιά ξέρουν τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων;

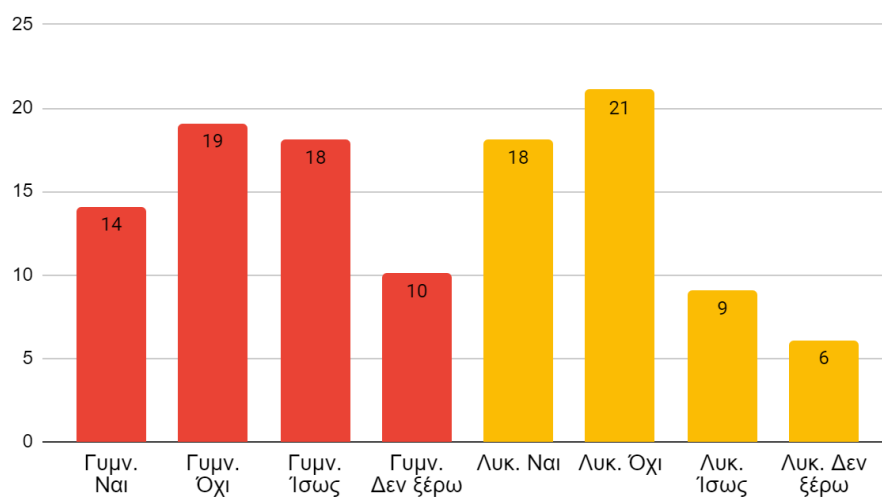

Διάγραμμα 7.24. Συνδυαστική Ερώτηση 5

Στην τελευταία συνδυαστική ερώτηση, εξετάσαμε τα παιδιά που έχουν γνώση των δικαιωμάτων τους, σύμφωνα με τα όσα ορίζει ο GDPR. Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα:

- 14 μαθητές Γυμνασίου και 18 μαθητές Λυκείου γνωρίζουν τα δικαιώματά τους.
- 19 παιδιά Γυμνασίου και 21 παιδιά Λυκείου δεν έχουν γνώση των δικαιωμάτων τους.
- 18 μαθητές Γυμνασίου και 9 μαθητές Λυκείου εξέφρασαν την αμφιβολία τους, καθώς οι μαθητές δεν γνωρίζουν με βεβαιότητα αν έχουν γνώση των δικαιωμάτων που τους παρέχει ο GDPR.
- 10 παιδιά Γυμνασίου και 6 παιδιά Λυκείου επέλεξαν την επιλογή «Δεν ξέρω» δείχνοντάς μας ότι δεν έχουν γνώση των δικαιωμάτων τους.

Πόσα παιδιά γνωρίζουν τα δικαιώματα που τους παρέχει ο GDPR;

Διάγραμμα 7.25. Συνδυαστική Ερώτηση 6

Κεφάλαιο 8ο - Τελικά Συμπεράσματα

8.1. Ανακεφαλαίωση

Είναι γεγονός ότι η εξέλιξη της τεχνολογίας βρίσκεται σε διαρκή ένταση με τις νομοθετικές διατάξεις, που απορρέουν από τους νόμους και τους κανονισμούς του κάθε κράτους-μέλους, καθώς, όπως φαίνεται, κάθε κράτος-μέλος καλείται να διαχειριστεί τα αρνητικά αποτελέσματα της τεχνολογίας και να βρει τρόπους αντιμετώπισης. Τα προσωπικά δεδομένα και η ιδιωτικότητα είναι ένα από τα αρνητικά αποτελέσματα.

Χρόνια τώρα τα κράτη-μέλη έχουν θεσπίσει ειδικούς κανόνες και νόμους πάνω σε θέματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Όπως έγινε αναλυτική αναφορά στα δύο πρώτα κεφάλαια της πτυχιακής εργασίας, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη, νομοθετήθηκαν ειδικές διατάξεις, που αφορούσαν την προστασία της ιδιωτικής σφαίρας του ατόμου και των προσωπικών του πληροφοριών. Εντούτοις, από την Οδηγία 95/46/EK μέχρι και την ολική εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679, έπρεπε να εξασφαλιστεί με κάποιο τρόπο και η προστασία της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων των ανήλικων παιδιών.

Όπως έχουμε αναφέρει επανειλημμένα, τα ανήλικα παιδιά χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας, καθώς είναι εξαιρετικά ευάλωτα και δεν έχουν συναίσθηση της ακριβούς γνώσης των κινδύνων, των συνεπειών και των δικαιωμάτων τους, που απορρέουν, σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αποτέλεσμα αυτού είναι η συχνή ηλεκτρονική συλλογή και αποκάλυψη των προσωπικών τους στοιχείων και της ιδιωτικής τους ζωής, χωρίς οι γονείς να έχουν τον παραμικρό έλεγχο. Επομένως, τα παιδιά και οι έφηβοι μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τον εαυτό τους κοινοποιώντας ή διαδίδοντας τα προσωπικά τους δεδομένα και για αυτό το λόγο οφείλουμε να τους προστατεύσουμε και να τους εκπαιδεύσουμε από τους κινδύνους που ελλοχεύουν.

Από την άλλη πλευρά, ο ρόλος του σχολείου είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Μέσα από την εφαρμογή του Κανονισμού, υπήρξαν αλλαγές στη συλλογή και στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των ανήλικων παιδιών. Και τούτο διότι, τα προσωπικά δεδομένα που συλλέγει το σχολείο, είτε σε ηλεκτρονική είτε σε έντυπη μορφή, είναι ποικίλα. Για αυτό το λόγο, οι εκπαιδευτικές μονάδες καλούνται να εφαρμόσουν μια πολιτική προστασίας ασφάλειας των προσωπικών δεδομένων των παιδιών, έτσι ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος έκθεσής τους.

Κλείνοντας, θα πρέπει να τονιστεί ότι σε όλες τις δράσεις οι ανήλικοι πρέπει να είναι το επίκεντρο των προσπαθειών μας. Δεν χρειάζεται να τους απαγορεύουμε, να τους περιορίζουμε και να τους εμποδίζουμε στη χρήση του διαδικτύου, υπό τον φόβο κάποιας ανεπιθύμητης παραβίασης των προσωπικών τους δεδομένων. Όπως αποδείχθηκε μέσα από την έρευνα, οι περισσότεροι μαθητές και μαθήτριες μπορούν να προστατεύουν τις προσωπικές τους πληροφορίες και να αντιδρούν ανάλογα στις περιπτώσεις που κάποιος άλλος χρήστης ζητήσει την πρόσβασή τους σε αυτά.

8.2. Συζήτηση/Συμπεράσματα της έρευνας

Στο δεύτερο μέρος της πτυχιακής εργασίας πραγματοποιήθηκε μια έρευνα με θέμα «Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση». Η έρευνα αυτή είχε ως σκοπό την εκπαίδευση των ανήλικων μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου πάνω σε θέματα προστασίας της ιδιωτικότητας και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και κατά πόσο βρίσκονται σε θέση να τα προστατεύουν.

Ως μια πρώτη παρατήρηση, οι συμμετέχοντες της έρευνας έδειξαν ότι γνωρίζουν να προστατεύουν τα προσωπικά τους δεδομένα, ακόμα, και στην περίπτωση που αντιληφθούν κάποιο κίνδυνο έκθεσης των προσωπικών τους πληροφοριών, η αντίδρασή τους είναι τις περισσότερες φορές σωστή. Με βάση αυτό, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι πετύχαμε έναν από τους βασικούς στόχους της έρευνας.

Από την άλλη πλευρά, οι υπόλοιποι ερευνητικοί στόχοι της έρευνας δεν επιτεύχθηκαν με επιτυχία, διότι εντοπίστηκαν προβλήματα. Ένα από τα εντονότερα προβλήματα είναι ότι τα παιδιά δεν έχουν γνώση του GDPR και των δικαιωμάτων, που τους παρέχει, και αυτό φαίνεται στο γεγονός ότι ήταν οι ερωτήσεις με τις λιγότερες από 50% ποσοστό σωστών απαντήσεων. Παράλληλα, τα υπόλοιπα προβλήματα, που ανακαλύψαμε στην έρευνα, είναι τα εξής:

1. Στην ερώτηση αναφορικά με τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, οι 50, από τους 115 συνολικά, ερωτηθέντες απάντησαν σωστά.
2. Στην ερώτηση σχετικά με το σχολείο αν είναι προσωπικό δεδομένο, μόνο τα 37 παιδιά βρήκαν ότι είναι προσωπικό δεδομένο, τα 36 παιδιά δήλωσαν ότι δεν είναι προσωπικό δεδομένο, ενώ τα 31 παιδιά δήλωσαν την αμφιβολία τους, καθώς δεν γνωρίζουν με βεβαιότητα ότι το σχολείο που φοιτούν είναι προσωπικό τους δεδομένο.
3. Στην ερώτηση για τη σημαντικότητα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, 55 παιδιά βρήκαν σωστά την απάντηση.

4. Στην ερώτηση περί ασφάλειας φωτογραφιών στο διαδίκτυο, 47, από τους 115 συνολικά, συμμετέχοντες επέλεξαν τη σωστή απάντηση.

Εν κατακλείδι, από τα παραπάνω δεδομένα, παρατηρούμε ότι χρήζει ιδιαίτερης σημασίας η επιπλέον εκπαίδευση των παιδιών πάνω στα όσα ορίζει ο Κανονισμός και, ασφαλώς, στα δικαιώματα που τους παρέχει. Μπορεί τα παραπάνω αποτελέσματα να μην είναι ενθαρρυντικά, όμως, υπάρχει ένα ποσοστό που έχει εκπαιδευτεί γύρω από τον GDPR και μπορεί να προστατεύει τις ιδιωτικές και προσωπικές του πληροφορίες. Βέβαια, ας μη ξεχνάμε ότι μέσα από την έρευνα της πτυχιακής εργασίας οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να εκπαιδευτούν σε αυτά τα θέματα μετά την υποβολή των απαντήσεων τους. Συγκεκριμένα, οι μαθητές μπορούσαν να βλέπουν τους πόντους που συγκέντρωσαν, τις σωστές και λανθασμένες απαντήσεις τους, αλλά και κάποια σχόλια. Τα σχόλια αυτά είχαν ως στόχο τα ανήλικα παιδιά να μάθουν και να κατανοήσουν περισσότερα πράγματα γύρω από το θέμα της προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων.

Η συμβολή των αποτελεσμάτων της έρευνας, μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για περαιτέρω έρευνα πάνω σε θέματα προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Επιπλέον, η έρευνα αυτή μπορεί να σταθεί αφορμή για μελλοντική σύγκριση με άλλες έρευνες, που μπορεί να υπάρξουν στο μέλλον, ώστε να εντοπιστούν εξελίξεις και πρόοδοι όσον αφορά στην εκπαίδευση και στη γνώση των παιδιών γύρω από τον GDPR και των δικαιωμάτων τους.

8.3. Προβλήματα και Περιορισμοί της έρευνας

Σε αυτό την ενότητα θα παρουσιαστούν κάποιες δυσκολίες, προβλήματα και περιορισμοί της ποσοτικής έρευνας, που παρατηρήθηκαν κατά την διάρκεια συλλογής/συγκέντρωσης των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο της πτυχιακής εργασίας.

Πρώτα απ' όλα, το ερωτηματολόγιο άργησε να διαμοιραστεί στα σχολεία. Μολονότι, η αρχική ιδέα ήταν να δοθεί σε κάποια σχολεία της ευρύτερης περιοχής (Δήμου Ανδραβίδας - Κυλλήνης) μέσα από το μάθημα της Πληροφορικής, τελικά το ερωτηματολόγιο στάλθηκε μέσω email στους διευθυντές των σχολικών μονάδων Γυμνασίου και Λυκείου. Το χρονικό διάστημα, στο οποίο έγινε η αποστολή αυτή, ήταν δύσκολο, καθώς έπεσε μέσα στην περίοδο των ενδοσχολικών εξετάσεων του Ιουνίου. Παρόλα αυτά, δημοσίευσα το ερωτηματολόγιο της εργασίας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Facebook και Instagram), έτσι ώστε να λάβω περισσότερες απαντήσεις και από παιδιά, που δεν πήγαιναν στα αντίστοιχα Γυμνάσια και Λύκεια της ευρύτερης περιοχής.

Κι όμως, η συλλογή των απαντήσεων ήταν ακόμα πιο δύσκολη, μιας και δεν μπόρεσα εύκολα να συγκεντρώσω γονείς και παιδιά, ώστε να γίνουν τα απαραίτητα διαδικαστικά (συμπλήρωση του Εντύπου Παροχής Ενημέρωσης Συγκατάθεσης για Συμμετοχή σε Έρευνα⁶⁸), πριν την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Ακόμα, δεν ήταν λίγες οι φορές, στις οποίες γονείς και παιδιά δεν έκαναν τα προαπαιτούμενα, για να το συμπληρώσουν.

Ένα ακόμα πρόβλημα, που παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια συλλογής των απαντήσεων του ερωτηματολογίου, υπήρξαν άτομα που είχαν ανάρμοστη συμπεριφορά. Με άλλα λόγια, στις δύο ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, που διαθέτει το ερωτηματολόγιο, μαθητές και μαθήτριες επέλεξαν να συμπληρώσουν στην επιλογή «Άλλο...» απρεπείς λέξεις και εκφράσεις. Η κίνησή τους αυτή με οδήγησε, ασφαλώς, στην ολοκληρωτική διαγραφή των απαντήσεων, που έδωσαν στην έρευνα.

Ένας παραπάνω περιορισμός της ποσοτικής έρευνας είναι η μη ύπαρξη της φυσικής παρουσίας, κατά την διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, ανάμεσα σε εμένα και στους μαθητές και στις μαθήτριες. Θεωρώ πως, αν υπήρχε αυτή η δυνατότητα, θα μπορούσα να είμαι δίπλα στην κάθε απορία του μαθητή και στην όποια δυσκολία αντιμετώπιζαν, μέχρι την υποβολή των απαντήσεων τους.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί και η πολύ καλή διάθεση των περισσότερων συμμετεχόντων, οι οποίοι δεν δίστασαν, μέσα από μηνύματα, να με ρωτήσουν διάφορα πράγματα, που έχουν σχέση με το ερωτηματολόγιο, ώστε να κατανοήσουν περισσότερο τα λάθη, που μπορεί να έκαναν, να ενημερωθούν και να εκπαιδευτούν πάνω στο θέμα της έρευνας. Τέλος, υπήρχαν και παιδιά που με βοήθησαν και έστειλαν το ερωτηματολόγιο σε φίλους και γνωστούς.

⁶⁸Δείτε το Παράρτημα ΙΙΙ - Έντυπο Παροχής Ενημέρωσης Συγκατάθεσης.

Βιβλιογραφία

1. Λαμπρινουδάκης Κ., Μήτρου Λ., Γκρίτζαλος Σ., Κάτσικας Σ. (2010). *Προστασία της Ιδιωτικότητας και Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών - Τεχνικά και Νομικά*. Αθήνα. Εκδόσεις: Παπασωτηρίου.
2. Λ. Κοτσαλής, Κ. Μενουδάκος (2018). *Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών δεδομένων (GDPR). Νομική διάσταση και πρακτική εφαρμογή*. Αθήνα. Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ.
3. Ιγγλεζάκης Ι. (2015). *Προστασία προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης*. Δεύτερο τεύχος. Εκδίδεται από το 2004. <https://nomkoininternet.files.wordpress.com/2013/05/ceb5ceb9cf83ceb7ceb3ceb7cf83ceb71.pdf>
4. Ιγγλεζάκης Ι. (2018). *Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679). Εισαγωγή στο νέο νομικό πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων*. Δεύτερη έκδοση. Συντονισμός Έκδοσης: DPO training.
5. Ιγγλεζάκης Ι. (2018). *Δίκαιο πληροφορικής*. 3η Έκδοση. Αθήνα. Εκδόσεις Σάκκουλα.
6. Lievens E., Verdoodt V. (2018). *Looking for needles in a haystack: Key issues affecting children's rights in the General Data Protection Regulation*. Computer Law & Security Review, 34(2), (pp. 269–278). <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2017.09.007>
7. Lievens E., Verdoodt V. (2018). *Looking for needles in a haystack: Key issues affecting children's rights in the General Data Protection Regulation*. Computer Law & Security Review, 34(2), (pp. 269–278). <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2017.09.007>
8. Ευγενία Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου (2019), *Προσωπικά Δεδομένα Ανηλίκων: Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 και τον Νόμο 4624/2019*. Καθηγήτρια του Τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Διευθύντρια Διαπανεπιστημιακού Μεταπτυχιακού Προγράμματος «ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ». https://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2019/alejandropoulou_2019.pdf

9. Αικατερίνη Βουνίσσιου (2017). *Παρακολούθηση - Δικαίωμα στην Ιδιωτικότητα και Εθνική Ασφάλεια στο Διεθνές Δίκαιο* (Διπλωματική Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Νομική Σχολή, Τομέας Διεθνών Σπουδών.
<http://ikee.lib.auth.gr/record/298289/files/GRI-2018-21712.pdf>

10. Παναγιώτα Μαλλιαρού (2018). *Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ανηλίκων, με έμφαση στην διαχείρισή τους από το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο και συναφή πληροφοριακά συστήματα - Νομικές πτυχές* (Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής.
<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/18882/6/MalliarouPanagiotaMsc2016.pdf>

11. Άννα Μιλτιάδου (2018). *Η προστασία των προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων στο διαδίκτυο* (Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη. Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στα Πληροφοριακά Συστήματα (MIS).
<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/22807/3/MichtatidouAnnaMsc2018.pdf>

12. Παναγιώτα Γαρίνη (2019). *Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (CDPREC 679/16) και η εφαρμογή του στο ελληνικό Δημοτικό Σχολείο* (Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας.
<https://tinyurl.com/2p9a3jmw>

13. Αγγελική Καλαπόδη (2020). *Η Ιδιωτικότητα των Δεδομένων σε Φορητές Συσκευές, Εφαρμογών Διαδικτυακής Επικοινωνίας* (Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Μηχανικών Η/Υ και Πληροφορικής. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Επιστήμη και Τεχνολογία Εφαρμογών.
<https://nemertes.library.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/13892/1/2020-07-MSc-Thesis.pdf>

14. Μαρία Κυριακού (2021). *Η προστασία των προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων - Νομικές πτυχές* (Διπλωματική Εργασία). Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Πληροφορική» του Τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής, Πανεπιστημίου Μακεδονίας, και Τμήματος Νομικής Δημοκρίτειου,

Πανεπιστημίου

Θράκης.

<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/25214/1/KyriakouMariaMsc2021.pdf>

15. Ελένη Μηλιώνη (2021). *Σύγχρονοι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι στο διαδίκτυο και τρόποι προστασίας* (Διπλωματική Εργασία). Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ασφάλεια Ψηφιακών Συστημάτων», Πανεπιστήμιο Πειραιώς. <https://tinyurl.com/2p9ynp25>
16. *Σύνταγμα της Ελλάδος (1986) - ΦΕΚ Α23/14-03-1986*. Δημοσιεύτηκε 18 Ιανουαρίου 2016 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. <https://www.e-nomothesia.gr/syntagma/suntagma-ellados-1986.html>
17. *Σύνταγμα της Ελλάδος (2008) - ΦΕΚ Α120/27-06-2008*. Δημοσιεύτηκε στις 17 Ιανουαρίου 2021 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. <https://www.e-nomothesia.gr/syntagma/suntagma-ellados-2008.html>
18. Άρθρο 12. *Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*. Δημοσιεύτηκε από την ιστοσελίδα Amnesty. <https://www.amnesty.gr/universal-declaration-of-human-rights>
19. Άρθρο 17. *Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και Προαιρετικά Πρωτόκολλα*. Δημοσιεύτηκε στις 6 Φεβρουαρίου 2017 από την ιστοσελίδα Lawspot. <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-2462-1997/diethnes-symfono-gia-ta-atomika-kai-politika-dikaiomata>
20. Άρθρο 8, *Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής*. Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Από την ιστοσελίδα European Court of Human Rights. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf
21. Οδηγία 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Δημοσιεύτηκε στις 19 Φεβρουαρίου 2018 από την ιστοσελίδα Lawspot. <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/odigia-95-46-ek-toy-eyropaikyoy-koinovoylioy-kai-toy-symvolylioy-tis>
22. Κανονισμός 45/2001/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2000, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας

δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Δημοσιεύτηκε στις 23 Φεβρουαρίου 2018 από την ιστοσελίδα Lawspot.
<https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/kanonismos-45-2001-ek-toy-e-yropaikoy-koinovoylioy-kai-toy-symvoylioy>

23. *Οδηγία 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου*, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες). Δημοσιεύτηκε στις 19 Δεκεμβρίου 2009 από την ιστοσελίδα EUR-Lex.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32002L0058>
24. *Οδηγία 2006/24/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου*, για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/EK. Δημοσιεύτηκε στις 3 Μαΐου 2006 από την ιστοσελίδα EUR-Lex.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2006.105.01.0054.01.ELL
25. *Οδηγία 2009/136/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου*, της 25ης Νοεμβρίου 2009, για τροποποίηση της οδηγίας 2002/22/EK για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της οδηγίας 2002/58/EK σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 για τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών. Δημοσιεύτηκε στις 21 Δεκεμβρίου 2020 από την ιστοσελίδα EUR-Lex.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0136>
26. *Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. (2016). Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα EUR-Lex.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>

27. *Νόμος 2472/1997 - ΦΕΚ Α-50/10-4-1997 (Κατάργηση με Επιφυλάξεις)*, για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Δημοσιεύτηκε στις 17 Ιανουαρίου 2014 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας.
<https://www.e-nomothesia.gr/kat-dedomena-prosopikou-kharaktera/n-2472-1997.html>
28. *Νόμος 3471/2006 - ΦΕΚ 133/Α/28-6-2006 (Κωδικοποιημένος)*, για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και τροποποίηση του Ν. 2472/1997. Δημοσιεύτηκε στις 24 Ιουνίου 2014 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας.
<https://www.e-nomothesia.gr/kat-dedomena-prosopikou-kharaktera/n-3471-2006.html>
29. *Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679*, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων). Δημοσιεύτηκε στις 4 Μαΐου 2016 από την ιστοσελίδα EUR-Lex.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>
30. *Νόμος 4624/2019 - ΦΕΚ 137/Α/29-8-2019 (Κωδικοποιημένος)*, Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις. Δημοσιεύτηκε στις 30 Αυγούστου 2019 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας.
<https://www.e-nomothesia.gr/kat-dedomena-prosopikou-kharaktera/nomos-4624-2019-phkek-137a-29-8-2019.html>
31. Κεντρική ιστοσελίδα της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.
<https://www.dpa.gr/el>

32. GDPR Greece. (2016). *Τι είναι το GDPR και πως επηρεάζει τις επιχειρήσεις;* Δημοσιεύτηκε από την ιστοσελίδα Gdprgreece. <https://www.gdprgreece.com/article/5/gdpr>
33. Lawspot.gr. (2019). «Τέλος» τα *social media* για ανηλίκους κάτω των 13 ετών στην Ελλάδα. Δημοσιεύτηκε στις 19 Αυγούστου 2019 από την ιστοσελίδα Lawspot.gr. <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/telos-ta-social-media-gia-anilikoy-s-kato-ton-13-et-on-stin-ellada>
34. Marcel Deer. (2020). «Data protection in schools – All you need to know». Published on May 25 2020, from CPD Online College website. <https://cpdonline.co.uk/knowledge-base/business/data-protection-in-schools-all-you-need-to-know/#privacy-notice>
35. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο. (2001). *Κείμενο 4: Οδηγίες Καλής Χρήσης Υπηρεσίας Ηλεκτρονικού Ταχυδρομείου και Ασφαλούς Πλοήγησης στο Διαδίκτυο*. Ιανουάριος 2001. https://register.sch.gr/students/help/files/egkMailSt_s4.pdf
36. Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο. Ενημερώσεις για την ασφάλεια στο διαδίκτυο. <https://www.sch.gr/category/safeweb/>
37. *When does sharenting cross the line? Children's privacy in the age of social media* | National Poll on Children's Health. (2016, September 22). National Poll on Children's Health. <https://mottpoll.org/blog/2016-09-22/when-does-sharenting-cross-line-children%E2%80%99s-privacy-age-social-media>
38. Κεντρική Ιστοσελίδα του SaferInternet. <https://www.saferinternet.gr/>
39. Κεντρική Ιστοσελίδα του Help-line. <http://www.help-line.gr/>
40. Κεντρική Ιστοσελίδα του SafeLine. <https://www.safeline.gr/>
41. Κεντρική Ιστοσελίδα του SafeInternet4Kids. <https://saferinternet4kids.gr/>
42. «Πράσινο βιβλίο». Προστασία των ανηλίκων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στο πλαίσιο των οπτικοακουστικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών πληροφόρησης. Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ, εγκρίθηκε στις 27 Σεπτεμβρίου 1996. [Δεν έχει δημοσιευθεί

- στην Επίσημη Εφημερίδα]. Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:l24030>
43. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Συμβουλίου. (2006). *Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα δικαιώματα του παιδιού: Προς μια στρατηγική για τα δικαιώματα του παιδιού*. Εγκρίθηκε στις 4 Ιουλίου 2006. [Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα]. Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα Europa.eu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r12555&from=EL>
44. *Κείμενα που εγκρίθηκαν στο Στρασβούργο. (2014). Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2014 - 25η επέτειο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα Europa.eu. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2014-0070_EL.html?redirect
45. Alfavita Newsroom. (2016). *Τι πρέπει να κάνουν άμεσα τα Σχολεία με το GDPR και τα προσωπικά δεδομένα*; Δημοσιεύτηκε στις 25 Μαΐου 2016 από την ιστοσελίδα Alfavita. https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/257143_ti-prepei-na-kanoun-amesa-ta-sholeia-me-gdpr-kai-ta-prosopika-dedomena
46. Inside Government. (2021). *GDPR Compliance in Schools: How to Do it and The Risks*. From [Insidegovernment.co.uk](https://blog.insidegovernment.co.uk/schools/gdpr-compliance-in-schools-how-to-do-it-and-the-risks) website. <https://blog.insidegovernment.co.uk/schools/gdpr-compliance-in-schools-how-to-do-it-and-the-risks>
47. *ΦΕΚ 1340/16-10-2002 - Φ.353.1/324/105657/Δ1/2002 (Κατηρηγμένη)*, για τον καθορισμό των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και ΣΕΚ και των συλλόγων των διδασκόντων. Δημοσιεύτηκε στις 29 Δεκεμβρίου του 2021 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/ya-f353-1-324-105657-d1-2002.html>
48. *ΦΕΚ Α120/23-01-2018*, για τις εγγραφές, μετεγγραφές, φοίτηση και θέματα οργάνωσης της σχολικής ζωής στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Δημοσιεύτηκε στις 23 Ιανουαρίου 2018 από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας

και

Θρησκευμάτων.

https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/%CF%85%CE%B1_%CF%86%CE%BF%CE%B9%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82_24_01_18.pdf

49. Κεντρική ιστοσελίδα του πληροφοριακού συστήματος του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου. <https://www.sch.gr/>
50. Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων ΠΣΔ. Διατίθεται στην ιστοσελίδα του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου. <https://www.sch.gr/dataprivacy/>
51. Κεντρική ιστοσελίδα του πληροφοριακού συστήματος «myschool». <https://myschool.sch.gr/>
52. Νόμος 4610/2019 (Κωδικοποιημένος) - ΦΕΚ Α70/07.05.2019. Συνέργειες Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι., πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πειραματικά σχολεία, Γενικά Αρχεία του Κράτους και λοιπές διατάξεις. (2019). Δημοσιεύτηκε από την ιστοσελίδα Kodiko. <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/514559/nomos-4610-2019>
53. Αναλυτικό Ενημερωτικό Σημείωμα για το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο. (2018). Δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο 2018 από την ιστοσελίδα του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου. https://www.sch.gr/wp-content/uploads/2018/05/GSN_Detailed_Memo_GR_Apr_2018.pdf
54. Vejmelka L., Katulic T., Juric M., & Lakatos i M. (2020). Application of the General Data Protection Regulation in Schools: A Qualitative Study with Teachers, Professional Associates and Principals. Published in 2020 43rd International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO) from the IEEE website. <https://doi.org/10.23919/mipro48935.2020.924520>
55. Alfavita Newsroom. (2021). Το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας των Συλλόγων Διδασκόντων. Δημοσιεύτηκε στις 14 Φεβρουαρίου 2021 από την ιστοσελίδα Alfavita. https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/343751_nomothetiko-plaisio-leitoyrgias-ton-syllogon-didaskonton
56. Νόμος 1566/1985 - ΦΕΚ 167/Α/30-9-1985 (Κωδικοποιημένος), περί δομής και λειτουργίας της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.

Δημοσιεύτηκε στις 12 Δεκεμβρίου του 2021 από την ιστοσελίδα E-Nomothesia.gr |
 Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας.

<https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-1566-1985.html>

57. Irwin, L. (2020). A quick guide to the GDPR for schools and colleges. Published on 23 October 2020 from GDPR for Schools Blog website.
<https://www.gdpr.co.uk/blog/a-quick-guide-to-gdpr-for-schools-and-colleges>

58. *Πρότυπο Πολιτικής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*. (2018). Παρέχεται από το eSafety Label.
https://dipe-v-thess.thess.sch.gr/images/gdpr/eSL_template_EL_GDPRsigned.pdf

59. Κώστας Ζαφειρόπουλος. (n.d.). Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία; Κεφάλαιο 6ο: Δειγματοληψία. <https://static.eudoxus.gr/books/65/chapter-11765.pdf>

60. *Quiz Προσωπικά Δεδομένα - Back To School 2018*. (2018). Ερωτηματολόγιο από την ηλεκτρονική σελίδα της SaferInternet4kids.
<https://saferinternet4kids.gr/quiz-saferinternet4kids/quiz2-back-to-school-2018/>

Παράρτημα Ι - Ερωτήσεις Ερωτηματολογίου

Στο συγκεκριμένο παράρτημα γίνεται αναφορά στο ερωτηματολόγιο της πτυχιακής εργασίας, δηλαδή παρουσιάζεται, μέσω στιγμιότυπων (screenshots), όλη η σειρά ερωτήσεων, που αφορούν τα εισαγωγικά (δημογραφικά) στοιχεία των ερωτηθέντων, αλλά και τις ερωτήσεις που απευθύνονται σε αυτούς.

Η προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Αγαπητοί/ες μαθητές και μαθήτριες,

Ονομάζομαι Αγγελική Κουρνέτα και είμαι φοιτήτρια στο Τμήμα Πληροφορικής του Ιονίου Πανεπιστημίου. Στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας μου, διεξάγω μια έρευνα με θέμα «Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση». Στόχος αυτής της έρευνας είναι η εκπαίδευσή σας σε θέματα που έχουν σχέση με την ιδιωτικότητα και τα προσωπικά δεδομένα σας, καθώς και κατά πόσο είστε σε θέση να γνωρίζετε να τα προστατεύετε.

Η συμμετοχή σας στο ερωτηματολόγιο είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι εθελοντική και έχετε την δυνατότητα να το συμπληρώσετε μόνο μια φορά. Για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου δεν ζητείται η καταχώρηση ονοματεπώνυμου. Τα στοιχεία αυτά θα διαγραφούν μετά την ολοκλήρωση της έρευνας.

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

Με εκτίμηση, η φοιτήτρια Αγγελική Κουρνέτα

email: p17kour@ionio.gr

Τηλ.: 6974739245

Εισαγωγικά Στοιχεία

Τα στοιχεία αυτά αφορούν το άτομο που συμπληρώνει το ερωτηματολόγιο.

1. Φύλο μαθητή/μαθήτριας

Επιλογή

2. Το σχολείο που πηγαίνεις είναι...

Επιλογή

Το παιχνίδι των ερωτήσεων

Ας παίξουμε ένα παιχνίδι ερωτήσεων! Για κάθε μια σωστή απάντηση κερδίζεις πόντους. Στο τέλος του ερωτηματολογίου θα μπορείς να δεις την συνολική σου βαθμολογία, τις σωστές και λανθασμένες απαντήσεις σου, καθώς και κάποια σχόλια. Εύχομαι το παιχνίδι να σε γέμισε με καινούργιες γνώσεις!

Καλή επιτυχία.

3. Ποιο από τα παρακάτω είναι προσωπικό δεδομένο;

10 βαθμοί

- ☐ Το ονοματεπώνυμό σου
- ☐ Η ηλικία σου
- ☐ Η διεύθυνση κατοικίας σου
- ☐ Όλα τα παραπάνω

4. Ποια από τα παρακάτω θεωρούνται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα;

10 βαθμοί

- ☐ Η θρησκεία που πιστεύεις
- ☐ Η υγεία
- ☐ Τα πολιτικά φρονήματα
- ☐ Όλα τα παραπάνω

5. Τελικά, το σχολείο, στο οποίο πηγαίνεις, θεωρείται προσωπικό δεδομένο;

5 βαθμοί

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι
- ☐ Ίσως
- ☐ Δεν ξέρω

6. Γνωρίζεις την σημαντικότητα της προστασίας των προσωπικών σου δεδομένων;

0 βαθμοί

1(Καθόλου), 2(Λίγο), 3(Αρκετά), 4(Καλά), 5(Πολύ καλά)

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πολύ καλά

7. Γιατί είναι σημαντική η προστασία των προσωπικών σου δεδομένων; 5 βαθμοί

- ☐ Γιατί με αυτόν τον τρόπο προστατεύεται από τους κακόβουλους στο διαδίκτυο
- ☐ Γιατί με αυτόν τον τρόπο προστατεύω την ιδιωτικότητά μου
- ☐ Γιατί με αυτόν τον τρόπο προστατεύω τη διαδικτυακή φήμη μου
- ☐ Όλα τα παραπάνω
- ☐ Δεν γνωρίζω

8. Πώς μπορείς να αποκαλύψεις προσωπικά σου δεδομένα, χωρίς να το καταλάβεις; 10 βαθμοί

- ☐ Μέσα από φωτογραφίες
- ☐ Μέσα από σχόλια που κάνω εγώ ή άλλοι για μένα στο διαδίκτυο
- ☐ Μέσα από τις πληροφορίες που έχω στο προφίλ μου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης
- ☐ Όλα τα παραπάνω

9. Είσαι σε σχολική εκδρομή με τους συμμαθητές σου και τράβηξες μια φωτογραφία. Είναι σωστό να την ανεβάσεις στο διαδίκτυο; 10 βαθμοί

- ☐ Φυσικά και ναι! Είναι μια πολύ καλή ανάμνηση
- ☐ Εξαρτάται! Αν το προφίλ σου είναι δημόσιο, δεν πρέπει να την κοινοποιήσεις
- ☐ Όχι, αν δεν πάρεις την έγκριση όσων απεικονίζονται
- ☐ Κανένα από τα παραπάνω

10. Τι πρέπει να κάνεις αν κάποιος άγνωστος σου ζητήσει να του στείλεις τα προσωπικά σου δεδομένα;

10 βαθμοί

- ☐ Τα στέλνεις, ίσως μετά σου στείλει και αυτός τα δικά του και γίνετε φίλοι
- ☐ Του στέλνεις ψεύτικα στοιχεία, για να νομίζει πως είσαι κάποιος άλλος
- ☐ Μπλοκάρεις τον χρήστη και ενημερώνεις τους γονείς σου
- ☐ Κανένα από τα παραπάνω

11. Κατέβασες στο κινητό σου ένα παιχνίδι γνώσεως και σου ζητάει άδεια για να έχει πρόσβαση στις φωτογραφίες σου. Τι κάνεις;

5 βαθμοί

- ☐ Δέχομαι! Για να το ζητάει σημαίνει ότι χρειάζεται αυτά τα δεδομένα
- ☐ Δεν δέχομαι. Δεν χρειάζεται τις φωτογραφίες μου για να λειτουργήσει
- ☐ Διαγράφω την εφαρμογή και κατεβάζω άλλη στο κινητό μου
- ☐ Δεν ξέρω

12. Μια ομάδα παιδιών από το σχολείο στέλνει στον/η φίλο/η σου απειλητικά μηνύματα στο διαδίκτυο. Τι πρέπει να κάνει;

10 βαθμοί

- ☐ Να τους μπλοκάρει
- ☐ Να το πει στους γονείς του/της
- ☐ Να κρατήσει τα απειλητικά μηνύματα που του/της στέλνουν
- ☐ Όλα τα παραπάνω

13. Ποιες από τις διαδικτυακές σου δραστηριότητες έχεις παραχωρήσει 5 βαθμοί
τα προσωπικά σου δεδομένα;

Μπορείς να επιλέξεις πάνω από μια απάντηση.

- ☐ Συμμετοχή σε ηλεκτρονικό διαγωνισμό
- ☐ Εγγραφή σε διαδικτυακό παιχνίδι
- ☐ Δημιουργία προφίλ σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης
- ☐ Άλλο: _____

14. Είσαι σίγουρος/η ότι οι φωτογραφίες σου στο διαδίκτυο
παραμένουν ασφαλείς;

5 βαθμοί

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι
- ☐ Ίσως
- ☐ Δεν ξέρω

15. Όταν κοινοποιείς κάτι στο διαδίκτυο...

10 βαθμοί

- ☐ Μπορεί να μείνει εκεί για πάντα
- ☐ Μπορείς να το διαγράψεις ανά πάσα ώρα και στιγμή
- ☐ Θα το δουν μόνο όσοι έχεις επιλέξει
- ☐ Θα το δεις μόνο εσύ

16. Ξέρεις τι είναι Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων;

5 βαθμοί

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι
- ☐ Ίσως
- ☐ Δεν ξέρω

17. Αν ναι, από ποιο περιβάλλον έμαθες ή άκουσες για αυτό τον όρο;
Μπορείς να επιλέξεις πάνω από μια απάντηση.

0 βαθμοί

- ☐ Από τον οικογενειακό περιβάλλον
- ☐ Από το σχολικό περιβάλλον
- ☐ Από το διαδίκτυο
- ☐ Από την τηλεόραση
- ☐ Άλλο: _____

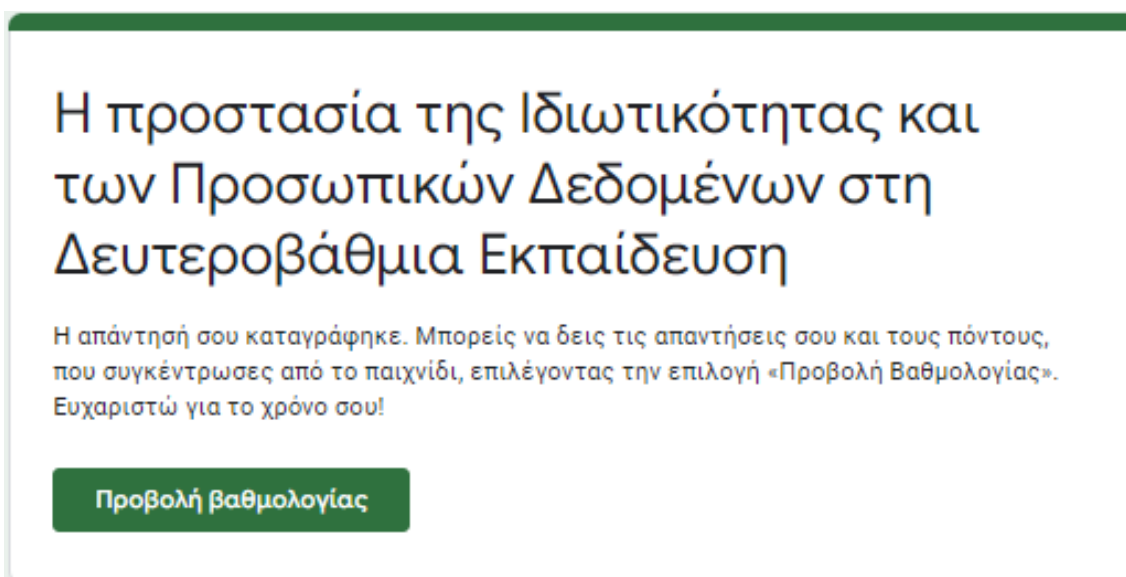
18. Γνωρίζεις ποια δικαιώματα σου παρέχονται από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων ως ανήλικο παιδί;

5 βαθμοί

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι
- ☐ Ίσως
- ☐ Δεν ξέρω

Παράρτημα II - Προβολή Βαθμολογίας

Στο συγκεκριμένο παράρτημα, με τη βοήθεια των στιγμιότυπων (screenshots), παρουσιάζονται οι βαθμολογίες και τα σχόλια των σωστών και λανθασμένων απαντήσεων από το παιχνίδι ερωτήσεων. Ειδικότερα, μετά την υποβολή των απαντήσεων, οι ερωτηθέντες θα μπορούν να δουν τους πόντους, τις απαντήσεις και την βαθμολογία που συγκέντρωσαν, καθώς και κάποια σχόλια.

3. Ποιο από τα παρακάτω είναι προσωπικό δεδομένο;

10 βαθμοί

- ☐ Το ονοματεπώνυμό σου
- ☐ Η ηλικία σου
- ☐ Η διεύθυνση κατοικίας σου

☒ Όλα τα παραπάνω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Προσωπικό δεδομένο είναι κάθε πληροφορία που περιγράφει ένα άτομο, όπως είναι για παράδειγμα το όνομα και το επάγγελμά του, η οικογενειακή του κατάσταση, η ηλικία του, ο τόπος κατοικίας. Με άλλα λόγια, προσωπικά δεδομένα ορίζουμε την οποιαδήποτε πληροφορία που μπορεί να ταυτοποιήσει ένα άτομο.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Προσωπικό δεδομένο είναι κάθε πληροφορία που περιγράφει ένα άτομο, όπως είναι για παράδειγμα το όνομα και το επάγγελμά του, η οικογενειακή του κατάσταση, η ηλικία του, ο τόπος κατοικίας. Με άλλα λόγια, προσωπικά δεδομένα ορίζουμε την οποιαδήποτε πληροφορία που μπορεί να ταυτοποιήσει ένα άτομο.

4. Ποια από τα παρακάτω θεωρούνται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα; 10 βαθμοί

- ☐ Η θρησκεία που πιστεύεις
- ☐ Η υγεία
- ☐ Τα πολιτικά φρονήματα

☒ Όλα τα παραπάνω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Υπάρχουν προσωπικά δεδομένα, τα οποία έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα για το σχηματισμό της εικόνας της προσωπικότητάς του ατόμου, και ονομάζονται ευαίσθητα. Αυτά μπορεί να είναι η φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, οι θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, η συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, η υγεία, η κοινωνική πρόνοια και η ερωτική ζωή καθώς και τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Υπάρχουν προσωπικά δεδομένα, τα οποία έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα για το σχηματισμό της εικόνας της προσωπικότητάς του ατόμου, και ονομάζονται ευαίσθητα. Αυτά μπορεί να είναι η φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, οι θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, η συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, η υγεία, η κοινωνική πρόνοια και η ερωτική ζωή καθώς και τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες.

5. Τελικά, το σχολείο, στο οποίο πηγαίνεις, θεωρείται προσωπικό δεδομένο; 5 βαθμοί

☒ Ναι

☐ Όχι

☐ Ίσως

☐ Δεν ξέρω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Πολύ σωστά! Το σχολείο στο οποίο πηγαίνεις είναι προσωπικό σου δεδομένο.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Ναι το σχολείο στο οποίο πηγαίνεις είναι προσωπικό σου δεδομένο.

6. Γνωρίζεις την σημαντικότητα της προστασίας των προσωπικών σου δεδομένων;

0 βαθμοί

 Προσθήκη σχολίων απάντησης

7. Γιατί είναι σημαντική η προστασία των προσωπικών σου δεδομένων;

5 βαθμοί

- ☐ Γιατί με αυτόν τον τρόπο προστατεύεται από τους κακόβουλους στο διαδίκτυο
- ☐ Γιατί με αυτόν τον τρόπο προστατεύω την ιδιωτικότητά μου
- ☐ Γιατί με αυτόν τον τρόπο προστατεύω τη διαδικτυακή φήμη μου
- ☒ Όλα τα παραπάνω
- ☐ Δεν γνωρίζω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Διαφυλάσσοντας τα προσωπικά μας δεδομένα προστατεύουμε την ιδιωτικότητά μας. Δεν ξέρουμε ποτέ και πώς θα χρησιμοποιηθούν οι ιδιωτικές μας πληροφορίες, αν βρεθούν σε λάθος χέρια.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Διαφυλάσσοντας τα προσωπικά μας δεδομένα προστατεύουμε την ιδιωτικότητά μας. Δεν ξέρουμε ποτέ και πώς θα χρησιμοποιηθούν οι ιδιωτικές μας πληροφορίες, αν βρεθούν σε λάθος χέρια.

8. Πως μπορείς να αποκαλύψεις προσωπικά σου δεδομένα, χωρίς να το καταλάβεις;

10 βαθμοί

- ☐ Μέσα από φωτογραφίες
- ☐ Μέσα από σχόλια που κάνω εγώ ή άλλοι για μένα στο διαδίκτυο
- ☐ Μέσα από τις πληροφορίες που έχω στο προφίλ μου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

☒ Όλα τα παραπάνω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Πολλές φορές αποκαλύπτουμε τα προσωπικά μας δεδομένα μέσα από σχόλια ή φωτογραφίες, που αναρτούμε, ή από σχόλια και φωτογραφίες, που μας αφορούν, και δημοσιοποιούνται από τρίτους.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Πολλές φορές αποκαλύπτουμε τα προσωπικά μας δεδομένα μέσα από σχόλια ή φωτογραφίες, που αναρτούμε, ή από σχόλια και φωτογραφίες, που μας αφορούν, και δημοσιοποιούνται από τρίτους.

9. Είσαι σε σχολική εκδρομή με τους συμμαθητές σου και τράβηξες μια φωτογραφία. Είναι σωστό να την ανεβάσεις στο διαδίκτυο;

10 βαθμοί

- ☐ Φυσικά και ναι! Είναι μια πολύ καλή ανάμνηση
- ☐ Εξαρτάται! Αν το προφίλ σου είναι δημόσιο, δεν πρέπει να την κοινοποιήσεις
- ☒ Όχι, αν δεν πάρεις την έγκριση όσων απεικονίζονται

☐ Κανένα από τα παραπάνω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Όταν θέλουμε να ανεβάσουμε φωτογραφίες στο διαδίκτυο, που απεικονίζουν και άλλα άτομα, πρέπει πάντα να ζητάμε την έγκρισή τους.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Όταν θέλουμε να ανεβάσουμε φωτογραφίες στο διαδίκτυο, που απεικονίζουν και άλλα άτομα, πρέπει πάντα να ζητάμε την έγκρισή τους.

10. Τι πρέπει να κάνεις αν κάποιος άγνωστος σου ζητήσει να του στείλεις τα προσωπικά σου δεδομένα;

10 βαθμοί

- ☐ Τα στέλνεις, ίσως μετά σου στείλει και αυτός τα δικά του και γίνετε φίλοι
- ☐ Του στέλνεις ψεύτικα στοιχεία, για να νομίζει πως είσαι κάποιος άλλος
- ☒ Μπλοκάρεις τον χρήστη και ενημερώνεις τους γονείς σου
- ☐ Κανένα από τα παραπάνω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Ποτέ δεν αποκαλύπτουμε τα προσωπικά μας δεδομένα σε αγνώστους μέσω του διαδικτύου. Τις περισσότερες φορές σκοπός τους είναι να μας βλάψουν με κάποιον τρόπο.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Ποτέ δεν αποκαλύπτουμε τα προσωπικά μας δεδομένα σε αγνώστους μέσω του διαδικτύου. Τις περισσότερες φορές σκοπός τους είναι να μας βλάψουν με κάποιον τρόπο.

11. Κατέβασες στο κινητό σου ένα παιχνίδι γνώσεως και σου ζητάει άδεια για να έχει πρόσβαση στις φωτογραφίες σου. Τι κάνεις;

5 βαθμοί

- ☐ Δέχομαι! Για να το ζητάει σημαίνει ότι χρειάζεται αυτά τα δεδομένα
- ☒ Δεν δέχομαι. Δεν χρειάζεται τις φωτογραφίες μου για να λειτουργήσει
- ☐ Διαγράφω την εφαρμογή και κατεβάζω άλλη στο κινητό μου
- ☐ Δεν ξέρω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Προσέχουμε κάθε φορά που παραχωρούμε τα προσωπικά μας δεδομένα. Στην προκειμένη περίπτωση, απάντησες σωστά! Η εφαρμογή δεν χρειάζεται να έχει πρόσβαση στις φωτογραφίες μας.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Προσέχουμε κάθε φορά που παραχωρούμε τα προσωπικά μας δεδομένα. Στην προκειμένη περίπτωση, η εφαρμογή δεν χρειάζεται να έχει πρόσβαση στις φωτογραφίες μας.

12. Μια ομάδα παιδιών από το σχολείο στέλνει στον/η φίλο/η σου απειλητικά μηνύματα στο διαδίκτυο. Τι πρέπει να κάνει;

10 βαθμοί

- ☐ Να τους μπλοκάρει
- ☐ Να το πει στους γονείς του/της
- ☐ Να κρατήσει τα απειλητικά μηνύματα που του/της στέλνουν

☒ Όλα τα παραπάνω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Σε μια τέτοια πράξη πρέπει να ενημερώνουμε πάντα τους γονείς μας ή να συμβουλευτούμε κάποιον ενήλικα που εμπιστευόμαστε, να μπλοκάρουμε τους χρήστες και να κρατήσουμε τα απειλητικά μηνύματα.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Σε μια τέτοια πράξη πρέπει να ενημερώνουμε πάντα τους γονείς μας ή να συμβουλευτούμε κάποιον ενήλικα που εμπιστευόμαστε, να μπλοκάρουμε τους χρήστες και να κρατήσουμε τα απειλητικά μηνύματα.

13. Ποιες από τις διαδικτυακές σου δραστηριότητες έχεις παραχωρήσει τα προσωπικά σου δεδομένα;

10 βαθμοί

- ☐ Συμμετοχή σε ηλεκτρονικό διαγωνισμό
- ☐ Εγγραφή σε διαδικτυακό παιχνίδι
- ☐ Δημιουργία προφίλ σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης

 Προσθήκη σχολίων απάντησης

14. Είσαι σίγουρος/η ότι οι φωτογραφίες σου στο διαδίκτυο παραμένουν ασφαλείς;

5 βαθμοί

☐ Ναι

☒ Όχι

☐ Ίσως

☐ Δεν ξέρω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Υπάρχει κίνδυνος κάποιος να αντιγράψει την φωτογραφία σου και μετά να την κάνει ό,τι θέλει. Για αυτό το λόγο, διατηρούμε το προφίλ μας ιδιωτικό και αποδεχόμαστε μόνο τους γνωστούς μας φίλους.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Υπάρχει κίνδυνος κάποιος να αντιγράψει την φωτογραφία σου και μετά να την κάνει ό,τι θέλει. Για αυτό το λόγο, διατηρούμε το προφίλ μας ιδιωτικό και αποδεχόμαστε μόνο τους γνωστούς μας φίλους.

15. Όταν κοινοποιείς κάτι στο διαδίκτυο...

10 βαθμοί

☒ Μπορεί να μείνει εκεί για πάντα

☐ Μπορείς να το διαγράψεις ανά πάσα ώρα και στιγμή

☐ Θα το δουν μόνο όσοι έχεις επιλέξει

☐ Θα το δεις μόνο εσύ

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Οτιδήποτε ανεβάζουμε και κοινοποιούμε στο διαδίκτυο φεύγει από τον έλεγχό μας και μπορεί να μείνει εκεί για πάντα. Γι' αυτό το λόγο είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί με τις φωτογραφίες και οτιδήποτε άλλο ανεβάζουμε και δημοσιεύουμε στο διαδίκτυο.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Οτιδήποτε ανεβάζουμε και κοινοποιούμε στο διαδίκτυο φεύγει από τον έλεγχό μας και μπορεί να μείνει εκεί για πάντα. Γι' αυτό το λόγο είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί με τις φωτογραφίες και οτιδήποτε άλλο ανεβάζουμε και δημοσιεύουμε στο διαδίκτυο.

16. Ξέρεις τι είναι Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων;

5 βαθμοί

☒ Ναι

☐ Όχι

☐ Ίσως

☐ Δεν ξέρω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων, γνωστός και ως General Data Protection Regulation (GDPR), είναι ένας κανονισμός, ο οποίος καθορίζει σε ποιες περιπτώσεις επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται, αποθηκεύονται, διαγράφονται, μεταβιβάζονται, αλλά και επεξεργάζονται τα προσωπικά μας δεδομένα και, κυρίως, με ποιον τρόπο μπορούμε να τα προστατέψουμε. Ο GDPR τέθηκε σε εφαρμογή στις 25 Μαΐου 2018 και ισχύει μέχρι και σήμερα.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων, γνωστός και ως General Data Protection Regulation (GDPR), είναι ένας κανονισμός, ο οποίος καθορίζει σε ποιες περιπτώσεις επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται, αποθηκεύονται, διαγράφονται, μεταβιβάζονται, αλλά και επεξεργάζονται τα προσωπικά μας δεδομένα και, κυρίως, με ποιον τρόπο μπορούμε να τα προστατέψουμε. Ο GDPR τέθηκε σε εφαρμογή στις 25 Μαΐου 2018 και ισχύει μέχρι και σήμερα.

17. Αν ναι, από ποιο περιβάλλον έμαθες ή άκουσες για αυτό τον όρο;

10 βαθμοί

☐ Από τον οικογενειακό περιβάλλον

☐ Από το σχολικό περιβάλλον

☐ Από το διαδίκτυο

☐ Από την τηλεόραση

 Προσθήκη σχολίων απάντησης

18. Γνωρίζεις ποια δικαιώματα σου παρέχονται από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων ως ανήλικο παιδί;

5 βαθμοί

☒ Ναι

☐ Όχι

☐ Ίσως

☐ Δεν ξέρω

Σχόλια για σωστές απαντήσεις

Για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, ο GDPR απαγορεύει τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε παιδιά έως 16 ετών, παρά μόνο με τη συγκατάθεση των γονέων. Στην Ελλάδα ως ηλικία ψηφιακής συναίνεσης έχουν οριστεί τα 15 έτη.

Σχόλια για λανθασμένες απαντήσεις

Για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, ο GDPR απαγορεύει τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε παιδιά έως 16 ετών, παρά μόνο με τη συγκατάθεση των γονέων. Στην Ελλάδα ως ηλικία ψηφιακής συναίνεσης έχουν οριστεί τα 15 έτη.

Παράρτημα ΙΙΙ - Έντυπο Παροχής Ενημερωμένης Συγκατάθεσης

Το συγκεκριμένο Έντυπο δόθηκε στους γονείς ή κηδεμόνες των παιδιών, ώστε να ενημερωθούν για την έρευνα, που πραγματοποιήθηκε, με συμμετέχοντες τα ανήλικα παιδιά. Επιπλέον, το κάτωθι έντυπο περιλαμβάνει και τη Συγκατάθεση Συμμετέχοντα, που έδωσαν οι γονείς στα παιδιά, και το έντυπο Ανάκλησης Συγκατάθεσης Συμμετέχοντα.

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Έντυπο Παροχής Ενημερωμένης
Συγκατάθεσης

ΕΝΤΥΠΟ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΡΕΥΝΑ

Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΥ

Η μελέτη πραγματοποιείται στο πλαίσιο εκπόνησης της Πτυχιακής Εργασίας «Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση»

Υπεύθυνος Επεξεργασίας: Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Ι.Π.)

Στοιχεία υπεύθυνων μελέτης: Αγγελική Κουρνήτα

Email: p17kour@ionio.gr

Τηλ: 6974739245

Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων (DPO): dpo@ionio.gr

Σημαντικές Πληροφορίες:

Σας παρέχουμε μερικές πληροφορίες σχετικά με την μελέτη που διεξάγουμε με θέμα την προστασία της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων των ανήλικων παιδιών στο χώρο της εκπαίδευσης και θα σας προσκαλέσουμε να λάβετε μέρος. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική.

Μπορείτε να συζητήσετε τις πληροφορίες αυτού του εντύπου με κάποιον από την οικογένειά σας, με φίλους ή με όποια/ον νιώθετε άνετα. Δεν χρειάζεται να αποφασίσετε άμεσα. Μπορείτε να αποφασίσετε αν επιθυμείτε να

συμμετάσχετε αφού το σκεφτείτε/συζητήσετε. Σας παρακαλούμε να το μελετήσετε προσεκτικά και να μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με τους παραπάνω υπεύθυνους μελέτης για περισσότερες πληροφορίες ή διευκρινήσεις, αν το επιθυμείτε. Μπορείτε, ακόμη, να μας ρωτήσετε οποιαδήποτε στιγμή συναντηθούμε από κοντά για οποιονδήποτε λόγο.
Σκοπός: Γιατί κάνουμε αυτήν την μελέτη;
Για να δούμε αν η ερευνητική μας υπόθεση είναι ορθή, θα πρέπει να την ελέγξουμε ακολουθώντας την επιστημονική μεθοδολογία. Ο σκοπός της έρευνας είναι η εκπαίδευση των ανηλίκων σε θέματα προστασίας της ιδιωτικότητάς και των προσωπικών δεδομένων τους, καθώς και κατά πόσο είναι σε θέση να τα προστατεύουν.
Επιλογή συμμετεχόντων: Γιατί σας ζητάμε να συμμετάσχετε;
Η έρευνα θα πραγματοποιηθεί σε παιδιά Γυμνασίου και Λυκείου, καθώς αποτελούν μια ευάλωτη ομάδα και έχουν μικρότερη επίγνωση των κινδύνων, των συνεπειών και των δικαιωμάτων τους γύρω από το θέμα της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων.
Η συμμετοχή είναι εθελοντική: Πρέπει να το κάνω;
Δεν χρειάζεται να συμμετάσχετε στη μελέτη εάν δεν το θέλετε. Ακόμα κι αν πείτε «ναι» τώρα, μπορείτε να αλλάξετε γνώμη αργότερα.
Κόστος συμμετοχής: Τι θα μου κοστίσει;
Δεν υπάρχει κόστος συμμετοχής.
Διαδικασία: Τι θα συμβεί αν συμμετάσχετε;
Η διαδικασία θα γίνει μια φορά και ο/η συμμετέχων/ουσα θα πρέπει να συμπληρώσει ένα ερωτηματολόγιο.

Δεδομένα: Τι δεδομένα θα συλλεχθούν και πόσο θα διατηρηθούν;
Τα δεδομένα, που θα συλλέξουμε, αναφέρονται στις γνώσεις των ανήλικων παιδιών πάνω σε θέματα της προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων. Τα δεδομένα της έρευνας θα διατηρηθούν για ένα χρόνο, συγκεκριμένα μέχρι τον Αύγουστο του 2023.
Ποιος θα παραλάβει ή σε ποιον θα διανεμηθούν τα προσωπικά δεδομένα που θα συλλεχθούν;
Τα δεδομένα θα τα παραλάβει η φοιτήτρια/ερευνήτρια που διενεργεί την έρευνα. Δεν θα διανεμηθούν τα συλλεχθέντα προσωπικά δεδομένα σε κανέναν.
Κίνδυνοι: Η συμμετοχή μου είναι επικίνδυνη για μένα;
Δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος για τα παιδιά που θα συμμετάσχουν σε αυτή την έρευνα.
Κίνδυνοι: Θα υποστώ κάποιο πόνο;
Δεν θα υπάρχει σωματικός πόνος ή μη κατά τη διάρκεια συμμετοχής του υποκειμένου δεδομένων στη μελέτη.

Οφέλη: Θα συμβεί κάτι ευεργετικό σε μένα;
Δε θα υπάρξει κάποιο όφελος για τους συμμετέχοντες.
Κοινοποιώντας τα αποτελέσματα: Θα μου πείτε τι μάθατε από μένα;
Όταν τελειώσουμε με τη μελέτη, θα μπορώ ή ίδια/ο ίδιος να σας εξηγήσω το τι μάθαμε. Επίσης, θα είναι διαθέσιμο και ένα ενημερωτικό φυλλάδιο με όλα τα αποτελέσματα σε περίπτωση που το ζητήσεις. Στη συνέχεια, θα ενημερώσουμε και άλλους ανθρώπους για τη μελέτη που κάναμε και για το τι βρήκαμε. Αυτό θα το πετύχουμε γράφοντας άρθρα αλλά και συναντώντας ανθρώπους οι οποίοι ενδιαφέρονται για τη δουλειά που κάνουμε.
Συγκατάθεση: Μπορώ να επιλέξω να μη συμμετάσχω στη μελέτη; Μπορώ να αλλάξω γνώμη;
Η συμμετοχή σας δεν επιβάλλεται. Οποιαδήποτε στιγμή μπορείτε να διακόψετε τη συμμετοχή σας στη μελέτη. Η συγκατάθεση δίνεται για το Ακαδημαϊκό Έτος 2021-2022-2023 ή μέχρι να ανακληθεί στέλνοντας ένα ηλεκτρονικό μήνυμα στο pl7kour@ionio.gr. Σε περίπτωση που ανακαλέσετε την συγκατάθεσή σας, θα διαγραφούν όλα τα δεδομένα που συλλέξαμε. Το δικαίωμα να ανακαλέσετε οποτεδήποτε τη συγκατάθεσή σας δεν επηρεάζει τη νομιμότητα της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, που έγινε βάσει της σχετικής συγκατάθεσης πριν από την ανάκληση της τελευταίας.
Πως διαχειριζόμαστε τα προσωπικά σας δεδομένα και ποια είναι τα δικαιώματά σας;
Η επεξεργασία των προσωπικών σας δεδομένων βασίζεται στην συγκατάθεσή σας. Τα προσωπικά στοιχεία σας θα είναι κωδικοποιημένα και προστατευμένα σε ηλεκτρονικό υπολογιστή, τα οποία διαφυλάσσονται με κωδικούς πρόσβασης.

Έχετε το δικαίωμα να ζητήσετε από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο πρόσβαση ή διόρθωση ή διαγραφή των προσωπικών σας δεδομένων ή περιορισμό της επεξεργασίας τους ή μπορείτε να προβάλλετε αντίρρηση στην επεξεργασία αυτών ή να ασκήσετε το δικαίωμα φορητότητας των προσωπικών σας δεδομένων. Για οποιαδήποτε διερεύνηση ή καθοδήγηση όσον αφορά στα δικαιώματά σας, θα μπορούσατε να επικοινωνήσετε με τον Επιστημονικό Υπεύθυνο στέλνοντας ηλεκτρονικό μήνυμα στο atsohou@ionio.gr ή τηλεφωνώντας στο 2661087705. Οποιαδήποτε αιτούμενη μεταβολή στα προσωπικά σας δεδομένα θα ολοκληρωθεί μέσα σε 30 ημέρες από την ημέρα επικοινωνίας σας με τον Επιστημονικό Υπεύθυνο.

Εάν έχετε ερωτήσεις για τα προσωπικά σας δεδομένα και τα δικαιώματά σας ή πιστεύετε ότι αυτά παραβιάζονται μπορείτε να επικοινωνήσετε με την Υπεύθυνη Προστασίας Δεδομένων του Ι.Π. (dpo@ionio.gr). Αν δεν λάβετε ικανοποιητικές απαντήσεις μπορείτε να υποβάλλετε καταγγελία στην Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων επισκεπτόμενοι την ιστοσελίδα www.dpa.gr.

II. ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΑ	
Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Ο παρακάτω υπογεγραμμένος είναι κηδεμόνας του/της που είναι κάτω των 15 ετών. Έχω διαβάσει αυτό το έντυπο συγκατάθεσης και κατανοώ και καταλαβαίνω τις πληροφορίες που περιέχει συμπεριλαμβανομένου του σκοπού, του τρόπου συμμετοχής του/της, τους ενδεχόμενους κινδύνους και ωφέλειες και τρόπους επικοινωνίας με τους υπεύθυνους της μελέτης. Όλες οι ερωτήσεις που είχα, έχουν απαντηθεί ικανοποιητικά από τον υπεύθυνο της μελέτης. Με την υπογραφή μου δηλώνω ότι επιθυμώ να συμμετάσχει το παιδί μου στην μελέτη «Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση».	
Υπογραφή συμμετέχοντα [Κηδεμόνα]	Ημερομηνία ____ / ____ / ____ Ημέρα / μήνας / έτος
Ονοματεπώνυμο ολογράφως	

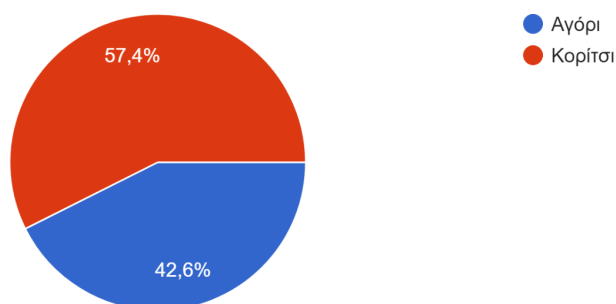
III. ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΑ	
Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Ο παρακάτω υπογεγραμμένος είναι κηδεμόνας του/της που είναι κάτω των 15 ετών. Επιθυμώ να ανακαλέσω τη συγκατάθεσή μου για την συμμετοχή του/της στην μελέτη «Η Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση», που είχα δώσει στις ____ / ____ / ____.	
Υπογραφή συμμετέχοντα [Κηδεμόνα]	Ημερομηνία ____ / ____ / ____ Ημέρα / μήνας / έτος
Ονοματεπώνυμο ολογράφως	

Παράρτημα IV - Σύνοψη Αποτελεσμάτων Ερωτηματολογίου

Στο παράρτημα αυτό παρουσιάζονται συνοπτικά όλα τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου της πτυχιακής εργασίας, με τη βοήθεια των έτοιμων διαγραμμάτων από τις Φόρμες της Googole (Google Forms), αλλά και κάποιων διαγραμμάτων από τα Υπολογιστικά Φύλλα της Google (Google Sheets).

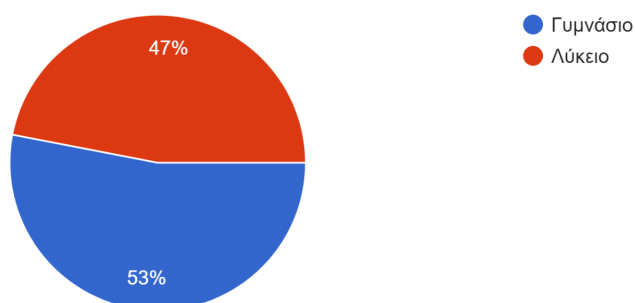
1. Φύλο μαθητή/μαθήτριας

115 απαντήσεις

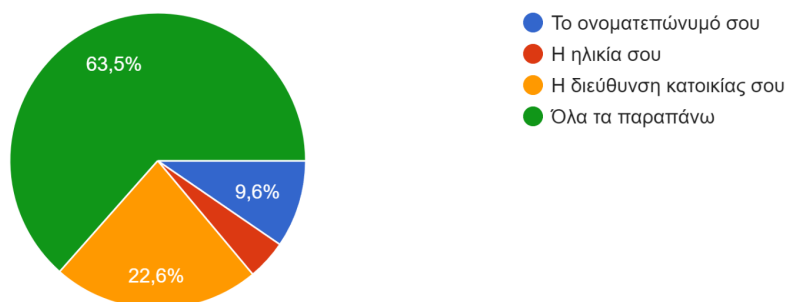
2. Το σχολείο που πηγαίνεις είναι...

115 απαντήσεις

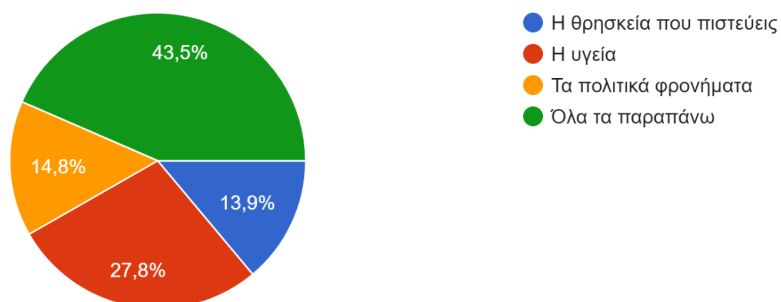
3. Ποιο από τα παρακάτω είναι προσωπικό δεδομένο;

115 απαντήσεις

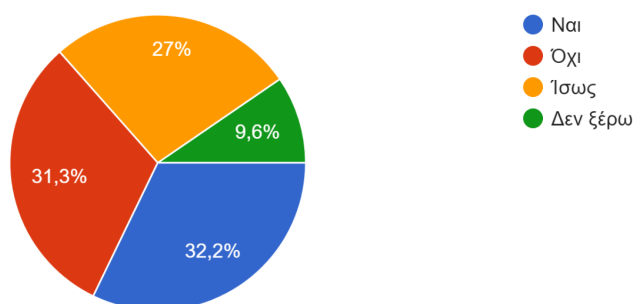
4. Ποια από τα παρακάτω θεωρούνται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα;

115 απαντήσεις

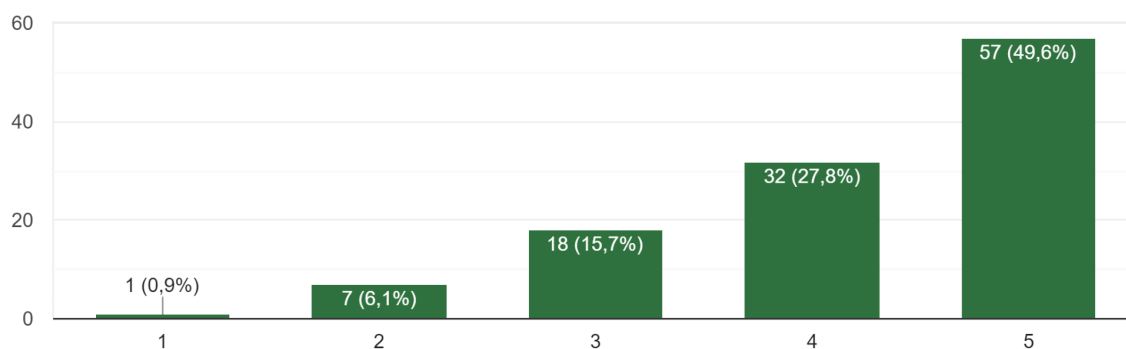
5. Τελικά, το σχολείο, στο οποίο πηγαίνεις, θεωρείται προσωπικό δεδομένο;

115 απαντήσεις

6. Γνωρίζεις την σημαντικότητα της προστασίας των προσωπικών σου δεδομένων;

115 απαντήσεις

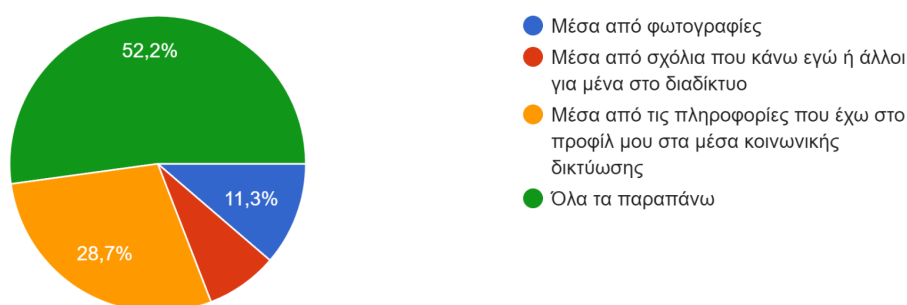
7. Γιατί είναι σημαντική η προστασία των προσωπικών σου δεδομένων;

115 απαντήσεις

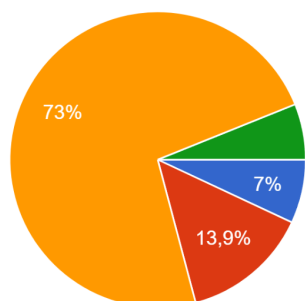
8. Πώς μπορείς να αποκαλύψεις προσωπικά σου δεδομένα, χωρίς να το καταλάβεις;

115 απαντήσεις

9. Είσαι σε σχολική εκδρομή με τους συμμαθητές σου και τράβηξες μια φωτογραφία. Είναι σωστό να την ανεβάσεις στο διαδίκτυο;

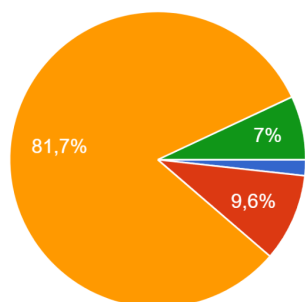
115 απαντήσεις

- Φυσικά και ναι! Είναι μια πολύ καλή ανάμνηση
- Εξαρτάται! Αν το προφίλ σου είναι δημόσιο, δεν πρέπει να την κοινοποιήσεις
- Όχι, αν δεν πάρεις την έγκριση όσων απεικονίζονται
- Κανένα από τα παραπάνω

10. Τι πρέπει να κάνεις αν κάποιος άγνωστος σου ζητήσει να του στείλεις τα προσωπικά σου δεδομένα;

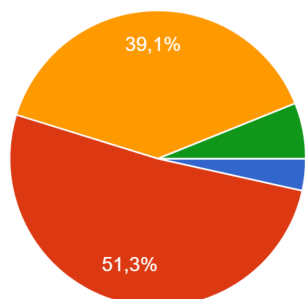
115 απαντήσεις

- Τα στέλνεις, ίσως μετά σου στείλει και αυτός τα δικά του και γίνετε φίλοι
- Του στέλνεις ψεύτικα στοιχεία, για να νομίζει πως είσαι κάποιος άλλος
- Μπλοκάρεις τον χρήστη και ενημερώνεις τους γονείς σου
- Κανένα από τα παραπάνω

11. Κατέβασες στο κινητό σου ένα παιχνίδι γνώσεως και σου ζητάει άδεια για να έχει πρόσβαση στις φωτογραφίες σου. Τι κάνεις;

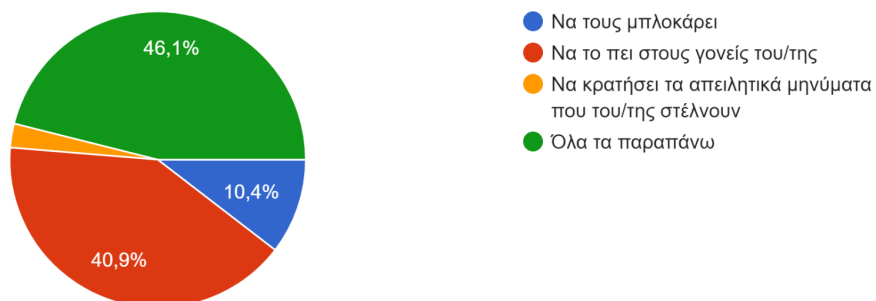
115 απαντήσεις

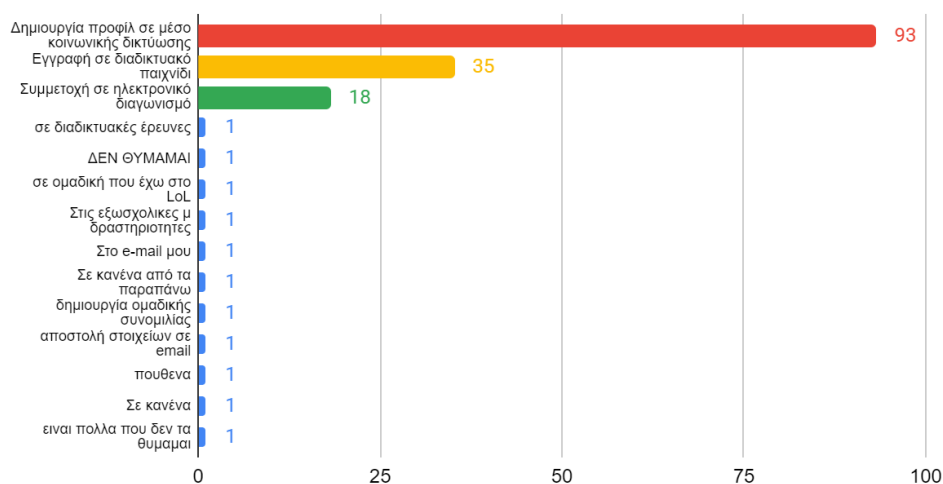
- Δέχομαι! Για να το ζητάει σημαίνει ότι χρειάζεται αυτά τα δεδομένα
- Δεν δέχομαι. Δεν χρειάζεται τις φωτογραφίες μου για να λειτουργήσει
- Διαγράφω την εφαρμογή και κατεβάζω άλλη στο κινητό μου
- Δεν ξέρω

12. Μια ομάδα παιδιών από το σχολείο στέλνει στον/η φίλο/η σου απειλητικά μηνύματα στο διαδίκτυο. Τι πρέπει να κάνει;

115 απαντήσεις

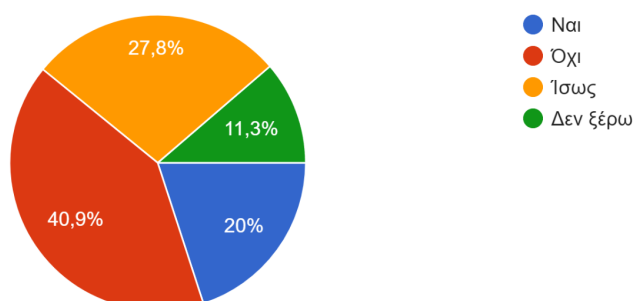

13. Ποιες από τις διαδικτυακές σου δραστηριότητες έχεις παραχωρήσει τα προσωπικά σου δεδομένα;

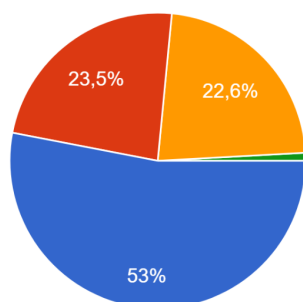
14. Είσαι σίγουρος/η ότι οι φωτογραφίες σου στο διαδίκτυο παραμένουν ασφαλείς;

115 απαντήσεις

15. Όταν κοινοποιείς κάτι στο διαδίκτυο...

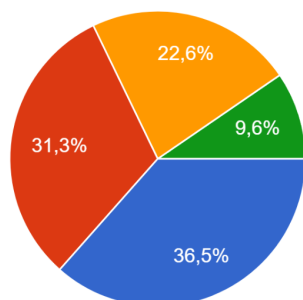
115 απαντήσεις

- Μπορεί να μείνει εκεί για πάντα
- Μπορείς να το διαγράψεις ανά πάσα ώρα και στιγμή
- Θα το δουν μόνο όσοι έχεις επιλέξει
- Θα το δεις μόνο εσύ

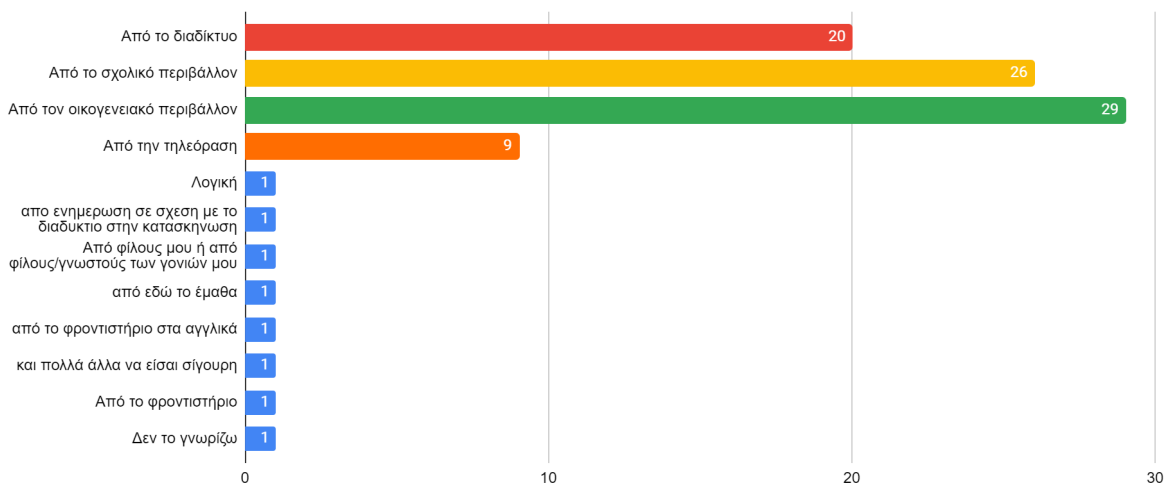
16. Ξέρεις τι είναι Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων;

115 απαντήσεις

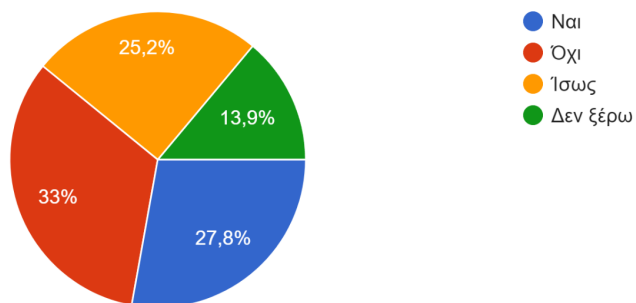
- Ναι
- Όχι
- Ίσως
- Δεν ξέρω

17. Αν ναι, από ποιο περιβάλλον έμαθες ή άκουσες για αυτό;

18. Γνωρίζεις ποια δικαιώματα σου παρέχονται από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας
Δεδομένων ως ανήλικο παιδί;

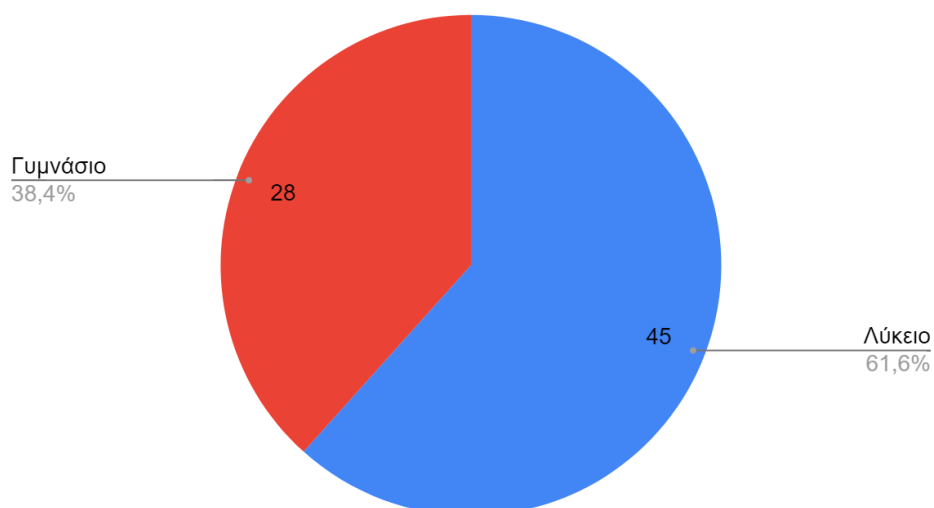
115 απαντήσεις

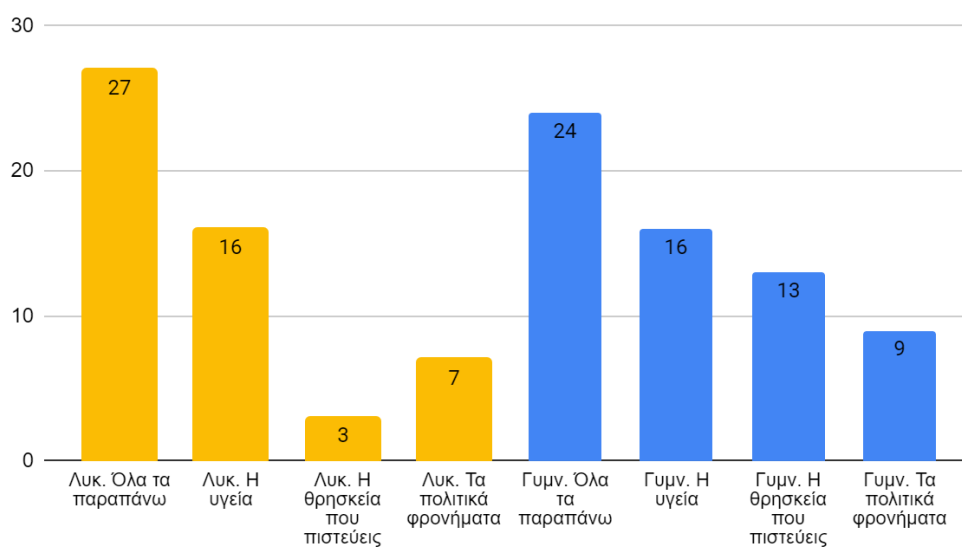
Παράρτημα V - Διαγράμματα Συνδυαστικών Ερωτήσεων

Στο συγκεκριμένο παράρτημα απεικονίζονται τα συνδυαστικά διαγράμματα, που δημιουργήθηκαν με τη βοήθεια των Υπολογιστικών Φύλλων της Google (Google Sheets), ώστε να έχουμε μια καλύτερη εικόνα των αποτελεσμάτων, που συλλέξαμε στην έρευνα της πτυχιακής εργασίας.

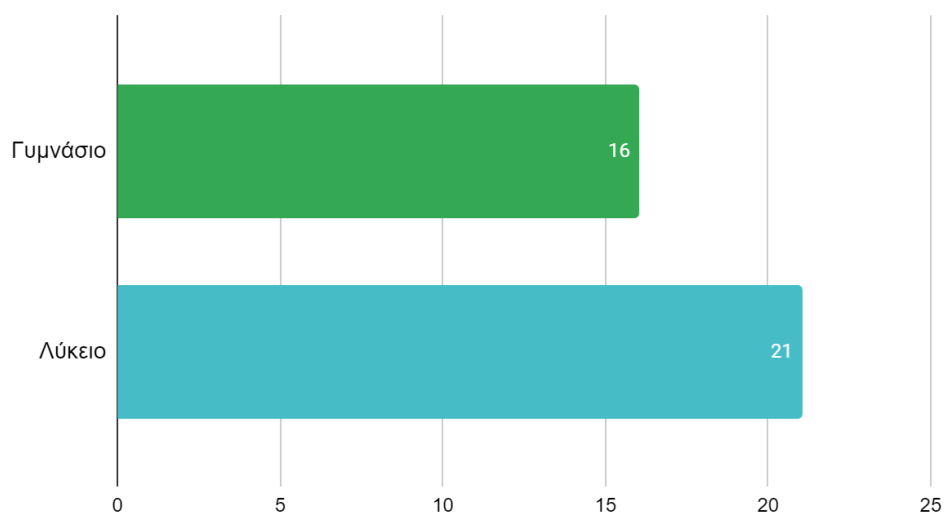
Πόσα παιδιά αναγνώρισαν τα προσωπικά δεδομένα;

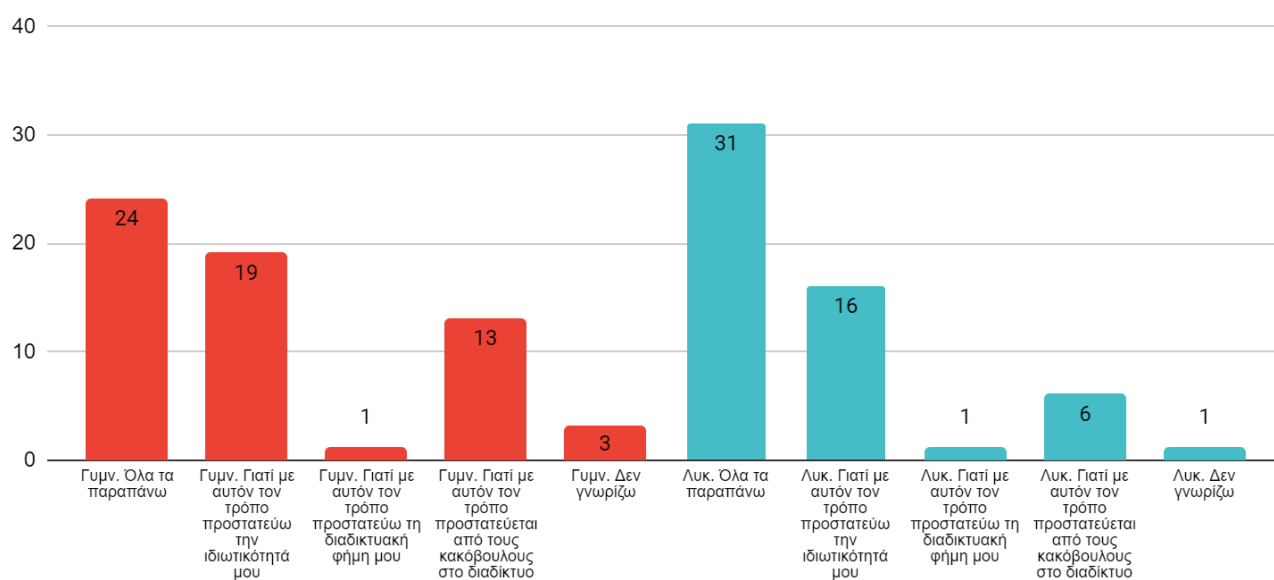
Ποια παιδιά αναγνώρισαν τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα;

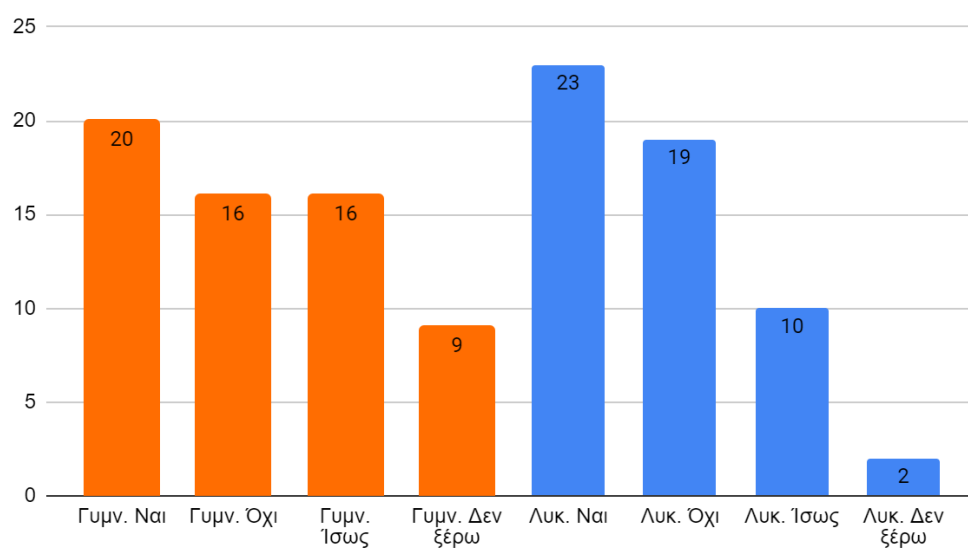
Πόσα παιδιά αναγνώρισαν το σχολείο ως προσωπικό δεδομένο;

Ποια παιδιά αναγνώρισαν τη σημαντικότητα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων;

Πόσα παιδιά ξέρουν τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων;

Πόσα παιδιά γνωρίζουν τα δικαιώματα που τους παρέχει ο GDPR;

